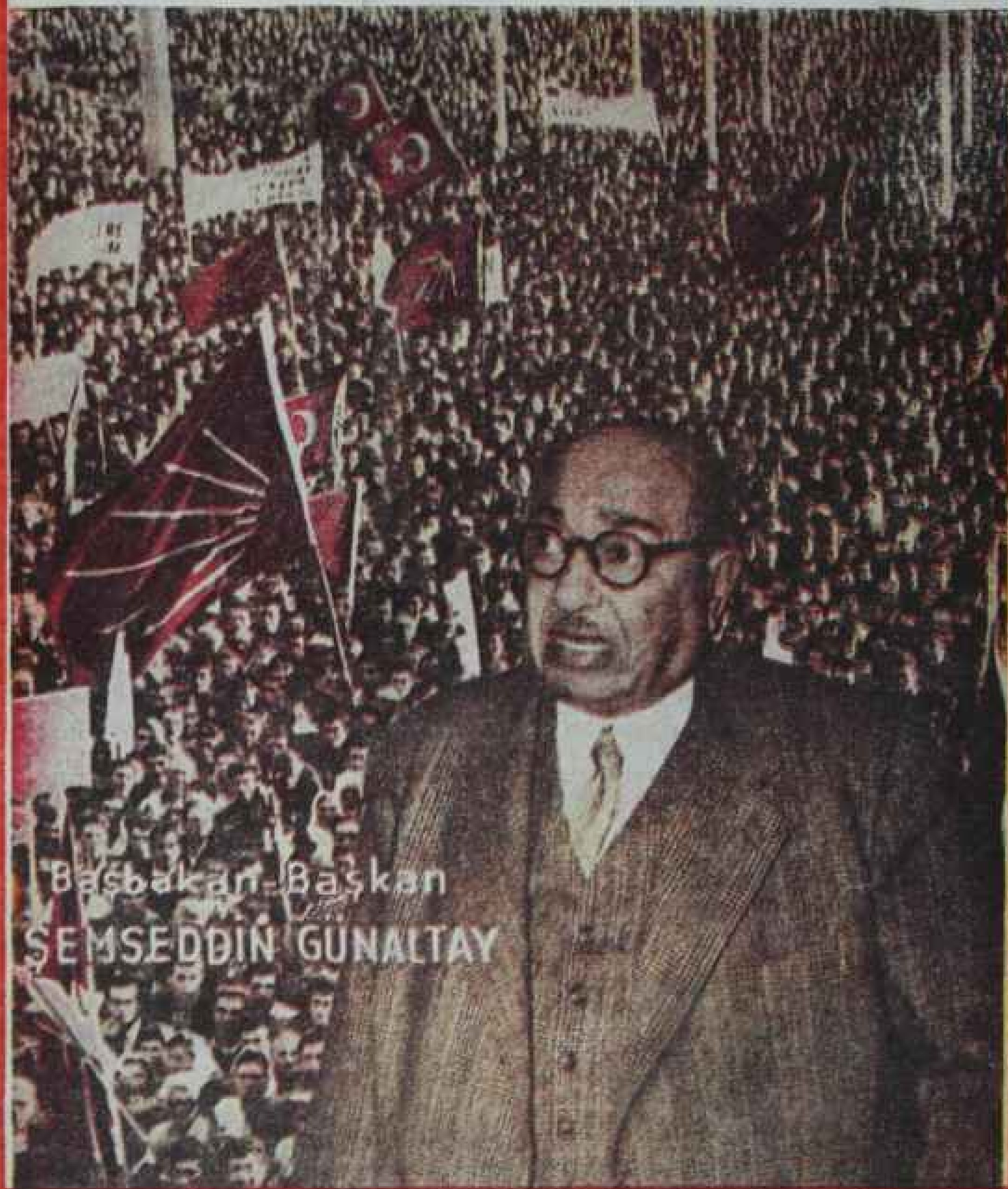
11 EKİM 1958 SAYI : 231

AKİS

HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

FİYATI : 100 KURUŞ

YEPYENİ BİR...

AKŞAM

7 den 70e kadar herkesin gazetesi

AKİS

Haftalık Aktüalite Mecmuası

Yıl: 5, Cilt: XIV, Sayı: 231

Yazı İşleri:

Rüzgârlı Sokak Ovehan Kat 3 Daire 1
Tel: 18992 P. K. 588 - Ankara

İdare :

Denizciler Caddesi 88/B
Rüzgârlı Matbaa Tel: 15221

Fiyatı 100 Kuruş

*

Başyazar :

Metin Toker

*

Neşriyat Müşaviri

Yusuf Ziya ADEMHAN

*

AKİS Neşriyat Ltd. Şirketi adına imtiyaz sahibi:

Tarık HALULU

*

Yazı İşleri Müdürü:

İlhami SOYSAL

Karikatür :

TURHAN

*

Fotoğraf:

Ege AJANSI
Associated Press
Türk Haberler Ajansı

*

Klişe :

Doğan Klişe

*

Müessese Müdürü :

Mübin TOKER

*

Abone şartları:

3 aylık (13 nüsha): 10 lira
6 aylık (25 nüsha): 20 lira
1 senelik (52 nüsha): 40 lira

*

İlân şartları:

Santimi : 8 lira

8 renkli arka kapak: 750 lira

*

Dizildiği ve Basıldığı yer:

Rüzgarlı Matbaa — ANKARA
Tel: 15221

Basıldığı tarih: 8.10.1958

Kapak resmimiz

Ş. Günaltay

400 dirhem bir adam

Sevgili AKİS okuyucuları

Bu hafta AKİS objektifini C H. P. nin üzerine çevirdi. Ana mevzu olarak ele C. H. P. yi aldı. Hususi surette giden bir arkadaşımız İzmlrde, bir başka arkadaşımız da İstanbulda C. H. P. faaliyetlerini yakından incelediler. İzmire giden, İzmirde yapılan İl Kongresinin hikâyesinin yanı başında İzmirdeki liderlerin birbirlerine karşı davranışlarını da tesbit etti, İstanbula giden ise bu haftanın sonunda yapılacak H Kongresinin perde arkasını ve hizip mücadelelerini dile getirdi. Bu arada bir başka ekip bu kongrede İsmet İnönünün neler söyleyeceğini, nasıl bir eda takınacağını nelerin üstünde duracağını okuyucularımıza bildirebilmek için çalışıyordu. İstanbul istihbarat kadromuz da bu hafta kapağımızda yer alan Şemsettin Günaltayın biyografisini tesbit etti. Haftanın ortasında bütün bu malumat ve müşahedeler Ankarada bir araya getirildiğinde ortaya C. H. P. basitlik yazı çıktı. Her geçen gün İktidara bir adım daha yaklaşan ve milletin kalbinde sevgisi her an biraz daha artan C. H. P. nin son aylar İçinde kaydettiği lehte ve aleyhte unvanların bir muhassalası olan C. H. P. yazısı, ümit ediyoruz ki okuyucularımızı tatmin edecektir.

Saygılarımızla.
AKİS

(Savcılık eliyle Nihat Erimden aldığımız tekziptir.)

NİHAT ERİM'in yeni cevabı:

Son defa üst üste iki sayıda asılsız iddialarla bana tecavüz ettiniz. Sizi ispata davet ettim. Dürüst insanların usulünce, ya delillerinizi ortaya dökecek veya efendice hatanızı itiraf edecek -hiç değilse susacak, yerde, daha kötü bir metod kullandınız: İnönü adının arkasına sığındınız ve bu defa oradan yeni tecavüzlere giriştiniz.

Yıllardır, sayın İnönü ile benim aramdaki mevzuları durup dururken dilinize dolayup yalan yanlış şeylerle şahsıma sataşmak âdetinizdir. Halbuki, özel durumunuz dolayısıyla, bu sahada münakaşa tahrikçiliğinden sizin ihtimamla kaçınmanız doğru olurdu.

Madamki ısrar ediyorsunuz, bize kendimizi savunmak düşüyor. Çünkü uzun müddet susuşumun mânasını ne yazdı al anlamak istemediniz. Sataşmalarınızda kaide tanımazlığı daha da ileri götürdünüz, cüretiniz arttı.

C. H. P. Genelbaşkanı ile görüşmeler esnasında odanın içinde sizin hazır bulunduğumuzu hiç hatırlamıyorum. İki kişi arasındaki konuşmaları sayın İnönü'nün size anlatmış olacağına ihtimal verilemez. Hele, tahrif edilmiş, asılsız veya eksik olarak basına intikaline sizi memur edebileceği asla hatıra gelemez. Bunları yalan yanlış da olsa duyabilmek için tek çare, kapalı kapının dış tarafına kulak yapıştırmış olmanız kalır. Her şeye rağmen size bunu yakıştırmak istemem.

Fakat, sayın' İnönü'nün ne konuştuğunu, ne düşündüğünü, şahıslar hakkındaki mütalealarım, şu veya bu olay karşısındaki tepkisini tam bir bilgi tavır ve iddiası içinde yazıyorsunuz. Bana da Onun adının siperinden ateş ediyorsunuz.

Şu halde durumunuzu açıklamalısınız: İnönü adına mı konuşuyorsunuz ?.

Bu hususun müphem kalması bilmem size pek mi elverişli girliyor?. Belki de bu tutum, kaide tanımaksızın işletmekte olduğunuz ticaret ve politika tezgâhınız için müstesna bir imtiyaz oluyor. Ama, ihtiraslarınıza âlemin adını basamak yaparken olayları doğru, tam ve bilhassa tahrifsiz nakletmeye ahlâk ve hukuk kaideleri bakımından mecbur olduğunuzu bilmelisiniz.

Bir başka nokta:

Epiydir, en yetkili şahıs veya makammışcasına, G. H. P. namına yazar gibisiniz. Partinin içini, elde kepçe, kaçıştırıp duruyorsunuz. Şahıslara sataşıyor, kimini azarlıyor, kimine aferinler dağıtıyorsunuz. Kimine kesin, kimine geçici cezalar tertibediyorsunuz. Genelbaşkanın kimin hakkında ne düşündüğünün fetvasını veriyorsunuz. Kiminin mevkiden iskatını, kiminin da tayinini aylarca önce ilân ediyorsunuz. Kimini de tozlu raflara kaldırup indiriyor sonra tekrar koyuyorsunuz. Herkesi yıldırmış olacaksınızki, bu ne iştir deyen çıkmıyor. Kuzum, siz C. H. P. de nesiniz, necisiniz?.

NİHAT ERİM

YURTTA OLUP BİTENLER

Basın

Hepimiz birimiz için

Geçen hafta içinde, birlikten kuvvet doğduğu hakikati bu topraklar üzerinde yeni bir delil kazandı. Muhalefet liderinin İktidar liderine mukabelesinde suç görerek takibata geçmek isteyenler karşılarında bir, beş değil, tam yirmiiki gazetenin bulunduğuna görünce ve takibat başlarsa altmışaltı gazetecinin sorguya çekileceğini hesaplayınca niyetlerinden vaz geçtiler.

Bu zevatı sinirlendiren, İsmet İnönünün doğum yıldönümündeki basın toplantısında Menderese verdiği cevap oldu. Muhalefet liderinin sözleri derhal pertavsızlar altında tetkik olundu ve mevcut Basın kanunu sayesinde metinde suç kolaylıkla bulundu. Zaten gazetelerin sadece İktidardan gelen hücumları -en ağırları dahil, yazmaları, Muhalefetin cevaplarında ise korkarak kısıntılar yapmaları için tedbir peşinde koşuluyordu. Bunu sağlamak maksadıyla zaman zaman savcılar gazetelere telefon ediyorlar, dikkati çekiyorlar, "dostane ikaz"larda bulunuyorlardı. Şimdi, böyle bir takibata geçilirse, zannedildi ki sinme hissi daha sağlam şekilde yerleşecek ve Muhalefetin mukabele hakkı dahi ortadan kalkacaktır.

Halbuki tecrübe gazetecilere, bundan sonra nasıl hareket etmeleri gerektiğini göstermekten başka fayda sağlamadı. Gazeteciler etraflarına daha evvel baksalardı, Lübnan dahil, pek çok memlekette batılı manasıyla Basın hürriyetinin muhafazasının gazeteler arasındaki tesanüt sayesinde kabil olduğunu görebilirlerdi. Hiç bir iktidarın, karşısında kenetlenmiş duran müesseseleri yıkmak kudretine sahip . olmadığım şimdiye kadar pek çok misal göstermiştir ve doğrusu istenilirse müesseselerin hakiki teminâtı da bundan başka bir şey değildir.

Son tecrübe yeni bir misal oldu.

C. H. P.

İktidar hazırlıkları

(Kapaktaki Politikacı)

Bu haftanın ortasında çarşamba akşamı Ankaranın ağzına kadar dolu garında İsmet İnönü "vakit geldi" diyerek vagona bindiğinde saat sekiz buçuktu. C. H. P. Genel Başkam doğruca kompartmanına geçti ve açık pencereden perona baktı. Peronda yer almış olan büyük kalabalığın ekseriyetini yüzlerinde azim okunan genç insanlar teşkil edâyordu. Uğurlayıcıların sayısı hakikaten muazzamdı, İsmet İnönünün hafta sonunda İstanbul il kongresinde demokrasi târihimizde yer alacak mutuklarından birini yereceği daha. pazartesi günü C. H. P. çevrelerinde duyulmuştu. Çarşamba, akşamı istasyona koşup gelenler her şeyden çok İnönüye "seni, kalbimizin bütün hararetiyle bu yolda destekliyoruz" işaretini vermek için ! gelmişlerdi. Tren gardan yavaş yavaş ayrılırken İnönü bu işaretin mânasını anladı. Sallanan ellerin, havalanan şapkaların ve "yaşa" diye bağıran ağızların arkasında yatan bir hakikatvardı: Bu millet Demokrasinin tadını almıştı, bu millet bir rejimi kati surette seçmişti ve ondan vazgeçmeyecekti. C.H.P. Genel Başkanı vagonlar karanlığa gömülünceye kadar pencerede kaldı. Son oniki sene güç geçmişti, ama geçmişti ve şim-

İnönü İstanbul yolunda

İş başa düştü

di görülüyordu ki o güç seneler boşa geçmemiştir. İsmet İnönü "İstanbul nutku" diye anılacak nutkunun son rötuşlarını, kafasında, işte o an yaptı. Demokrat İktidara hakikati bir defa daha hatırlatacak, memleket realitesini görmesi için gerekli ihtari şahsiyetinin verdiği büyük kuvvetle yapacaktı. Demokrat İktidar bunu anlardı, ya da anlamazdı. Ama anlamadığı takdirde İsmet İnönü relimin adını koymak kararındaydı. Daha doğrusu, rejimin adının konmasını umumi efkâr önünde açıkça talep edecekti. Zira en esaslı meseleler üzerinde İktidar ile Muhalefetin anlaşması, kapılarının kapanması, en basit tariflerin yapılmasında ihtilafa düşülmesi son huzur imkânlarını da silip götürmek üzereydi ve bunu, bir zümrenin haricinde, İsmet İnönüsüyle, - basınıyla, salim düşünen Demokratıyla, Halkçısıyla ve tarafsızıyla herkes görüyordu. Bu . günkü Adalet istiklâlin, bugünkü Basın hürriyetini, bugünkü Seçim i emniyetini kusursuz saymak, bunla*. rın mükemmelliğini ilan etmek ve bunları 1958 senesinin sonunda Türk Milleti için ideal bulmak, üzerlerinde münakaşayı dahi kabul etmemek ile Demokrasi kervanını yürütmek arasında kapatılması imkansız bir çukurun bulunduğu aşikârdır. İnönü bu çukurun kapatılmasını istemek için İstan bula gitti.

Değişen adam

İsmet İnönü haftanın başında Çankayadaki evinde rahat çalışmak imkânım buldu. C. H. P. Genel Başkanının 1957 geçimlerinden bu yana değişmiş olduğu hakikati yavaş yavaş İktidar çevrelerince de hissedilmeye başlanıyordu. Gerçi D. P. Genel Başkanının etrafını şimdi sarmış olan bir takım kimseler hâlâ "Ben İnönüyÜ bilirim, onunla çok çalıştım, o korkaktır, üzerine yürünülünce geriler, .aman beyfendi biraz daha sertlesin, salvoları biraz daha arttınn, İnönüyü ben bilmeyeceğim de kim bilecek, dayanın" tarzındaki telkinlerle- İktidara istikamet vermeye çalışıyorlardı. Ama son Menderes - 1-nönü diyalogunda hiç alışılmamış bir İnönüyle karşılaşılması o zümrenin haricinde pek çok kimsenin gözünü açtı ve huzurun yolunun nereden geçtiğini ortaya çıkardı. Yetmiş beşinci yaşına gelmiş, bir insanın erişebileceği bütün mevkilere erişmiş, sadece bir tek ihtirası, başladığı son işin başarıyla neticelendiğini görmek ihtirasını yüreğinde alev alev hisseden ve şimdi o arzuda milletin ekseriyetini arkasında bilmenin verdiği hazzı da, kudreti de iyi tartan bir İsmet İnönüyle konuşurken en verimli usûlün sopa sallamak olmadığı açıktı. Bakıyordunuz o sopa, iki üç kelimelik cümleler halinde, sallayanların başlarına ini ini veriyordu.

Çarşamba akşamı yataklı ekspres Ankara garından ayrılırken böylece bütün gözler İstanbula çevrildi ve politikanın siklet merkezi Boğaziçi kıyılarına taşındı.

Devam eden mücadele

Boğaziçi kıyılarında ise bir mücadele, haftalardan beri devam ediyordu. Mücadele C. H. P. içinde geçiyordu. D. P. nin kalın ensesi hizipçilikten bir türlü kurtarılamazken, C. H. P. yurdun her tarafında sökülmekteyken ve ismi var cismi yok T. K. P. bir takım büyügümsü rollere çıkmışken C.H.P. nin 450 küsur ocaklı, kayıtlı takriben 150 bin âzalı dev İstanbul teşkilâtı onbeş aylık bir fasıladan sonra yıllık adî kongresinf topluyordu

Haftanın içinden

Nasıl Söz, Bunlar

Metin TOKER

Bütün İktidar sözcüleri içinde sayın Menderesi temsil etme, ona tercüman olma vasfı şüphesiz en ilerde bulanan Bakan, sayın Dr. Namık Gedik geçenlerde Elazıgda konuşmuş. Bu haftanın başında radyolar ve Ajans İçişleri Bakanının nutkunu uzun uzan verdiler. Tabii programlar aksadı, musiki yayınları kısıntıya uğradı, bültenler gazetelere biraz daha kabarık olarak gitti. Ama sayın doktorun konuşmasını dikkatle okumalarını, bugün içinde bulunduğumuz huzursuzluğa teşhis koymak isteyen herkese hararetle tavsiye ederim. Çok istifade edeceklerdir.

Sayın doktor İktidar ileri gelenleri arasında hem muvafıkların, hem muhaliflerin, hem de tarafsızların tenkid şimşeklerini en ziyade çeken adamdır. Fakat bu hücumlardaki haksızlık payını görmemeye imkan yoktur. Zira İçişleri Bakanı sayın Menderesin dehasına samimiyetle inanmış, yapılanların iyi olduğuna yürekten kani, her rutubetten ciddi şekilde nem kapan, kapılar açıkken söylediklerini kapılar kapalıyken de müdafaa eden ve alenen methüsenasını yaptığı icraatla hususi sohbetlerde alay etmeyen, tapar göründüğü şahsiyetlere arkadan küçültücü sıfatlar vermeyen pek ender Demokrat büyüklerden biridir. Nitekim sayın doktor şikayetlerini Elâzığda da aynı safiyetle sayıp dökmüş. Bu şikâyetlerin sayın Genel Başkanın da şikayetleri olduğunu anlamak için kahin kesilmeye pek lüzum yoktur.

Sayın Menderesin 1 numaralı ideal arkadaşına göre "hükümetlerin mesuliyet mevkiinde bulunan İnsanları bulundukları hizmette daha verimli hale sokabilmek için onları muayyen takdir ölçüleri içinde hizmete sevk ve teşvik etmek, yapılan ve yapılacak olanı inkâr değil, onları muayyen ölçüler içinde takdir etmek ve eserleri benimsemek suretiyle muhalefette olsun, tarafsız olsun, iktidarda olsun; yani millet olarak hepimize düşen bir takım vecibeler mevcuttur". Bu oldukça çetrefil cümleden çıkan mâna sayın İçişleri Bakanının, verimli çalışabilmek için, hiç olmazsa muayyen ölçüler içinde mutlaka takdir beklediğidir. Nitekim sayın doktor samimi konuşmasının başka bir yerinde bu hususi kaideden bir de umumi kaide çıkarmış ve demiştir ki: "Eğer bir cemiyette hizmet takdir edilmez, hakir görülür, o hizmette vazifeli olan insanların emek ve gayretleri küçümsenir ve İnkâr edilirse bu cemiyet asla manen ve maddeten selâh bulmaz". Sayın Namık Gedlkin bu cümlelerle ortaya koyduğu, elbette ki yepyeni bir Demokrasi anlayışıdır. Bu anlayış üzerinde bir nebze durmak lâzımdır.

Herkes bir şeyler yaptığı kanaatindedir. Üstelik herkes bu yaptığının, ne kadar kusurlu olarsa olsun bir de iyi taraf ihtiva ettiğine inanır. Sayın doktora bakılırsa her tenkidte, bu iki hakikat unutulmamalıdır. Evvelâ, karşınızdakine bir şeyler yaptığı için şükranınızı bildireceksiniz. Sonra, yaptığının iyi taraflarını benimseyeceksiniz ve bunlardan dolayı kendisini tebrik edeceksiniz. Nihayet, mutedil bir dille şu, şu, şu kusurların bulunduğunu, eğer onlar da önlenirse herşeyin mükemmel olacağını söyleyeceksiniz. Bu, onu teşvik edecektir ve daha verimli çalışılmasını sağlayacaktır. Sayın doktor insaf etsin, bu pek pederşahi bir sistem değil midir?

Zira Demokrasilerde politikacılar tabanca zoruyla işbaşına getirilmezler. İşbaşına gelmek için kendileri heveslidirler. Nutuklar söylerler, vaadlerde bulunurlar, şirin görünmek için türlü şaklabanlıklar yaparlar. Seçmenin gözüne gtrerlerspı rey alırlar ve icra makamına gelirler. Ama o makamda illâ takdir beklemeye zerrece hakları yoktur. Kimse takdir etmesin mi? İlla takdir edilecekleri kaidesi olmadığı gibi illâ takdir edilmeyecekleri hususunda da bir kanun yoktur. Takdir eden eder, takdir etmeyen etmez. Üstadı teşvik diye bir "vecibe", millet olarak hiç kimsenin boynunun borcu değildir. İş zor gelirse, bırakır gider. Doktorsa doktorluğuna döner, mühendisse proje masasının başına avdet eder, asistansa tekrar kürsüsüne çıkar. Üstelik gözünün arkasında kalmasına da zerrece ihtiyaç yoktur. Zira terkettiği o "mihnet mevkii"nin bin tane talibi vardır.

Ama sayın doktor galiba, kabine azalığını tanrılar tarafından verilmiş, kaçınılmaz bir vazife zannediyor ve o yükün taşınması için mutlaka, muhalifleri dahil, etrafındakileriln yardımını istiyor. Peki, kendisinin hizmet telâkki ettiği bazı icraatı başkalarının âfet saymak hakları mevcut değil midir? Bu âfeti nasıl takdir edecekler, âfete devam içki mesuliyet mevkii sahiplerini nasıl destekleyeceklerdir ? Meselâ içişleri Bakanı Top-, lantı ve Gösteri Yürüyüşleri kanununu çıkarmayı veya masum fıkra yazarlarıyla şakacı karikatüristleri hapsetmeyi memlekete hizmet sayabilir. O takdirde bu eserlerinden dolayı teşvik edilmeyi şiddetle arzulayacaktır. Ama bir başkası için Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri kanonu antidemokratik bir tedbirdir ve masura fıkra yazarlarıyla şakacı karikatüristleri hapsetmenin zerrece fazileti yoktur.

Şimdi, sayın Menderesin 1 numaralı ideal arkadaşına sorarsanız bu neviden ihtilâflar seçimden seçime seçmen önünde halledilir. Eğer siz Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri kanununu çıkardıktan ve masum fıkra yazarlarıyla şakacı karikatüristleri hapsettikten sonra bir seçim kazanmışsanız millet bu hareketlerinizi tasvip ediyor demektir. Artık, o meşeleri bir daha bahis mevzuu etmek hakkınız kalmamıştır.Önümüzdeki seçimde kendinize mutlaka başka bir platform temin etmek zorundasınızdır. İki parti arasındaki görüş ayrılıkları bir defa karara bağlandı mı, mağlûp olan tarafa düşen dua etmekten başka bir şey değildir.

Halbuki Demokrasinin tamamile başka bir rejim olduğunu herkes bilir. Demokraside partiler kendi görüşlerini millete kabul ettirmek için bir seçim, beş seçim, on seçim uğraşırlar. Bu arada ise rakiplerine dua etmek, sayın Gedikin istediği gibi "Allah sizi başımızdan eksik etmesin" diye şarkkâri temennilerde bulunmak ne kelime, onları yıpratmak için ellerinden geleni yaparlar. Her hareketlerinde kusur bulurlar, her icraatlarını en şiddetli şekilde tenkid ederler, yaptıklarının yalnız kötü taraflarını görür, kötü taraflarını gösterirler, İktidar yıpranacaktır ki Muhalefet onun yerini alsın ve kendi fikirlerini tatbik etsin. Bu gayretler karşısında İktidara düşen sükûnetini, soğukkanlılığını, itidalini muhafaza etmek, eserlerini zorla takdir ettirmeye değil, onları daha fazla sayıda seçmene sevdirmeye çalışmaktan ibarettir. Teşvik, devlet adamına dışardan gelmez. Teşvik, muayyen prensiplere inanmanın verdiği huzurdan gelir, öteki bir kompleksin belirtisinden başka şey değildir.

Sayın doktorun mutlaka takdir beklediklerini söylemesi elbette ki büyük bir samimiyettir. Ama bu, derdin temelini ne kadar açık şekilde gözler önüne seriyor ve İktidarda zihniyet değişikliği olmadan, yani Demokrat büyükler kendilerini omuzlarında ilâhi bir vazife taşıyor saymaktan vazgeçmedikçe suların durulmayacağını nasıl gösteriyor..

hakikaten alışılmamış, bir manzara gördüler. Bütün Parti, hayatiyet dolu bir halde ayaktaydı. Liderler yurdun dört bir tarafından seslerini yükseltiyorlardı. Faik Ahmet Barutçu» İsmail Rüştü Aksal gibi çeki taşları pirelere dönmüşlerdi. Barutçu Doğuda bilinirken birden Trakyada beliriyor, ayağının tozunu siler silmez Egeye geçiyordu. Aksal Ankara köylerinde seçmenleriyle teması bitirir bitirmez bir ekiple birlikte Batıya atlıyordu. Acul Genel Sekreterle genç Turhan Feyzioğludan 'hangisinin daha çok dolaştığını anlamak için hesap tutmak gerekiyordu. Milletvekilleri. Parti Meclisi âzaları hep yollara dökülmüşlerdi. Hepsinden mühimi bunlar, gittikleri yerlerde kendilerinden heyecanlı kütleler, kendilerinden coşkun kalabalık muhataplar buluyorlardı. Tabii bu, gezileri büsbütün cazip hale getiriyordu.

Anadoluda vaziyet buyken İstanbulda, hem de kongrenin arifesinde başka bir havanın eşmesi elbette imkânsızdı. Nitekim kongre faaliyeti haftalarca evvelden başladı. İstanbul C. H. P. lileri artık her makûl insanda iktidarın eşiğinde görülen partileri için il kongresinin bir büyük imtihan olacağını kolaylıkla anladılar. "Aman tesanüt" diye, yukardan gelen emirlerle bir "disiplinli, olgun kongre" yapabilirlerdi. Yahut, Partinin üst kademelerinde dahaı fazla hissedilen "sahşi hizipçilik" dalgasına tutulurlar, işi çığrındah, çıkarabilirlerdi. O yollara sapmadılar. İstanbul teşkilâtında iki fikir, iki grup vardı. Bunlar kongre salonunu bir muharebe meydanı olarak ilân ettiler ve savaştan haftalarca evvel kozlarını orada paylaşmak için hazırlıklara giriştiler. İstanbulda C. H. P. nin idaresini kim ele alacaktı? Ortada bir fikir anlaşmazlığı mevcuttu. İki taraf ta, fikir anlaşmazlığının şahsi antipatiler yaratmaması için elinden gelen gayreti göstererek kolları ve paçaları sıvadı.

Tüzükçüler Grubu

İki fikirden birincisini temsil edenler, kendilerine Tüzükçüler adını taktı. Tüzükçülerin görüşü şudur: İstanbul Türkiyenin, idare cihazı hariç, her bakımdan kalbidir. Burada C. H. P. öyle bir idare kuruluna sahip olmalıdır ki İstanbulin kendisini orada temsil ediliyor hissetsin. Bu bakımdan temsil kabiliyetim haiz, itibar ve şöhret sahibi insanlardan müteşekkil bir ekip işbaşına getirilmelidir, İstanbul şn geniş sanayii, en kuvvetli ticareti, en kalabalık işçi kütlesini, en fazla yüksek tahsil talebesini sinesinde toplamıştır. Ayrıca kültür seviyesi bakımından rakoru elinde tutmaktadır. İstanbulu tatmin etmenin yolu ona lâyık bir idare kurulu kurmaktır.

Oğuz Oran gazetecilerle zar atıyor

Talihi yaver görünmüyor

Bu görüş etrafında birleşen Tüzükçüler kolları sıvar sıvamaz ilk iş olarak bir liste ile delegelerin karşısına çıkmak lüzumunu duydular. Bunun üzerine C. H. P. Meclisindeki mahalli liderlere müracaat ettiler. Meclisin İstanbullu dört . kuvvetli üyesi İstanbul il idare kurulunda vazife almaya rıza gösterdiler. Bunlar İlhami Sancar, Fazıl Şerafeddin Bürge, Şahap Gürler ve Mebrure Aksoleydir. Başka bir İstanbullu lider, Atıf Ödül, C. H. P. tüzüğünde yapılacak değişikliği hasırlayacak komisyona seçildiği için özür diledi. Dörtlerin Tüzükçülere katılması ibreyi derhal o tarafa eğdi. Geriye altı yer kalıyordu. Bunların dördü Fehmi Atanç, Ekrem Özden, Ali Sohtorik ve Muin Küley tarafından dolduruldu. Son iki yer için bu haftanın ortasında Ratip Tabir Burak, Fuad Bilgin, Abdurrahman Aslan ve Orhan Birgitin isimleri üzerinde duruluyordu. Burakın Parti Meclisinden istifası gerekiyordu. Başka bir aday, seçimzede Cemal Yıldırım büyük bir feragat göstererek, o kadar istendiği halde, Askeri Mahkemeyle alâkasını henüz tamamen kesmediği için teklifleri reddetti. Tüzükçüler bu ekibi kurunca, İstanbulda en büyük yekûnu teşkil eden tarafsız seçmenleri tatmin edebilecekleri fikrim delegeler arasında yaymaya koyuldular.

Kravatsızlar Gruba

Tüzükçüler karşılarında yer alan gruba Kravatsızlar adım taktılar. Hakikaten bir başka hizip başka bir fikrin alemdarı olarak ortaya çıktı. Bunların söyledikleri şudur: Teşkilâtta, şöhretler değil, hizmetler esas olmalıdır. Muhalefet «aksiyondur. Asiyonu devam ettirebilecek ve bütün mesaisini teşkilâta hasredebilecek insanlar başa geçmelidir. Muhalefet ağır şartlar altında çalışmaktadır. İdare kurulu azaları türlü baskı ve, mahrumiyet, göz açtırmayan mevzuat karşısında C. H. P.lilerin azim ve cesaretim ayakta tutabilmek için kendilerim öne atmalıdırlar. Tüzükçüler bu tipte kimseler değildir.

Kraavtsızlar; Dörtlerin Tüzükçülere katılması üzerine bir sarsıntı geçirdiler. Fakat gayretlerini eksiltmediler. Dörtlere karşı hürmetleri vardı. Siyasi kudretlerini de inkâr etmiyorlardı. Fakat "Onların yeri C. H. P. Meclisidir" dediler. Kravatsızlara göre C. H. P. Meclisi partiye fikir, idare kurulları aksiyon veren merkezlerdir. Bu, Avrupada Ve Amerikada de. böyledir. Kendileri tabii üst kademelerin daima emrinde kalacaklardı. Üst kademelerin başları üstünde yeri vardı. İrşatlardan istifade edeceklerdi. Kravatçılardan biri bu haftanın başlarında Dörtleri' kastederek müstehzi bir fedayla:

"-Fikirlerinden altmış yedi ili

mahrum etmesinler" dedi.

Kravatsızların lideri mevkiinde Sarıyerli avukat Oğuz Oran vardır. Şile İlçe başkanı Yaşar Keçeli, il idare kurulundan Mümtaz özarar ve cazibeli Güzide Tanrıyar grubun ileri gelenleridir.

îki karargah

Bu haftanın başında İstanbulda kulis faaliyeti son derece arttı. Tüzükçülerin propagandasını bir grup ilçe başkanı yapıyordu. İlçe başkanlarının başında Kadıköyün genç ve enerjik başkanı avukat Salih Nuri Tüzel vardı. Tüzükçüler kendilerine karargâh olarak Beyoğlu ilçe başkanı avukat Reşit Ülkesin Cağaloğlundaki yazıhanesini seçmişlerdi. Bu hafta içinde orada müteaddit defalar toplandılar. Buna mukabil Kravatsızların propagandasını bizzat Oğuz Oran ile Keçeli yürütüyordu. Onların toplantıları bazan Galatadaki Samsun . Karadeniz kıraathanesinde, bazan da Taksimdeki Güney Parkta yapıldı. Bu satırlar yazılırken parti kongrelerinin klâsik iki delege ayartma usulü, rakı sofrası başında ikna veya Kurana el bastırma henüz tatbike konmamıştı. Fakat çalışmalar başladığında o yollara da gidileceğinden kimsenin şüphesi yoktur.

Kulaklara Küpe

İşte İstanbul Kongresinin hazırlıkları ve kulis mücadeleleri bütün hızı ile böyle devam ederken haftanın ortasında İzmirden İstanbula bir politikacı akını başladı. Başta Gülek olmak üzere pak çok C. H. P. li İzmirden İstanbula geçtiler. Hem de beraberlerinde İstanbullulara bir misal götürerek. Bu misal, İzmir İl Kongresi idi ve İstanbullu hizipçilerin bu kongreden almaları gereken dersler vardı. Zira bu haftanın İlk gününe kadar İzmir il teşkilâtının da İstanbuldakinden bir farkı yoktu. Vaziyet karışık görünüyordu. Teşkilat ikiye bölünmüştü, hizipler birbirine girmişti, işin içinden çıkılamayınca Leblebicioğlunun başkanlığında geçici bir İl İdare Kurulu başa getirilmişti. 'Yedi aydır işler bu geçici heyet tarafından tedvir edilmiş, hizipçilerin aralarında anlaşmaları için müsait bir semin yaratılmağa çalışılmıştı. Üstelik İktidar da, Eğenin kalbi vs bir samanlar D. P. kalesi olan bu şehirdeki muhalefet kongresine son derece büyük bir ehemmiyet veriyordu. Ama İzmirliler bu haftanın başında, aylardır, yıllardır sürüp giden hizip mücadelesine kesin bir şekilde son verdiler. Hem de kongrelerinde tek çatlak ses çıkmadan, tek kişinin kalbi kırılmadan; 'Sanki sihirli bir el -daha doğrusu yekvücut olma zaruretinin anlanışı- kongreyi bir kardeş kavgasına değil, bir aile münakaşasına bile sürüklenmekten kurtardı. Dışardan tek kişinin bile müdahale etmediği kongre, son derece demokratik bir şekilde ve söz ayağa düşürülmeden sadece verilen reylerle aylardır sürüp giden kaynaşmayı kesti attı. Elbette ki tamirden İstanbula gidenler, bu sihirli havanın hiç olmazsa bir parçasını da beraberinde götürecekler ve alınması gereken derse İstanbuldaki C. H. P. lilerin dikkatini çekeceklerdi.

Fazıl Şerafettin Bürge
Mahalleye avdet

Dr. Lebit Yurdoğlu
Kazanan adam

Yıllanmış bir dâva

İzmirde iki hizip vardi. Bunlardan biri liderinin küçük adı ile -Lebit-, diğeri de ötekinin soy adı ile -Savran- tanınıyordu. Yıllardan beri Lebitçilerle- Savrancılar çekişip duruyorlardı. Dr. Lebit Yurdoğlunun hizbi çok gezen, çok konuşan ve gençleri saflarında barındıran bir Hizip olduğundan teşkilât üzerinde hâkimiyet peydah etmeye başlamıştı. Bunu gören Savrancılar dâvayı tamamen kaybetmektense başka bir taktiği denemeğe kalkışmışlar ve her iki hizbin de mücadeleye katılmaması, tarafsız bir ekibin iş başına gelmesi fikrini ortaya atmışlardı. Ama buna Dr. Lebit grubu yanaşmamıştı. Yarısından fazlası kazanılmış bir dâvayı ne diye bıraksınlardı! Dâva "ya hep, ya hiç" davasıydı. İşte bu haftanın ilk günü, İzmir İl Kongresine bu hava içinde girildi. Ancak bu arada İzmire çevrilmiş bir takım gözlerin varlığı da hissedildiğinden mücadelenin sözle değil reyle yapılmasına zımnen de olsa karar verildi. Taraflar kongrede kalkıp birbirlerine vurmayacak?-lardı. Mücadele kulislerde yapılacak, kongrede sadece reyler konuşacaktı. Bu taktik -biraz da Savrancıların karşı tarafın ezici kuvveti önünde mücadeleyi kabulden çekinmesi yüzünden- tuttu. Dolayısı ile de İzmir İl Kongresi örnek denilecek bir olgunluk ve vekar içinde geçti. Konuşan reyler Dr. Lebit taraftarlarını İzmir teşkilâtının başına geçirince Savrancılar asil bir şekilde sahneden çekildiler. Madem ki demokrasinin miyarı reylerdi ve bu reyler aleyhlerinde tecelli etmişti, o halde iş başına geçmek iddialarından yaz geçecekler ve İş başına geçen arkadaşlarına müzahir olacaklardı. Tabii, mücadeleyi terketmeden...

Mücadele içindeki mücadele

C. H. P. nin İzmirdeki kongresi geniş bir alâka gördü. Liderler ful kadro ile kongreyi takip etmek için İzmire geldiler. Zaten bunların bir kısmı -Barutçu, Aksal. Melen, Güley, v.s.- hayli zamandır Egedeydiler ve kasaba kasaba, köy köy dolaşarak Egeyi Muhalefetin kalesi haline getirmeye çalışıyorlardı. Kongrenin arifesinde bu kadroya Gülek ve Feyzioğlu da katıldılar. Böylece İzmir kongresi Güleki, Barutçusu, Aksalı, Feyzioğlusu, Meleni ile sayıları onbiri bulan bir milletvekili -İzmirlilerin tabiri ile "Ankaralı Müşahitler"- kadrosuyla takip edildi. Dikkati çok çeken noktalardan biri de, "Ankaralı Müşahitler"in gerçekten, birer müşahit kalmaya çalışmaları ve İzmirlilerin mücadelesine hiç karışmamaları oldu. Ancak bu arada, alttan alta da olsa, dışarı vurulmasa da "Ankaralı Müşahitler" arasında da bir başka mücadele göze çarpıyordu. Bu mücadele daha ziyade devler arasında yapıldı ve İzmirlilerin mücadele-

sinin aksine kimin galip kimin mağlûp olduğu da anlaşılamadı. Ama mücadele bilhassa Gülekln tamire geldiği andan itibaren kıvama girdi ve o tamirden ayrılıncaya kadar da sürdü gitti.

Tak burda, tak kapı arkasında

Geçen haftanın sonunda pazar sabahı, ortalığın daha yeni ağardığı saatlerde C. H. P. nin ayağına kuvvetli Genel Sekreteri Esenboğa hava alanının terminalinde bacaklarını karşısındaki duvara uzatmış, elindeki Zafer gazetelerini, karıştırır görüldü. Biraz sonra İzmire kalkacak uçağın yolcuları davet edildiğinde Gülekin de uçağa doğru yürümesi etraftakilerin meraklarını giderdi. Demek ki Genel Sekreter İzmir kongresine gidiyordu.

Uçakta Gülek hemen hiç boş durmadı. Elinde sekiz on günlük Zafer gazeteleri vardı. Bunların' teker teker başlıklarını okuyor, mutadı olduğu veçhile küçük kâğıtlara bunlardan notlar çıkarıyordu. Bütün yol boyunca başım bu işten iki kere kaldırdı. İlkinde hostes kahvaltı için çay getirmişti, onu aldı, teşekkür etti İkincisinde ise başını bir bardak daha çay istemek için kaldırdı. Başkaca da oturduğu son numaralı koltuktan hiç kıpırdamadı. O kadar ki, hostese bile bakmadı!

Genel Sekreterin İzmire gelişi pek âni olmuşa benziyordu. Karşılamağa ancak bir otomobil -o da geçgeldi. Halbuki o sırada Gülek, şoförlerin kulağının dibinde "İzmire dolmuş, İzmire dolmuş" diye bağırmalarına rağmen otobüse binmiş, elinden hiç bırakmadığı "Panam çanta" yi da bacaklarının arasına sıkıştırmıştı. Ama karşılayıcıların ısrarı üzerine -üç kişiydiler- otobüsten inip otomobile bindi.

Gülek hiç bir yere uğramadan, doğruca bir ocak lokalinin açılış törenine gitti. Lokale girer girmez de karşısında Barutçu, Aksal ve Meleni gördü. Kürsüde Barutçu vardı ve hemen herkes Barutçuyu dinlemekte olduğundan Gülekin geldiği neden sonra fark edildi. Barutçudan sonra kürsüye Gülek çıktı ve dört başı mamur bir konuşma yaptı. Konuşmasından sonra şiddetle alkışlanması ise, Güleke yol yorgunluğunu unutturdu. Oradan bir başka ocak lokaline gidildi. Gülek orada da kürsüye çıktı. Dakikalarca süren bir konuşma yaptı. Gülekin iki ocak lokalinde görünmesi izmirlileri Genel Sekreterin gelişinden haberdar etmeğe yetmişti de artmıştı bile. Biraz sonra bir türlü kurtulamadığı arkadaşları ile birlikte -Barutçu, Aksal, Melen- İl Merkezine geldiğinde kendisini bekleyen yüzlerce insan buldu. Orada da onlarla konuştu. Ama hemen fark edildi ki, Gülek de, İzmirlilerin mücadelesine karışmamak için gayret sarf etmektedir. Bahsedilen mevzular daha ziyade umumi mevzular oldu.

Akşam üzeri tamirdeki milletvekilleri Karşıyaka İlçe binasında toplandılar. O gün hemen hepsi ayrı ayrı yerlerdeki ocaklara, bucaklara gitmişler, vatandaşlarla hasbihal etmiş, nutuk söylemiş, yorulmuşlardı. Vaktin geç olmasına rağmen bir müddet de Karşıyaka İlçesinde dert dinlendi. Ancak bu dert dinleme toplantısında dert dinleyen Gülekin bir hayli dertlendiği de gözden kaçmadı. Zira Karşıyakalılar. nedendir bilinmez, çok defa muhatap olarak Barutçuyu seçiyorlar, GÜleke bir türlü konuşmak, teselli etmek fırsatım vermiyorlardı. Karşıyaka İlçesinden bu hava içinde ayrılındı. Hep beraber bir lokantaya gidildi. Ancak orada masa başına oturulduktan sonradır ki, Gülekin yeniden neşelendiği görüldü. Sağına Barutçuyu, soluna da geçici İl Başkam Leblebicioğlunu alan Genel Sekreter içkilerden hiç birine, iltifat etmedi. Bir bardak şu içmekle yetindi. Buna mukabil İzmirin meşhur Tranca balıklarından iki tane -hem de en irilerindenyedi. "Her ne kadar yoğurtla balık yenmez derlerse de" deyip İsmail Rüştünün yediği yoğurda ortak oldu. Daha evvel de bir kaç çatal darbesi ile çerez olarak gelen salam, balık yumurtası, beyaz peynir, gravyer peyniri, tereyağı, sosis ve aieytinleri yemişti. Bunların üzerine biraz salata ve daha sonra da iri iki şeftali ile bir iki salkım çavuş üzümü yedi. Ancak Gülek, yemek yerken Barutçu hatıralarını anlatmağa başlamıştı. Hatıraları, Barutçunun o kendine has lehçesi ile anlattığı fıkralar, nükteler takip etti. Barutçu anlattıkça Gülek radyodan yayılan hüzzam faslı şarkılara dalmağa başladı. Sonra bir ara bir eski arkadaştan, -Hüseyin Avni Göktürktenbahsedilirken daldığı düşünce ve hayallerden silkindi. söze karıştı. Almanyada okudukları yıllara dair bir iki fıkra nakletti ve sözünü masadakilere hitaben: "haydi kalkalım" diyerek bağladı. Saat tam 22 ydi. Birkaç kişi kımıldandı ama Barutçunun anlatacakları bitmemişti. Söze devam etti. Bu yüzden bir kaç dakika daha otoruldu. Sonra yatmak üzere

Selâmi Savran .

Kaybetmek sanatı

"Ankaralı Müşahitler" İzmir kongresinde

"Devler çarpışıyor"

otomobillerle İzmir tararına geçildi. Atlantik oteline gelindiğinde odasında ışığı ilk sönen insan Gülek oldu, öbürküler ise bir müddet kendi aralarında konuştular.

Şafakla beraber •

Ertesi sabah ilk kalkan bermutad Gülekdi. itinayla traş olan, naylon gömleğinin üzerine mavi, siyah, beyaz desenli papyonunu takan Gülek gri elbiseleri içinde İzmir İl Kongresinin yapılacağı sinema salonuna ilk gelen insan oldu. Hemen hemen ondan erkenci kimse yoktu. Sinemanın içini, delegelere, basın mensupları ile dinleyicilere ayrılan yerleri gözden geçiren Genel Sekreter sinemanın giriş kapısı yanında yerini aldı ve saat 8:30 dan itibaren gelmeğe başlayan delegelerle teker teker tokalaştı. Hal hatır sordu. Güleki kapıda görenler elini sıkmadan içeri girmiyorlar, içeri girenler ise Genel Sekreteri bir kere dana görmek için yeniden dışarı çıkıyorlardı. Karşılama faslı aşağı yukarı saat 10'a kadar devam etti. Delegeler yerlerine oturduktan sonra Gülek salona girdi. "Yaşa, varol" nidaları ve tezahürat arasında başkanlık kürsüsünün arkasındaki İl İdare Heyetine ayrılmış masanın gerisine oturdu. Yanında milletvekillerinden sadece Nusret Sefa vardı. 10.15 de kongre açıldı. Yoklama ve faaliyet raporunun okunması sırasında Gülek vazifesini yapmış insanların iç huzuru ile rahat rahat ye etrafındakilere tebessümler yağdırarak oturuyordu. Tam saat 11'de. sinemanın giriş kapısın-, da bir alkış koptu, Barutçu gelmişti. Barutçu ile beraberindeki. milletvekillerinin gelmesinden tam 25 dakika sonra salon bir kere daha alkışlarla çınladı. Bu sefer kapıdan giren Feyzioğlu idi. Şaşılacak şeydir ama böyle hiç beklenilmeyen, bir anda -Malatyada olduğu bilinen- Feyzioğlunun çıkagelmesi Gülekin yüzünde bir memnuniyet ışığının yanmasına sebep oldu. Hemen hemen omuzlar üstünde sahneye çıkarılan Feyzioğlunu ayakta karşıladı, el sıkıştılar.

"Kuzu bile kesemez"

Kongre delegeleri ve "Ankaralı Müşahitler"öğleye kadar sıkıntılı bir hava içinde idare heyeti raporunun kıraat edilmesini dinlediler. Saat 13 sularında, rapor üzerinde müzakerelere geçildiğinde "Ankaralı Müşahitler" yemeğe çıktılar. Yemek dönüşü rapor üzerindeki müzakereler hâlâ devam ediyordu ve kürsüde İzmirin meşhur hatiplerinden Seyfi Özgizler vardı, Özgizler, onbeş gün önce Başbakanın ayni salonda, ayni yerden, yaptığı konuşmaya cevap veriyor ve "asarız keseriz diyorlar, neyi asıp neyi kesiyorlar? Bu İktidar İzmir Salhanesinde kuzu bile kesemez, aylardır et yiyemiyoruz" dedi, salondakîler kahkahayı bastılar, Özgizlerin Erozam hatırlatan bir tarzda "faaliyet raporunun falan sayfasındaki falan faslının, filân satırının filânca keli-

Hazin Randevu

Muteber Zaferin sütunlarında, ağızın suyu hakikaten aka aka kaleme alınmış bir yazı çıktı. Yazarın nasıl heyecan içinde olduğu, naklettiği fikirlere ne hararetle katıldığı, onlara hak verdiği yazının • her satırından, her noktasından, her virgülünden anlaşılıyordu. "İşte hakikat budur!" diye feryat edebilmek için ses boğazda güç zaptedilmişti. Ama yazar gene de dayanamamış, hiç olmazsa "bu yazıların altına bugün imza koymayı seve seve arzu edenler"in bulunduğuna belirtmişti. Tabii herkes bunun bizzat yazar olduğunu anlamakta zerrece güçlük çekmedi.

Başyazı "Dünkü ve Bugünkü!." başlığım taşıyordu. Falih Rıfkı Atayın vaktiyle Basın hakkında yazdığı bir takım alçaltıcı cümleler derlenmişti. Çoğu tek parti devrinde, o rejimin telâkkilerine uygun tarzda kaleme alınmış cümleler hakikaten insana bugün Burhan Belge tarafından yazılmış hissini veriyordu. "Millet kelimesini ağızlarından düşürmeyen muhaliflerin en inanmadıkları şey bizzat millettir. Aradıkları şey ihtilaldir. Hürriyet dedikleri şey katillerin başıboşluğu, hırsızların serbestliği, cürümsüz ve inzibatsız bir serseriler saltanatıdır..", "Ahlâk, namus, haysiyet, şeref, aile her şey paçavraya çevrilmiştir..", "Türk gazetecilerinin sürüm yolları ya küfür ve hiciv, ya 'çıplak kadındır." Bunlar ve bu neviden daha başka yaveler! Başyazar bunları naklettikten sonra Fatih Rıfkı Atayın bugünkü fikirlerinde samimi olmadığını söylüyor ve daha eğlencelisi "Düşününüz, Falih Rıfkı Atayın bir zamanlar yazdıklarını aynı üslûp ve şiddet içinde yazabilecek, bugün hangi iktidar gazetecisi vardır" diye esef ediyordu. Memlekette Basın hürriyetini gerçekleştireceğiz, Basının beyle anlaşılmasına mâni olacağız diye ortaya çıkan bir siyasi teşekkülün resmî sözcüsünün o siyasi teşekkül iktidara geldikten sadece sekiz sene sonra, artık mazide kalmış bir Falih Rıfkı Atayla buluşması ne hazin bir hâdisedir.

Falih Rıfkı Atay Basın hürriyeti, hakkında o tarihlerde öyle düşünürmüş. Düşünsün. Nitekim öyle düşündüğü için bir gün bütün Babıâli gençlerini karşısında bulmuş ve kendisini Değişmez Başkanı saydığı Türk Basın Birliğinin başından yuvarlanıvermiş görmüştür. Ama Falih Rıfkı Atayın o günkü telâkkilerinden bugünkü telâkktterine gelmesi kendisi için bütün şereflerin en büyüğü değil de, nedir?, Gözlerin önüne getirmek lâzımdır: Adam nereden kalkmış, nereye gelmiş! Aynı şey eski tek partinin bütün ileri gelenleri için varit değtt midir ve onları gezlerde yükselten bu istihaleden başka şey midir? öyle düşündükleri halde değişik düşünenlere evvela söz hakkı, sonra da iktidar sandalyesini vermek.. Bu, her babayiğitin harcı olmadığı şimdi daha iyi anlaşılıyor.

Buna mukabil, bir de Zafer gazetesinin sütunlarına bakılsın. Hürriyet havariliğinin en ileri mertebesi! "Şerefli Türk Basım" için söylenmedik methiye bırakılmamış, bir Basın hürriyeti anlayışı ki, Türkiye İçin ideal.. Gazeteciye amme hizmetinde bulunanların yatak- odaları bile açılıyor. Her kötülük yazılabilecek, her dert ortaya dökülebilecek. "İktidarın vazifesi buna tahammüldür, tahammül edemeyen çekip gider". Evet, bunların mürekkebi kurumadan "Bezirgan hasın", "Tüccar basın", "şeref ve haysiyet yamyamları", "ihtilâlciler","sakiler", "madrabazlar"...

Fallb Rıfkı Atay nereden kalkmış nereye gelmiş, bizim üstadlar nereden palamar çözüp nereye demir atmışlar!. Hiç bir itiraf Muteber Zaferin o başyazısından daha açık D. P. nin tarihini gözler önüne seremezdi. Aferin!

Gülek notlarını sıralıyor

Arayan bulur!

meşinde der ki" diye yaptığı atıflar da delegeleri ve Ankaralı Müşahitleri kahkahalara gark etti.

Sıra siyasi konuşmalara geldiğindi Gülekin ilk sözü almak için yerinden doğrulduğu görüldü. Başkanlık divanından Gülekin konuşacağının ilan edilmesi ise gök gürültüsünü andırjan bir tezahürata yol açtı. Bu alkış tam 22 saniye sürdü. Gülekin konuşması ise 58 dakika. Gülekten sonra sıra Barutçuya gelmişti. Barutçu da Güleke nazire yap-, mak istermiş gibi -sık' sık saatine de bakarak- 59 dakikalık bir konuşma yaptı ve Gülekin konuşma rekorunu egale etti: Ona yapılan tezahürat ise 30 saniye sürdü. Gerek Gülek, gerek Barutçu bir hayli özenerek konuşmalarına rağmen pek de parlak günlerinde olmamalarından olacak kendilerinden' sonra kürsüye çıkan Aksalın konuşması yanında gölgede kaldılar. Muhakkak ki kongrenin en başarılı hatibi İsmail Rüştü Aksal oldu. Konuştukça açılan ve biraz önce arkada otururken sancıdan kıvrandığı halde kürsü başında yirmi yaşında bir insanın enerjisi ile konuşan Aksalı dinleyen delegeler günün en büyük tezahüratını yaptılar. Milletvekillerinden en kısa konuşanı bile yarım saatten aşağı konuşmamaya dikkat ediyordu. Aksalı takiben Feyzioğlunun kürsüye gelmesi de bir ayrı hâdise oldu. Saat 10.15 de açılan kongre akşamın 19'u, 20'si olmasına rağmen dinleyicilerinden ve delegelerden bir tekinin bile yerinden kıpırdanmaması İle -öğle yemeği için de ara verilmemişti. adeta bir rakor taskil etti. Milletvekilleri vaktin geç olduğunu; ileri sürerek özür diledikçe salondan koro halinde ayni ses yükseliyordu: "Sabaha kadar konuş, sabaha kadar, dinleyeceğiz". Tabii bu teşvikler de kongreyi uzattıkça uzattı. Son konuşmayı yapan milletvekili kürsüden indiğinde saat 21'i geçmişti ama delegeler hâlâ salonu, boşaltmak istemiyor, dışarda toplanan halk dağılmak bilmiyordu.

Mücadelenin dışındaki adam

İşte, İstanbulda ve İzmirde bü-. tün bunlar olup biterken bir tek adam, İstanbuldaki en eski C. H. P. li, üç çeyrek asırlık' şerefli mazisi," heybetli vücudu ile bir muvazene âbidesi gibi • hâdiselerin dışında, kaldı. Çocukları, hattâ torunları olabilecek C. H, P. lilerin mücadelesini gayet yakından takip etti, fakat o kuvvetli şahsiyeti ile hiçbir müdahelede bulunmadı. Hâdiseleri seyrederken bir taraftan da Atatürkün, şimdi adı C. H. P. olan siyasi teşekkülü kurması için kendisini Ankaradan İstanbula gönderdiği günleri hatırlıyordu. Adamın adı Şemseddin Günaltaydı. Sabık Başbakan, emekli tarih profesörü ve C. H. P. İl Başkanı sıfatlarını taşıyordu. Günaltay, tek bir "tavsiyede bulundu. Dedi ki: "İlçe Başkanları İl İdare Kuruluna girmesinler!" 26 İlçe Başkanını birgün etrafına topladı ve "Sizler benim Kolordu Kumandanlarımsınız" şeklinde konuştu. İlçe Başkanları da, İl İdare Heyetine girmemek hususunda -muhtemelen Keçeli hariç- prensip kararına vardılar. C. H, P. tüzüğüne göre, İl Başkanları tek dereceli olarak seçilmektedir. İl. Kongresinde, İl Başkanlığı iğin tek aday Günaltay olacaktır. Zira hem Tüzükçülerin, hem de Kravatsızların mutlak itimadım haizdir.

Semseddin Günaltay 1883 yılında Erzincanda, Kemaliye (eski Eğin) ilçesinde, orta halli bir ailenin oğlu olarak dünyaya geldi. Babası Müderris Hafız Etem Efendidir. İlk tahsilini Kemaliyede ve Üsküdardaki Ravzai Terakki Mektebinde yaptı. Vefa İdadisinden sonra Darülmuallimi Aliyenin Fen Şubesinden birincilikle mezun oldu. Hususi olarak arapça ve farsça tahsil etmiş İcazetname de almıştır. 1907 senesinde, Sultan Hamidin istibdat rejimine daha fazla tahammül edemiyerek Kıbrısa geçti. Kahire, Paris ve Londraya kaçmış Olan Jön Türklerle temas kurdu' Ve kendi tabiriyle Kıbrıs İdadisinde muallimlik yerine komitecilik yaptı.

İkinci Meşrutiyetin ilânından sonra İstanbüla döndü. Maarif Nezaretinin açtığı müsalbakayı kazanarak tahsilini genişletmek maksadıyla Lozan Üniversitesine gitti ve Tabiat Şubesinden mezun oldu. • Memlekete avdetinde sırasıyla Midilli, İzmir ve İstanbuldaki Gelenbevi İdadilerinin Müdürlüklerinde bulundu.

Atatürkle tanışma

Darülfünûnda yapılan ıslahat sırasında Ziya Gökalp ve arkadaşlarının yanında yer aldı. İlk defa tesis edilen Türk Tarihi Kürsüsüne müdür tâyin edildi. Ayrıca, gene Edebiyat Fakültesinde Akvamı İslâmiye Tarihi dersleri veriyordu.

Kırıkoğlu Markiz Pastahanesinde siyasî temas yapıyor

İstanbulun kapıları kapandı

Daha sonra da İlahiyat Fakültesi Reisi Ve Dinî İslâm Müderrisi oldu. Azası bulunduğu İttihat ve Terakki Partisinin aday göstermesi üzerine, Birinci Dünya Harfti sırasında Ertuğrul (Bilecik) Sancağı mebusu olarak son Osmanlı Meclisine girdi. Sait Halim Paşa ve Talât Paşa Harb Kabinelerini yargılıyan. özel mahkemede vazife aldı. Son İttihat ve Terakki Genel Kongresinde Talât Paşanın yerine Grup Başkanlığına o seçildi.

Günaltay, Atatürkle İttihat ve Terakki Partisinde çalışırken tanıştı. Celâl Bayarı da aynı siyasi teşekkülün İzmir Murahhası olarak "bilir. Son Osmanlı Meclisi Mebusanında Tevfik Paşayı devirerek İzzet Paşayı Sadrazamlığa getirmek ve o sırada İstanbulda izinli bulunan Atatürkün de Harbiye Nezaretini almasını sağlamak için faaliyet gösterdi. Arkasından da, Millî Mücadele senelerinde Yahya Kemal, Şemsi ve Macit Beylerle Ankara taraftarı olarak tanındığından Darülfünundaki işine son verildi. Günaltayın Darülfünundaki işine son verilmesi oldukça alâka çekicidir. "Osmanlı Darülfünununda Türk Tarihi okutulmaz" dendi ve kürsüsü lâğvedildi..

Atatürkün aday göstermesi üzerine, bir ara seçiminde Sivas milletvekili olarak İkinci Büyük Millet Meclisine girdi. Günaltay İsmet İnönü ile mebus olarak Ankara ya geldikten sonra tanışmak fırsatını buldu. Mebusluktan önce Atatürk Tet-ikat ve Telifat Heyeti âzası olarak, Günaltayı Ankaraya davet etmiş bulunuyordu.

İlk ve son il başkanı

Günaltay, mebus olmadan önce, Atatürk tarafından Halk Fırkası teşkilâtını kurmak üzere İstanbula gönderilmişti. Böylece İstanbuldaki ilk C. H. P. li Günaltaydır. Aynı zamanda. İstanbuldaki ilk ve son İl Başkanı da odur. O tarihlerde beş altı sene Vilâyet Reisliğini deruhte etti.

1946 senesinde Erzincandan milletvekili seçilen Günaltay, uzun müddet C. H. P. nin Meclis Grubu Başkanlığını yaptı. Atatürk, milletvekilliği sırasında Günaltayın tarih öğretmenliğini bırakmasına müsaade etmemişti. Böylece, aynı zamanda Ankara ve- İstanbul Üniversitelerinde Türk ve İslâm Tarihi profesörlüğü yapıyordu. Atatürk Türk Tarih Kurumunun başına da Günaltayı getirmişti. Günaltay, o zamandan bu yana Türk Tarih Kurumu Başkanıdır.

Günaltay, 1949 senesinde İsmet İnönü tarafından hükümeti kurmaya memur edildi. Son C. H. P. Kabinesini teşkil eden Günaltay Hükümeti, demokrasi inkılâbımızın en mühim, merhalesini başardı, şimdi D. P. İktidarınca değiştirilen son Seçim Kanununu hazırlıyarak yürürlüğe soktu. Günaltaya, daha önce birkaç defa Başbakanlık teklif edilmişti. Ama kendisi kabule yanaşmamıştı. Ancak son defasında, İsmet Paşanın demokrasi inkılâbını başarmak mevzuundaki katî azmini görünce, kendi kanaatlerine de uyduğundan, Başbakanlığı devraldı. Günaltaya göre hazırlamış olduğu Seçim Kanunu, sistem itibariyle olmasa dahi usûl itibariyle tam manasıyla demokratiktir. Şimdi ekseriyet sistemi kaldırılıp, yerine vatandaşların memleket işleri ile daha çok ilgilenmelerine imkân verecek nisbi temsil sistemi, ikame edilmelidir.

"Sabık Başbakan"

Günaltay 1950'deri sonra kendisini daha ziyade ilmî çalışmalara lık teklif ettiği adama İstanbul İl başkanlığını teklif etti. Şamseddin Günaltay kendilerine "Sabık Başbakan" dedirtmekten fena halde ürkenlerin hayretle açılan gözleri önünde teklifi kabul etti ve herkesin hayranlığını böylece bir defa daha kazandı. Gösterdiği tevazu ve feragat Sabık Başbakanı bir kat daha yükseltti. •

Şemseddin Günaltay onbeş ay İstanbul teşkilâtının başında çalıştı ve Seçimleri, bilinen şartlar altında yaptı. Küçük çekişmelerin daima üstünde kalması, zaman zaman aslan kesilmesi eski Başbakan İstanbulun tek Başkan adayı haline getiriverdi.

"Fikirlerin adamları"

Tüzükçülerle Kravatsızların mücadelesi başka bir hususiyet göster-

Güzide Tanrıyar Günaltaya pasta ikramı ediyor

Günaltay sandalye ikramı etmedi

verdi. O yılki Kurultayda Genel Sekreterliğe aday olduğu halde Kasım Gülekin önünde yenilince bir müddet kenarda kaldı. Erzincan milletvekilliğini muhafaza ediyordu. Fakat fazla faal bir rol oynamadı. 1954'te ise milletvekili de olamadı: Bu arada C. H. P. Meclisinde yer aldı.

1957 seçimlerinin arifesinde İstanbul teşkilâtı Ekrem Özden - Fehmi Atanç çekişmesi yüzünden sarsıntı- geçiriyordu. İhtilâfı yatıştırmak kuvvetli, üzerinde münakaşa olmayan bir şahsı il başkanlığına getirmekle kabil olacaktı. İnönü İstanbula Günaltay gibi şahsiyeti kudretli, muvazene unsuru olabilecek, hakemlik yapacak bir başkan düşündü ye yedi sene evvel Başbakandı. Mücadele mahalli liderlerin tesiri altında geçti. Gerçi bazı kimseler kendilerine "Gülekin adamı", ''Barutçunun adamı" etiketi yapıştırarak tesir etme imkânını aradılar ama, bu manevralar muvaffak olamadı. Mahalli liderlerin nüfuzu, dışardan gelecek tazyiklere karşı baraj vazifesi gördü. Kravatsızlardan bir kısmının Gülek nezdinde aradığı destek de Genel Sekreter tarafından verilmedi. Geçen seneki kongrede Gülek lehinde çalışan Genel Sekreter Yardımcısı Kâmil Kırıkoğlu bu defa İstanbuldan uzakta tutuldu. Bunun sebebi şuydu: Terazi Tüzükçülerin kazanacağını gösteriyordu. Tüzükçüler için yok Gülekmiş, yok Barutçuymuş, bunlar sıradan politikacılardı. Tüzükçüler hiç

kimsenin arkasında yer almak niyetinde değillerdi. Ama yanyana, hep beraber, hedefe doğru ilerlemiye itirazları yoktu. O ekibi darıltmak ve kazanamayacak bir ata oynamak hiç kimsenin işine gelmedi. Bu da İstanbuldaki mücadelenin mahallilik vasfının muhafazasını sağladı.

Bu haftanın ortasında İstanbulda hava hissedilir şekilde Tüzükçülerin lehine döndü. Fakat Kravatsızlar gene de ciddi bir kuvvet teşkil ediyordu. Yedi delegelik Samatyanın, on delegelik Sarıyerin, sekiz delegelik Galatanın ve yedi delegelik Şehremininin blok halinde Kravatsızları destekliyeceği biliniyordu. Ancak, toptan bir başarı ihtimali uzaklaşınca Kravatsızlar arasında bir çözülme oldu ve bazı kimseler "Gemisini kurtaran kaptandır" prensibim benimsedi. Bunlar, Tüzükçülerin arasına bir kaç da Kıravatsızın sokulması için propagandaya giriştiler. Fakat Tüzükçüler o manevrayı da önlediler. Seçimleri tam liste halinde kazanmak istiyorlardı.

Günaltay ve etrafı

Bu manzara haftanın ortasında bir çok kimseye, İdare Kurulunda, çalışacak insanların C. H. P. il kongrelerinde mumla arandığı günleri hatırlattı. O zamandan bu yana ne değişiklikler olmuştu, ne değişiklikler.. Şimdi, yarana kimler getirilirse getirilsin Şemseddin Günaltay yem bir faaliyet devresine girmeye hazırlanıyordu. Eğer ekipte kafalar ve bacaklar arasında irtibat kurulur, Parti bütün uzuvlarından azami istifadeyi sağlarsa Günaltayın işi kolaylaşacaktır..

Eski Başbakan İktidardan 430 lira emeklilik maaşı, Ekselans payesi ve mesuliyet kadar şeref yüküyle dolu halde ayrılmıştır. Şimdi, zamanının büyük kısmını kışın Vişnezadedeki, yazın Erenköy Hatboyundaki evinde geçiren Günaltay parti işlerinden ayırdığı dakikalarını ilmî çalışmalara -sadece listesi bir AKİS sütunu dolduracak kadar eseri vardır- ve evli iki kızının verdiği dört erkek torununa ayırmaktadır. Ama kendisi de bilmektedir ki önümüzdeki devrede bu dakikaların adedi daha da azalacaktır. Zira C. H. P. yi İstanbulda büyük vazifeler beklemektedir.

Din işleri

Bir garip fetva

Hâdise geçen haftanın sonunda, İstanbulda cereyan etti. Adnan enderes ve Celâl Yardımcı İlim yayma Cemiyetinin Çarşambada Fethiye mevkiinde inşa ettirdiği İmam - Hatip Okulunu açmışlar, binayı geziyorlardı. Efendi hazretleri yorgunluğu göze alamadığı için birinci kattaki bir odada oturup beklemeye koyuldu. Efendi bazretleri sırtında cübbesi ve başında sarığıyla alâkayı çekiyordu. Efendi hazretlerinin elini öpmek için bir kalabalık, odaya girdi ve davrandı. Efendi hazretleri kibardı, elini öptürmek için ayağa kalktı. Sonra oturdu. Fakat oturmasıyla Efendi hazretlerinin yeri boylaması bir oldu. Cübbesi açıldı, sarığı başından kurtularak fırladı. Kargaşalık esnasında biri Efendi hazretlerinin altındaki iskemleyi çekmişti. Efendi hazretleri ise iskemle halâ yetinde duruyor diye oturmaya kalkmıştı.. Etraftakiler koşuştular, Efendi hazretlerini, koluna girerek kaldırdılar. Efendi hazretleri bir taraftan sarığını tekrar başına yerleştirirken diğer taraftan Fesuphanallah çekiyordu. Diyanet İşleri Başkanı Eyüp Sabri Hayırlıoğlu, İnsanların altındaki iskemlenin hiç beklenilmedik bir sırada çekilivereceğini, işte o esnada farketti. Fakat farketmediği, Başkanlık sandalyesinin de altından gitmek üzere bulunduğuydu. Zira geçen haftanın ortasında Cumhuriyet gazetesinin bulup geniş şekilde verdiği bir haber bütün Türkiyede tarifsiz bir galeyana yol açtı.

Hâdise, Cumhuriyetin eline Yunan parasıyla Batı Trakyada eski harflerle ve türkçe olarak çıkarılan Sebat gazetesinin geçmesiyle' başladı. Gazeteyi karıştıranlar bir de baktılar ki gazetede bizim Diyanet İşleri Başkanının bir fetvası boylu boyunca yatıyor; ,Fetvada Efendi hazretleri Kuranı Kerimin aran harflerinden başka harflerle basılmasının caiz olmadığını bildirmektedir. Efendi hazretlerine göre yeni Türk harfleriyle yazılmış Kuran, Kuran değildir. Cumhuriyet bu mükemmel havadisi büyük başlıklarla birinci sayfasının tepesine aldı. Bununla da kalmadı, Ankaradaki bürosuna talimat vererek bir muhabirini Efendi hazretlerine 'gönderdi. Efendi hazretleri fütursuz, haberi teyit etti. Batı Trakyadan mektup almıştı. Kendisinden Kuranı Kerimin yeni harflerle yazılmasının Caiz olup olmadığı sorulmuştu. O 'da, caiz olmadığım' bildirmişti. Efendi hazretleri parlak fikrinin mucip sebeplerim de açıkladı. Efendim, yeni harflerle arapçanın bütün inceliklerini vermek kabil olmazmış, bazı kelimeler yanlış okunabilirmiş.. Efendi hazretleri bu fetvasıyla yeni harflerden başka yazı bilmeyen milyonlarca müslüman Türkün Kuran okumasına mâm olduğundan habersiz, dinimize hizmet etmenin bahtiyarlığı içindeydi.

Demokratlıktan Başkanlığa

Eyüp Sabri 1302 de, Konyanın Hayıroğlu köyünde, fakir, bir

Diyanet İşleri Reisinin Batı Trakyada bulunan mürtecilere cevabı !

Hayırlıoglu, "Sebat" a Kur'anın Türk harfleri ile yazılmasının doğru olmadığını bildirdi ve mürtecilerin gazetesine selâmları ile sevgilerini yolladı

ثبات

İlk defa Cumhuriyet gazetesinde çıkan **haber**

Bomba!

ailenin çocuğu olarak doğmuştur. Medrese tahsilini Konyada yapmış ve icazet almıştır. Medreseden sonra, Konyada açılan Hatip Mektebine girmiştir. Konya Hukuk Mektebinin İlk talebelerindendlr. Müteakiben Selânike geçmiş ve oradaki Hukuk Mektebinde öğretmen vekilliği yapmıştır. Birinci Dünya Harbinden önce Uşakta, iki sene Müddeiumumilikte bulunmuştur. Daha sonra, Konyada onbeş sene avukatlık yapmıştır. 1935 - 36 senelerinde avukatlığı bırakmıştır. Avukatlığı sırasında, "Burnu Eğrinin Eyüp Efendi" lakabı ile tanınmıştır. Milli Mücadeleye katılmamış; ve İstiklâl Harbi sırasında Ilgında ticaret yapmıştır. İkinci Devre Konya milletvekili olmuştur. Arkasından da Konya İl Genel Meclisi azalığı yapmıştır. Bir ara, 1935 - 45 senelerinde inzivaya çekilmiştir. İnziva senelerinde teşbih çekip zikre başlamıştır.

1946 dan 1950 ye kadar Iğdır ve Afyonda afyon ticareti ile uğraşmıştır. Bu arada, Konyadaki büyük Şehir Otelini satın almıştır. Şehir Oteli, halen oğlu tarafından işletilmektedir.

1946 da politikaya atılmış ve D. P. saflarında çalışmıştır. Fakat, çok arzu etmesine rağmen tekrar milletvekili olamamıştır. Eyüp Sabri Hayırhoğlu bir zamanlar D. P. Haysiyet Divanı azalığı yapmıştır. Millet Partisi kurucularının D. P. den ihraç kararının altında imzası vardır. Ticaret ile meşgul iken Diyanet İşleri Başkanlığına getirilmiştir.

Birinci Diyanet İşleri Reisi Rıfat Börekçi, 1941 martında vazifeye başlamıştır.Kültürlü, ileri görüşlü, açık fikirli, eser sahibi bir adamdı. Bilahare de sırasıyla Şerafettin Yaltkaya, Ahmet Hamdi Akseki ve sonuncusunun vefatından sonra 1952 den itibaren Hayırlıoğlu Diyanet İşleri Başkanı olmuştur. Celâl Yardımcinin, Devlet Bakanı iken Eyüp Sabriye üç ay mecburi izin verdiği söylenir. Kendisi ise, "Ben izin aldım" demektedir. O zaman. Başbakanlık Müsteşarı Ahmet Salih Korur Hayırlıoğluna vekâlet etmiştir.

. Hayırlıoğlu mücaz veya müciz değildir. Şimdiye kadar din üzerinde ne kitap yazmış, ne ders vermiştir. Dersiam ve vaiz de değildir.

Derin infial

Hâdisenin duyulması memleketin her tarafında geniş bir infial uyandırdı. Cumhuriyet, en hassas nokta, yani Atatürk inkılâpları bahis mevzuu olduğu için meselenin üzerinde ehemmiyetle durdu, ve, bir hafta müddetle "birinci sayfasının en mutena yerini Efendi hazretlerine ayırdı. Bir çok mütefekkir fikrini söyledi. Hemen herkes Kuram Kerimin Türk harfleriyle yazılabileceği noktasında ittifak ediyordu. Hayırlıoğlu bu "Bezirgan Basın" nın yaygaralarına ehemmiyet vermezdi. Ama büyük darbe D. P. organı Havadisten, geldi. Havadisin başyazarı da Efendi hazretlerini tenkidde "Bezirgan Basın" a katıldığında Efendi

Alışmışın Hali

Muteber Zafer gazetesi bizim Muhalefeti bitirdi, şimdi dünyadaki bütün Muhalefetleri yola. getirmeye çalışıyor! Galiba Muteber Organ bunu kendisi için "Tanrılar tarafından verilmiş mukaddes vazife" sayıyor. Yakında Muteber Gazetenin sütunlarında modern engizisyon mahkemeleri kurulursa kimse şaşırmasın. Üstelik kaleminden kan damlayan ateşin başyazarlar yabancı Muhalefetlere karşı da bizim Muhalefete lâyık buldukları edayı, üslûbu, usulleri kullanıyorlar. Nitekim, ilk paparayı yiyen İngiltere Muhalefet Patisine Muteber Organda verilen zılgıtın başlığı şuydu: "İngiliz işçi Partisi Tehlikeli Yoldadır.." Bunu okuyan ingiliz İşçi Partisi liderleri kim bilir ne korkmuşlardır, ne korkmuşlardır. Hele aynı 'sütunlarda daha evvel "C. H. P. Tehlikeli Yoldadır..", "İnönü Tehlikeli Yoldadır./', "Muhalefet Tehlikeli Yoldadır" gibi manşetlerin çıktığını da biliyorlarsa, mutlaka küçük dillerini yutmuşlardır. Eh, Şimdi "Yeni Tedbirler" e onlar hazır olsunlar!

İktidarımızın dehşetengiz başyazarı İngiltere Muhalefetine pek kızmış. Efendim, bu Muhalefet yıllık kongresini yapmış ve bu arada bazı kararlar almış[1]. Kararların bir tanesi de Kıbrıslâ alâkalı, İşçi Partisi Türk tezinden ziyade Yunan tezi lehinde bir tavır takınıyor. İngiltere Muhalefetinin kanaatince Kıbrıs Plânının tatbiki geri bırakılmalıdır, Makarios'un "İstiklal Teklifi" üzerinde durulmalıdır, yeniden müzakerelere girişilmelidir. Vay, efendim.. Dehşetengiz başyazar ne "Tehlikeli yol" bırakıyor, da "fikir hercümerci", ne "muvazenesiz gaflet", ne "hileli yol", ne de "peşin hükmün tatbikçileri".. Bağırıyor, çağırıyor ve mutad veçhile tehditler savuruyor! Üstadın elinde bir kamçısı eksik. Politikanın zorlusu da başka türlü olmaz ya,»,

İşçi Partisinin Kıbrıs mevzuundaki kararının bizim lehimize olmadığı, muhakkak. Ama Scarborough kongresinde alınan kararlar

İngiliz İşçi Partisi Tehlikeli Yoldadır..

gözden geçirilirse İngiliz Muhalefetinin, NATO'da kalmak müstesna, İngiliz İktidarının dış politikasının hiç bir noktasıyla mutabakat halinde olmadığı görülür. Bu, İngilteredeki siyâset anlayışının. Demokrasiye verilen mananın bir icabıdır. Orada Tevfik İleri veya Muzaffer Kurbanoğlu gibi "İki seçim arası Muhalefetin vazifesi İktidarın başarısına dua etmektir" diye akıl öğretenler bulunmadığı için, işte, İngilteredeki Muhalefetler İktidarın her yaptığında kusur billurlar ve şiddetle tenkid ederler. Ama, İktidara kendileri geçtiklerinde ne yaparlar? Ne yapacaklar: İngilterenin menfaati neyi icap ettiriyorsa, onu! Nitekim Muhafazakârlar İngilterenin Avrupa politikasını muhalefetteyken yerin dibine batırdıktan sonra, iktidarı alınca o politikanın tıpatıp eşini takip etmişlerdir. Bu bakımdan Scarborough'da söylenenleri fazla ciddiye alıp ta üzülmek yersizdir.

Fakat böyle dahi olmasa, insaf edilsin, İşçi Partisine Kıbrıs dâvamızı anlatmanın yolu dehşetengiz başyazarlara dehşetengiz başyazılar mı yazdırmaktır? İşçi Partisi Kıbrıs mevzuunda hakikaten Yunanlıların tarafını tutuyor. Bunu izale etmenin çaresi İşçi Partisi ileri gelenlerini İkna etmek, onlarla temas sağlamak, onları inandırmaktır. Yunanlıların İşçilerle teması yüzse, bizimki birdir. İngiltereye basın ataşesi diye şunun bunun akrabasını veya lisan diye sadece türkçe bilen bir kaç kişiyi göndermişizdir, bir yandan onlara maaş öderiz -Parlste Melih Esenbelin muhterem biraderine ödediğimiz gibi-, diğer taraftan da dış politikayı iç politika zannederiz. Zannederiz ki Muteber Zafere "İngiliz İşçi Partisi Tehlikeli Yoldadır" diye manşet attık mı, Gaitskell'den Castle'a bütün İşçi liderler, tirtir titreyecekler ve "Biz ettik, sen etme" diye politikalarım anide değiştireceklerdir.

Ne kafa, ne kafa!

Menderes Eyüp Sabri Hayırlı oğlunun elini sıkıyor

Öp Babanın elini!

hazretleri müşkül mevkide bulunduğunu hatırladı. Bu sırada İstanbulda İmam - Hatip Okulu Başbakan tarafından açılacaktı, kalktı törende bulunmak üzere oraya gitti.

Efendi hazretlerinin İstanbula gelişi, gazetecilerin alâkasını çekti. Açılış töreninde bütün gözler Efendi hazretlerine çevrikti. Başbakan Menderes kendisiyle karşılaştığında elini hararetle ve gülümseyerek sıktı. Bu, Efendi hazretlerini sevindir-. di. Demek ki kalben bağlı olduğu partisinin Genel Başkanı kendisine kızgın değildi. Efendi hazretleri bu haftanın başında Ankaraya avdet etti. Ankarada kendisine bir de müt-, tefik bulmakta güçlük çekmedi. Ankaranın talihsiz D. P. adayı Ömer Bilen gazetecilere Efendi, hazretlerinin haklı bulunduğunu söyledi.

Bu haftanın ortasında, Atatürk inkılâplarının en mühimlerinden biri, belki de birincisi olan harf inkılâbına vurduğu darbe bütün yurtta derin akisler uyandırdığı halde Efendi hazretleri Diyanet İşleri Başkanlığı sandalyesinde oturmakta devam ediyordu. Galiba eski partisinin yeni idarecileri Efendi hazretlerini mazideki politik hizmetlerinin yüzü suyu hürmetine iskemlesiz bırakmak istemiyorlardı. Hele, Efendi hazretlerinin geçirdiği kazadan sonra.. Nitekim Muteber Zafer meseleye tek kelimeyle bile dokunmadı. Ama Efendi" hazretlerinin iskemlesinde oturduğu her gün D. P. nin tutumu hakkında biraz daha iyi fikir veriyordu ve galiba Demokrat büyükler işte bunun farkında değillerdi.

Politikacılar

Sebebi hikmet

Geçenlerde Sivaslılar kendilerine ait bir hakikati başkasının ağzından işittiler ve bu politikacıların, hakikaten yaman kimseler olduğuna bir kere daha iman ettiler. Sivaslıların imanını tazeleyen Osman Bölükbaşı oldu. C. M. P. Genel Başkanı "Devlet benim" diyen Louis'nin izinden yürüyerek "Parti benim" diyerek yollara düşmüş, turneye çıkmıştı. Sivaslıların coşkun neşesi arasında bu "C. H. P. kalesi"ne de geldi ve bir kanuşma yaptı. Siyasi fikirlerinden ziyade anlattığı hoş hikâyelerle memleket çapında bir şöhrete malik olan Bölükbaşı Sivasta, nutuklarının en güzellerinden birini verdi. Konuşmalarında daima, belki de emniyet subabı yerine geçsin diye, D. P. ye tarizlerini C. H. P. ye tarizleriyle denk tutmaya gayret eden lider İnönünün partisinin 1957 seçimlerine niçin 30 milletvekiliyle girip 170 milletvekiliyle çıktığının sebebi hikmetini anlattı. "Bu benim sayemde oldu" dedi. Sivaslılar hatibe merakla ve hayretle bakıyordu. Osman Bölükbaşı büyük bir serinkanlılıkla Seçimler hakkındaki noktai nazarını açıkladı.

Bildirdiğine göre seçimlerde en büyük faktör kendisi olmuştu ve her şey Osman Bölükbaşı adı etrafında dönmüştü! O sırada Osman Bölükbaşı hapisteydi ya.. Bütün Türk milleti bir tek şey düşünmüştü: Nasıl edelim de, Osman Bölükbaşıyı hapisten kurtaralım! İşte, C. H. P. de bunu anlamış ve seçim, propagandasını "Reyinizi bana verirseniz, Osman Bölükbaşı yi ben hapisten çıkartırım" demişti. Bunun üzerine bir çok yerde halk, akın akın, "aman şu Osman Bölükbaşıyı kurtaralım" diye sandık başına koşmuş ve reyini C. H. P. ye vermişti.

Tabii bu açıklamayı dinleyenlerin zihninde bir istifham çöreklenmedi değil. Peki, madem ki her şey Osman Bölükbaşı etrafında dönmüştü, seçmen neden reyini C. H. P. ye atmış da, C. M. P. ye atmamıştı? Yoksa C. M. P. kazansaydı, Bölükbaşının parti içindeki rakipleri liderlerini hapishanede muhafaza etmeyi "daha akıllıca bir iş mi sayacaklardı? lider de iddialarindaki bu açık noktayı farkettiği için lâfın o-rasında hemen işbirliği meselesine atlıyor ve C. H. P. nin herkesi nasıl kandırdığını yana yakıla anlatıyordu.

Yalnız Sivasta Osman Bölükbaşının unuttuğu, Sivaslıların kütle ha-. linde C. H. P. ye oy vermiş bulunduklarıydı. Bunu yaparken "Aman Osman Bölükbaşı hapisten çıksın" düşüncesi hatırlarına gelen en son düşünce olmuştu. Maamafih bir liflerin karşılarına geçip, reylerini niçin C. H. P. ye verdiklerini böyle makul şekilde izah etmesi Sivaslıları pek keyiflendirdi. Bölükbaşı ayrılırken pek çok kişi liderin dönüşte de şehirlerine uğrayıp böyle bir nutuk daha vermesini hararetle arzulüyordu.

Zeytinyağı meselesi

Geçen haftanin içinde Sivaslıları kıskanmak hakkı bulunmayan bîr başka memleket halkı Manisalılardı. Manisalılar karşılarında aniden, milletvekilleri Samed Ağaoğluyu buldular. Samed Ağaoğlu orayı burayı dolaştı, kendi çapında bir kuvvet gösterisi yaptı. Grupta hiç kimsenin kendisini tutmayacağı ha-

kîkatî anlaşılmaya tasladığından beri Devlet Bakanı, -sabık mı, değilmi, meçhul- teşkilâtın sempatisini çekmeyi uygun bulmuşa benziyordu. Bu, Büyük Kongre toplanırsa Genel İdare Kurulundaki yerinin muhafazası için bir kampanya da sayılabilirdi. Mânisalı Demokratlar milletvekillerini aralarında görünce dertlerini ortaya dökmeye koyuldular. Samed Ağaoğlu bütün sıkıntılarını sebebini akıllarda kalacak şekilde izah etti: C. H. P.

Bu hafta Samed Ağaoğlunua Manisada söyledikleri hemen bütün fıkra yazarlarına ve karikatüristlere mevzu oldu. Ateşli Demokrat, daha az ateşli Demokratlar kendisine zeytinyağı sıkıntısını haber verince bu sıkıntının C. H. P. liler tarafından zeytinyağlarının saklanması neticesi belirdiğini bildirdi. Yani C. H. P. liler piyasada ne kadar zeytinyağı varsa topluyorlar, evlerinde istif ediyorlar, bu suretle milleti D. P. aleyhinde kışkırtıyorlardı! Zaten bu C. H. P. lilerden ne beklenirdi, ki...

Beklenen hâdise

Fakat Demokrat büyüklerin yeni hitabet usûllerinin doğuracağı aşikâr netice, ilk olarak Urfada meydana çıktı. C, H. P. ye rey vermiş, C. H. P. ye seçimlerden bu yana biraz daha fazla bağlanmış kütlelerin karşısına çıkacaksın ve C. H. P. hakkında en ağır kelimelerden derlenmiş, en ağır ithamları yapâcaksın. C. H. P.. liler de bunu sabırla dinleyecekler! Her etin yahnisinin yenmediğini, D. P. nin hesap işleri mütehassısı -1 Demokratı 20 Halkçıya bedel saymaktadır- Tevfik İleri öteki arkadaşlarından evvel farketti. Urfada nutuk Verir ve mutadı veçhile bir yandan Görülmemiş Kalkınmadan, öteki taraftan Melun Muhalefetten bahsederken kalabalık arasından biri çıktı.. Elinde bir reçete sallıyordu. Cebinde parası da vardı. Fakat işte, ilâç bulamıyordu.' "Kalkınmadan bahsedeceğine, ilâç bul!" diye haykırdı. Polis derhal'müdahale etti, fakat Bakan dertli adamı serbest bıraktırdı. Sonra da, kendisine karşı böyle bir çıkış yapılabilmiş olmasını demokratik rejim içinde yaşadığımızın delili olarak gösterdi! Fakat dert, ilaçsızlıktan ibaret değildi. Kalabalık "peynir yok, yağ yok, süt tyok.." diye bağırışmaya başladı. Demokrat hatip, zarif olduğu kanaatiyle bir nükte yapmak istedi. "Ne zamandan beri inekler sütü kesip C. H. P. gibi inat etmeğe başladı" dedi. Fakat bu sözü söyler söylemez kalabalıktan işitilmemiş bir gürültü yükseldi. Halk, Bakanı şiddetle protesto ediyordu. Nahoş sesler duyuldu. Tevfik İleri sözlerini geri almak zorunda kaldı.

Fakat olan olmuş, D. P. propagandası yapılmak üzere tertiplenen toplantı Urfalılan D. P. aleyhine biraz daha tahrik etmişti. Zaten bundan dolayı değil midir ki bu haftanın ortasında C. H. P. nin Adana milletvekili Kemal Satır Demokrat büyüklerin gezileri karşısında memnunluğunu belirtiyor ve "Aman dolaşsınlar, biraz daha dolaşsınlar.." diyordu. Kemal Satır Tevfik İleriyi: takiben Karadenizi dolaşmış ve Demokrat hatibin bıraktığı tesiri gözleriyle görmüştü.

Osman Bölükbaşı
Güldüren politikacı

Yaşasın D. P.

Tevfik İlerinin artık siyasi edebiyatımıza geçmiş olan "Madem ki ihtiyaçların var, şikâyet edeceğine şükret! Demek ki yaşıyorsun" felsefesi ve bunun tatbiki şekli "Lâstik sıkıntısı mı çekiyorsun? Lâstik sıkıntısını vasıta sahibi çeker! Dert yanmadan evvel seni vasıta sahibi yapan D. P. mize dua et" tekerlemesi meğer ne kadar doğruymuş! Şimdi lütfen, A. P. ajansının Berlinden verdiği şu haberi okuyunuz:

Bir Alman milyonerinin 20 yaşındaki oğlu.'hayattan bıktığı için kendisini öldürmüştür. Son arzusu, cenaze merasiminde caz çalınmasıdır.

Polisini haber verdiğine göre bir av tüfeğ yle intihar eden delikanlı annesiyle babasına ses makinasında 90 dakika süren bir mesaj bırakmıştır..

Bu mesajda "Hayatı bütün her şeyiyle tattım," demektedir. "Peşimden kadınlar koştu; param, otomobillerim oldu. Bir insanın arzu edebileceği her şeye sahip oldum. Hayatın bana verecek başka hiç bir şeyi kalmadı. Etrafımdaki: insanlardan, bu hayattan bıktım. Şimdi tadabileceğim tek şey, ölüm kaldı. Cenaze merasimimde caz çalınmasını istiyorum."

Delîkanlının adını vermiyen polis, gencin bir otomobile, bir yata sahip olduğunu, annesiyle babası sık sık iş seyahatlerine gittiği için villâlarını tek başına kullandığını bildirmiştir.

D. P. büyüklerini halen çıkmış bulundukları yeni propaganda gezilerinde gözlerinizin önüne getirebiliyor i musunuz ? Vatandaşlara] evvelâ bu haberi okuyorlar. Sonra, saçları rüzgârda dalgalana dalgalana siyasi nutuklarının, en güzelini irad ediyorlar: "— İşte, sevgili vatandaşlar, ihtiyâcı olmayan adamın hali!. Biz sizi sekiz sene içinde o milyoner oğlunun' vaziyetine sokabilirdik. Bolluk, ucuzluk, refah... Bizde bu enerji varken dağları yerinden oynatmak bile işten değildir,: Ama o zaman ne olacaktı? Hepiniz, cenazelerinizde ya saz, ya caz çalınmasını vasiyet ederek intihar edecektiniz. C. H. P. bunu istiyor. Melun muhaliflerimizin arzusu, bütün ihtiyaçlarını tatmin ederek Türk Milletini yeryüzünden silmektir. Ama biz buna müsaade etmeyeceğiz. Biz sizi binbir ihtiyaç içinde kıvrandırarak hayatta kalmanızı sağlayacak, demir gibi azmimizle ve sevgili liderlerimizin idaresinde v.s..

Propaganda

İğde olan ayvalar

Geçen hafta içinde bir *gün,* birlikleri Ankarada bulunan bir çok subay evine elinde bir listeyle döndü, Evlerde subay aileleri bu listelerin başında toplandılar, uzun münakaşalar oldu, herkes- fikrini söyledi. Hesaplar yapıldı, defterler açıldı. En sonda liste bir köşeye atıldı. Bu hafta, listelerden hiç bir subay bahsetmiyordu. Listeler, birlikleri başkentte olan subaylara -niçin sadece onlara?- dağıtılacak evlerden bir tanesine sahip olmak için subay ailelerinin katlanacakları fedakârlığı ve evlerin cinsini, nev'ini gösteriyordu.

Hakikaten geçen hafta içinde, hiç beklenilmedik bir sırada İktidarın propaganda organları gayretlerini bir noktada teksif ettiler. "Başbakanın direktifleri üzerine" kahraman

Okuyucu mektupları

Politikacılar hakkında

Bayındırlık Bakanı Tevfik İleri Karadeniz gezisinde "1 D. P. li 30 C. H. P. liye bedeldir" diye güzel bir kelam etmiş.. Doğrusu, hakikati bu kadar güzel terennüm eden, gerçeğe bu kadar yaklaşan bir politikacıya, bir D. P. liye çok az rastlanır. Öyle ya a canım, bu devirde D. P. liler öylesine asaldı ki 1 tanesine ancak 20 C. H. P. li düşüyor. Çetin Aksüyek - İstanbul

*

İnönünün basın toplantısında söylediği sözleri yazan 22 gazete, halkı heyecana verdiği iddiası ile mahkemeye veriliyormuş. Zavallı gazeteler! Desenize cezalan iki katlı olacak! Günkü, aynı gazeteler Menderesin idamlı, sehpalı Balıkesir nutkunu da basmak suretiyle halkı heyecana vermek ne kelime,- yürekleri ağıza getirmişlerdi, Özcan Sonat - İzmir

*

Menderesim öyle bir şantiyeye döndükim sathı vatan,
Muvafakattan gayrisi güya razı kalmıyor.
Gam değil ama bu mülkte bu kadar göl olması
Gitgide baraj yapmaya elde arazi kalmıyor.

N. Ekesan - İskenderun

*

Kalkınma hakkında

Bayındırlık Bakanı Teyfik İleri Trabzonda: "Bu vatan bizimdir. Yapılanlar tıpkı Süleymaniyeler, ,Selimiyeler gibi bu vatanda kalacak ve topyekûn millet bunlardan İstifade edecek..." Demiş! Çok güzel... Zaten onun içindir ki Ankara Kapalı Spor Salonu, bir yılı dolduramadan yerle bir oluyor!

M. Güner Samlı - Gaziantep

*

Resmi dairelerimiz içinde meşhur bir Dış Ticaret dairemiz vardır. İşte bu daire artık yapacak hiç bir iş kalmamış gibi cumartesi ve pazar günleri tamamen, sair günler ise sabahları 9' dan 10,30'a kadar, öğleden sonraları da yine tamamen iş sahiplerine kapılarını kapamakta ye salıdan cumaya kadar sabahları yalnız 10.30 - 12 arasında müracaat kaleminden alınacak yazılı müsadelerle lütfen iş sahiplerini kabul buyurmaktadır. Aslına bakılırsa bu mahdut saatlerde de bir iş yapılmadığı, iş sahiplerinin homurdanmalarından anlaşılmaktadır.

Resmi mesai saatları içinde Devlet dairelerine iş sahiplerinin vaki müracaatlarına ne gibi bir düşünce ile Devlet kapısı kapatılır? Senelerdir bu böyle devam eder de, neden bunları hiç kimse görmez ? Halbuki burada milletvekilleri, seçmenlerinin şahsi islerini rahat rahat hiç bir sıra beklemeden pek alâ takip edebiliyorlar Yok mu bunlara bakan?

Abdürrahman Çiftçi — Ankara

ordumuzun Ankaradaki kahraman subaylarının mesken derdine parmak basılmıştı ve bir tertibe girişilmiti. Radyo, Zafer ve Â, A. haberi gürültüyle ve bilhassa Başbakanla alâkalı kısmı üzerinde itinayla, hassasiyetle, tekrar tekrar durarak ilan ettiler. Zafere göre mesele bitmiş, subayların mesken derdi halledilmişti!

Hakikaten ordu mensuplarının mesken dâvasının halli için "Başbakanın emir ve direktifleri" üzerine alâkalı bakanların, vali ve belediye başkanlarının iştirakiyle toplantılar yapılmış ve kararlar alınmıştır. Ankara ve İstanbulda belediye, ordu mensuplarının mesken inşası için arsalar ayırmıştır. Ankarada Emlâk ve Kredi Bankasının Gülverende ve İşçi Sigortaları Kurumunun' 'Varlık Mahallesinde yaptırdığı apartmanların bir kısmının subaylara kura ile tevzii kararlaştırılmıştır. Bu arada Emlâk Kredi Bankasının Yenimahalle yolu üzerinde yeniden inşa ettireceği apartmanlar da yine subaylarımıza tevzi edilecektir. Bu mevzuda Millî Müdafaa Bakanlığı "Başbakanın direktifi" üzerine elini pek çabuk tutmuştur.

Fakat geçen hafta içinde subaylar kendilerine yapılan bir tamime göz attıklarında hayaller ile, hakikatler arasında biraz fark bulunduğunu görmekten geri kalmadılar. Tamimde dairelerin semtleri, vasıfları, borçlanılacak miktar, peşin yatırılacak para ve onbeş sene müddetle her ay ödenecek taksitler gösteriliyordu. Ev sahibi olabilme imkânının "Başbakanın direktifleri Üzerine" Millî Savunma Bakanlığı tarafından kolaylaştırıldığını radyolardan öğrenen Ankaradaki subaylar meşhur tamimle burun buruna geldiklerinde gülmekten kendilerini alamadılar.

"— Her halde bu listeler; Amerikan yardımı dolayısıyla Türkiyeye gelen maliye uzmanları tarafından hazırlanmış olacak! Zira bir Türk hükümet adamının ve generalinin bizlerin ayda kaç para aldığımızı bilmemesine imkân yok!" dediler.

Bir bardak su fiyatına ev!

Ankaradaki subaylara tevzi edilecek evler 1 oda, 1 hol; 2 oda, 1 hol; ve 3 oda, 1 salondan müteşekkil olmak üzere üç tiptir. Dairelerin bedeli de 13 bin liradan başlıyarak 65 bin liraya kadar çıkmaktadır. 3 oda 1 salondan müteşekkil daireye talip olan bir subayın bu daire için ödiyeceği miktar 65 bin liradır. Bunun % 10'u olan 6.500 lirayı peşin yatıracak ve 15 sene müddetle her ay 520 lira taksit ödiyecektir. 2 oda, 1 holden ibaret daireye sahip olmak isteyen bir subay ise 50 bin lira borçlanacaktır. Bunun da % 10'u olan 5 bin lirayı peşin yatıracak ye 15 yıl müddetle her ay 400 lira taksit vermek mecburiyetinde kalacaktır.

12 Bin Liraya 2 Odalı Daireler
19 Bin Liraya 3 Odalı Daireler
28 Bin Liraya 4 Odalı Daireler
20 BİN LİRAYA GENİŞ DÜKKÂNLAR
— DAİRELER HER GÜN AZALMAKTADIR
— BİR HAFTADA 65 DAİRE SATILMIŞTIR
— ŞARTLARIMIZ SİZE UYGUN İSE ACELE EDİNİZ
— KAPAROSUZ DAİRE AYRILMAZ

Satılık daire ilânı

Sudan ucuz

VADELİ	% 10 Peşin miktar	Borçlanılacak miktar	Faiz dahil aylık taksit	Kredi müddeti	Evlerin Semti	T İ P İ
13.000	1.300	11.700	105.	**15 Yıl**	Gülveren	**1** Oda, **1** Hol
16.000	1.600	**14.100**	130	"	"	**2 Oda, 1 Hol**
17.000	**1.700**	**15.300**	140.	"	"	" "
20.000	**2.000**	**18.000**	160.	"	Yeni inşa edilecek evler için	" "
25.000	2.500	**22.500**	200.	"	"	" "
30.000	**3.000**	**27.000**	240.	"	"	" "
35.000	3.500	**31.500**	300.	"	"	" "
40.000	**4.0Oİ**	**36.000**	320.	"	"	" "
45.000	4.500	40.500	360.	"	"	" "
50.000	5.000	**45.000**	400.	"	"	" "
60.000	6.000	**54.000**	480.	"	**Yeni Mah.** ittisalinde **emlak** bank. blok apartmanları,	Soda 1 **Salon** **(D)** " "
65.000	6.500	**58.000**	520.	"	" "	(C)

Subay evlerine ait liste

Yeme de, yanında yat

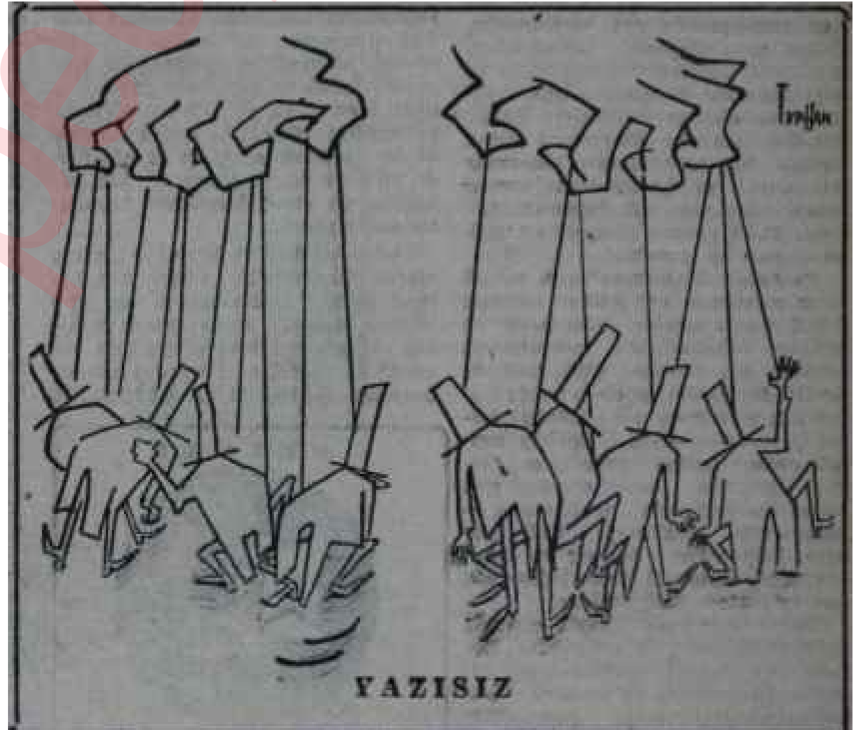
Geçen hafta içinde evlerde yapılan hesaplar işte bu yüzden çarşıya uymadı. Diğer devlet memurları gibi subayların da her ay aldıkları para bellidir. Üstelik, bir memurun kaç para kapandığı görünüşünden belli olmaz ama. subayların aybaşlarında ellerine geçen meblâğ apoletlerinde yazılıdır. Üst subay grubundan bir albay ayda 585, bir yarbay 515 lira almaktadır; Şimdi, bir albay 3 oda, 1 salonlu daireye talip oldu -bir albay ailesi de daha küçük daireye sığmaz ya... ve kur'ada kazandı mı, ilk elde 6500 lira ödeyecektir. Ondan sonra, tam onbeş sene müddetle ayda 520 lirayı borcuna yatıracaktır. Böylece elinde 65 lira kalacaktır ki, ihtimal bu, Kalkınan Türkiyede bir ay bir aileyi geçindirmek için kâfi görülmüştür. Fakat yarbayların vaziyeti daha da eğlencelidir. Yarbay, ayda 515 lira aldığından sadece taksidi ödemek için her ay açıktan beş lira bulmak zorundadır. Binbaşı, yüzbaşı ve teğmenler içinse evleri dönüp te bakmak bile kabil değildir. Bu yüzdendir ki bir kaç gün ayva manzarası gösteren ümitler, tamim çıkar çıkmaz iğdeye dönüverdi.

Üstelik, "Başbakanımızın alaka ve direktifleri" nin sadece başkentteki subayları şefkat kanadı altına alması ve İktidarın propaganda organlarının mütemadiyen "Ankara.. Ankara.." diye tekrarlamaları taşrada bulunan subaylar üzerinde duş tesiri yaptı. Başkentte bulunanlar hizmet görüyorlardı da, kendileri görmüyorlar mıydı? Ama şefkat kanadının esası ortaya çıktığında "mesken sabibi olma tamimi" ni almamış. olanlar hiç olmazsa hayal sukutuna uğramaktan kurtuldular.

Gazete okuyunuz!

Planı hazırlıyanlar eğer gazete okusalardı, subayların karşısına böyle güldürücü rakamlarla çıkmazlardı. Hakikaten bu hafta içinde bir çok gazete Gülveren gibi Ankaranın en uzak semtinde değil, çok daha merkezi yerlerde mütevazi olmak şartıyla 3 oda, 1 salonlu dairelerin 65 bin liranın hayli aşağısında fiyatlara satıldığını bildiriyordu. İstanbulda ise inşaat firmaları, merkezden uzaklaşılması şartıyla 35 bin liraya dört odalı daireler vaad ediyorlardı.

Nitekim bu yüzdendir ki üflenen balon, hakiki maksadın ortaya çıkmasıyla, bir anda sönüverdi.

AKİS'in Yazı Müsabakası

"Milletlerin İktisadi Kalkınması Niçin Hürriyet içinde Olmalıdır?"

-XIV-

Secaeddin Avni ÖLEZ

İktisadiyat, millî varlıkların bütünü içinde bir türdür. Milletler varlıklarının bu gibi türlerini kendileri ancak hürriyet içinde oldukları zaman değerlendirirler. Bu imkân, İdrâk kaabiliyetinin telörgü dışına çıkardabildiği her yerde ve her zaman' için mevcuttur,.

Düzensizlik'. - herhangi konuda olursa olsun - kendi anlamını dâima ön plânda tutan demagojik zihniyetin eseri ve onun en tabiî sonucudur. "Kalkınma" derken ifade edilmek istenen şeyin mantık dilinde olduğu gibi toplam dilinde de soyut bırakılması, milleti, bu karanlık zihniyete atılmış adımların derinliği ve büyüklüğü nispetinde üzer. Böyle milletlerin hürriyetleri de, adımlarının ötesindeki fikir uçurumu ve daha sonraki büyük sonsuz hakkında bilgi edinmelerinin mümkün olamayışı derecesinde, amirlidir.

"Kalkınma" bir adım, bir hamle ve bir ilerilik düşünüşü ise, insanca hakların en büyüğü ve en değerlisi olan "hürriyet" e onun hemen yanıbaşında yer verilmelidir. Yoksa aynı değerle tanındıkları, aynı imtiyazlara sahip oldukları ve eşit kanunlar karşısında, eşit haklarla muhakeme edildikleri halde, çok defa mağdur durumlara düşen fertlere benzeyeceklerdir. İnsanlar fert olarak ve durum icabı, meşru haklarından yine çok defa fedakârlık yapmak yoluna gidebilirler. Millet olarak ise... Asla.

"İktisâdi Kalkınma" nın millet ve memleketçe bir bütün olarak düşünülmesi gerekir. Aksi halde ve milletce düşünmek", muvazenesi bozulan her ferdinki gibi, mukadderdir. Bir millet alnını istediği kadar dik tutsun ve yere istediği kadar kuvvetle başsın... Bastığı toprak çamur haline getirilmeye devam edildikçe, muvazenesine pek yakın bir zamanda artık sahip olamıyacağı düşüncesi onda yer eder. Düşeceğini bilmek ve bunu büyük bir tevekkül içinde beklemek, onu utançtan öldürecektir.

Her kalkınma kendi çapında düşünüldüğünde, bir reformdur. Reformların değeri milletlerarası ölçülere vurulmakla ve insanca düşünüşün süzgeçlerinden geçirildikte ancak belirli olabilecektir. Bu ölçülerin ilk basamağı ve bu süzgeçlerin ilk plânda bulunanı, tekâmül etmiş insanın en ileri adımlarda bulduğu ve onunla övündüğü "hürriyet"dir.

"İktisadi Kalkınma" da ferdin rolü unutulmamalı ve millî bünye içinde fert çıkmaz yollardan birine sokulmak yerine, hürriyetin her alandaki imkânlarından faydalandırılmalıdır. Toplumları fertler doğurur. Toplum hürriyetleri, fert hürriyetlerinin bir arada, düşünülmesi demektir. Eğer bir toplum iktisa - den kalkınma fikrini gayeleri arasında buluyorsa, önce "kalkınma" mefhumunun kendince ve çevre tizerindeki anlamlarını ayrı ayrı düşünmeli ve daha sonra yine bu mefhumun asıl kendi anlamı içinde gerektirdiklerini belli bir açıklıkla ortaya koyabilmelidir.

Millet, en basit ve fakat en tabiî anlamda bir aile olmakla, "kalkınma" mevzuumın düzen ve muvazenesini fertleri arasında eşit paydalara bölmeye ve- mevzuun derinliğini pay bütünü içindeki eşit paydaların müşterek temeline istinad ettirmeye mecburdur Ailede birlik "hürriyet"in anlaşılma çerçevesi içinde olup, fertlerin mesuliyet hissi taşımaları ve vazifeleri müdrik olmaları, bundan böyle de bir "kalkınma" mevzuu için ferdi fikir ve hareketlerinde hür bir anlatış ve yapış karakteri taşımalarına dayanır.

İster bir fert ve ister bir toplum olarak düşünülsün, , hürriyetin hukukî anlayış bütününce temin edebildiği serbesti, onun insanı yaratıcı olmaya sürükleyişindeki en harikulade vasfıdır. İnsanlık asırlar boyunca çektiği rejim ıstıraplarını henüz unutmamışken, bugün onların daha acı olanları ile karşı karşıya bulunuyor. Bu pek elim bir sonuçtur. İktisadî yaşayış bir millete gerekli yer ve düzenini bulmamışsa, bunun sebeplerini araştırmak icap eder. "İktisadî Kalkınma"dan bahsedilirken esas olan, onun yer ve düzeninin tam bir sıhhatle ve önceden tâyin edilebilmesidir.. Bu yapılamıyorsa, "kalkınma" asıl hüviyetini artık kaybeder ve yerini "çökme" durumuna bırakır. Yer ve düzen tâyini meselesi herhangi bir otorite işi değildir. Bir devlet,'bir toplum, bir zümre eliyle bu tâyin yapılamaz. Yapılabilmesi için ancak ve ancak fertlerle hürriyetlerin bir araya getirilmesi iktiza eder. Yaratma ve yapma kabiliyeti olan fert, hürriyetin huzur ve sükûnu içinde sonucu daima en mükemmele götürecektir. Eserin korkusuzca ve çalışma süresi boyunca bir güvenle meydana getirilmiş olması, onun ve bütün çevrenin iş hız ve gücünü arttırır. İşte "İktisadi Kalkınma" ancak bu şart, ve yeterliklerin tam anlamı içinde yapılabilecek ve bu eser sadece uzun ömürlü değil, fakat artık ölümsüz olacaktır.

"İktisadî Kalkınma"nm milli bünye üzerindeki yapıcı tesirleri ancak onun yürürlük suresince en itimiad telkin edici şekilde icraı, bu alanda yapılan çalışmaların ferdin hak' ve hürriyetine hiçbir zarar vermemesi ve milletin diğer bütün, milletler nezdinde gurur ve haysiyetinden hiçbir şey kaybetmemiş olması ile mümkündün Ferdin elinden hürriyetinin alınması, toplumun manevî servetinin yok edilmesi demektir. Manen pek fakir bir tonlumun maddiyat konusunda enerjik bir gayreti ve fayda temin edecek bir yardımı ise asla düşünülemez. Bu hakikatin acılığı, milletlerin yanlış bir yola götürülmekte olduğunu pek çabuk ortaya koyar.

İktisadiyatını hür bir düşünüşle düzenlemiş, bu alandaki kalkınmasını fertlerin • ve toplumun hürriyetleri ile eşitlemesini bilmiş bir millet, mutluluk günlerinin eşiğinde ve refah içinde geçecek bir yaşayışın yolu üzerinde bulunmakla, kendinden sonrakiler için bir örnek, teşkil edeceğine inanmalı ve bununla övünmelidir.

Dış Yardımı

Krutçefin hayali

Bu haftanın başında pazartesi günü Hindistânın başkenti Yeni Delhide; bayraklarla süslü bir binanın büyük, uzun salonunda bütün gözler çok uzun boylu, saçları kırlaşmış, şık giyinmiş bir Amerikalıya çevrikti. Ama doğrusu istenilirse, Batı memleketlerine mensup maliyecilerin toplu halde bulundukları salonda bir Rusun hayali havaya hakimdi. Amerikalının adı Anderson'du ve memleketinin Maliye Bakanıydı. Rus ise Krutçef ismini taşıyordu ve memleketinin her şeyiydi. Dünyanın en mühim iki milletlerarası malî teşekkülünün, Para Fonu ile Dünya Bankasının yıllık toplantısı işte böyle başladı.

İki teşekkülün bundan evvelki toplantıları daha ziyade akademik bir mâhiyet taşımıştı. Halbuki geçen haftanın sonlarında Yeni Delhiye varan temsilciler bu defa pratik kararlar almak maksadıyla toplantıya geldiler. Ortada halli gereken meseleler vardı. Bunlar elbirliğiyle bir neticeye bağlanırsa yâlnız iktisadi veya mali sahada değil, bilhassa siyasî sahada Batı bloku Doğu bloku üzerinde bir zafer kazanmış olacaktı. Müzakerelerde son sözü Amerika söyliyecekti. Zira Batı blokunun hazinedarı rolünü ister istemez sırtlamış olan Amerikanın tutumu, varılacak neticede birinci derecede rol oynayacaktı. Gözlerin Anderson'a çevrik olmasının sebebi buydu. Toplantıda Türkiyeyi, yanında mütehassıslardan müteşekkil bir heyetle, Maliye Bakanı Hasan Polatkan temsil ediyordu.

Ortadaki meseleler

Tam isimleriyle Milletlerarası Para Ponu ve Milletlerarası İmar ve Kalkınma Bankası 1944'de meşhur Bretton-Woods anlaşmasıyla doğmuştur. Harp sona eriyordu, zafer ufukta görünmüştü ve barış yılları için hazırlık zamanı gelmişti. O tarihlerde hayaller parlak projelerle dolu olduğu ve her şeyin kolaylıkla halledileceği zehabı mevcut bulunduğu için Bretton-Woods'a giden delegeler gerçekleşmesi imkânsız hedefler çizdiler. Milletlerarası Para Fonu sayesinde dünya çapında bir stabilizasyon olacaktı ve kısa zamanda üye memleketlerin paraları *convertible* hale gelecekti. Milletlerarası İmar ve Kalkınma Bankası da yardım elini evvelâ harp felâketi görmüş, memleketlere, sonra az gelişmiş memleketlere uzatacaktı ve bu sayede dünya bir cennete dönecekti. Tabii bu ideallerin ikisi de gerçekleşmedi. Fakat her iki teşekkül kendi çaplarında faydalı işler gördüler. Bilhassa son yıllarda, Amerika ile

Başkan Eisenhower
Para kimdeyse, Süleyman odur.

Rusya arasında bir "Yardım Harbi" açılınca gerek Para Fonu ve gerekse Dünya Bankası harekete geçti. Bunların tediye muvazenesi bozuk memleketlere yaptıkları yardımlardır ki dünya çapındaki mübadeleyi

Krutçef
Kızıl kâbus

hızlandırdı ve bir kısım sıkıntının izalesini sağladı. 1956'nin sonundan beri Para Fonu 3 milyar dolara yakın kredi açtı. Krediyi alanlar için» de İngiltere gibi bazı azalar parayı kullanamadılar. Fakat bu para, tediye güçlükleri başgösterirse kuvvetli bir destek olacaktır. Dünya Bankasına, aynı müddet zarfında 1 milyar 100 milyon dolarlık yeni borç verdi. Bankanın açtığı kredilerin hacmi 3 milyar 819 milyon doları bulmaktadır.

Bu haftanın başında Yeni Delhide rakkamlar şükranla karşılanmakla beraber delegeler her iki mali teşekkülün yardımının kâfi olmadığı noktasında ittifak ettiler. Teşekküllerin sermayeleri artırılmalıydı. Memnuniyetle görüldü ki Amerika da bu fikirdedir. Anderson'un müsait tutumu herkesi neşeye garketti. Zira sermaye artmasında en fazla para tabii Amerikadan gelecektir.

Para sıkıntısı

Yeni Delhide dünyanın büyük derdi şöyle ifade edildi: Milletlerarası tediye güçlüğü vardır. Son aylarda bu mesele bilhassa Ânglo-Sakson ve Alman basınında ele alınmış, mütehassıslar fikirlerini söylemişlerdir. Dünyada mübadele hacmi son on seneden beri iki misli, 1937'ye' nisbetle ise dört misli artmıştır. Haydi denlisin ki artışın bir kısmı fiyatların yükselmesi neticesi meydana gelmektedir. Ama buna rağmen hacim, itibariyle gelişmede harpten evvele kıyasla asgari yüzde 80 bir genişleme olduğu muhakkaktır. Halbuki aynı müddet içinde dünyanın altın stoku ayni nisbette artmamıştır. Büyük sıkıntı buradan ileri gelmektedir.

Amerikalılar bu görüşe iştirak etmemektedirler. Onların kanaatince dünya çapında bir sıkıntı mevcut değildir. Gerçi doğrudur; mübadele hacmi altın stokuna nazaran fazla artmıştır. Ama harpten evvelki durum normal sayılmamalıdır. O devrede lüzumundan fazla satın alma gücü bulunuyordu. Bugün bir muvazene tesis edilmiştir. Üstelik Pa. ra Fonunun ve Dünya Bankasının krediyi artırmış obuaları dünya çapında bir satın alma gücü artışına yol açmıştır.

Amerikalılar altın fiyatlarının yükseltilmesi, bu suretle altın istihsalinin teşvik edilmesi ve dünya stokusun artması tekliflerine de yanaşmamaktadırlar. Onların kanaatince "hususi meseleler" olmakla beraber bir "umumi mesele" bahis mevzuu değildir.

Gelsin dalarlar

Fakat iki ayrı görüş bir noktada birleşmişti. Dünya kâfi satıh alma gücü olsun olmasın, Para Fonu

nun ve Dünya Bankasının kredi hacminin genişlemesine lüzum vardır. Bu ise, iki. teşekkülün kredi imkânların* alâkadar etmektedir. Para Fonunun kredi potansiyeli 1 milyar 200 .milyon dolardır. Dünya Bankasının ise 1 milyar 400 milyon dolarlık kudreti vardır. Demek ki, kotalar arttırılmalıdır.

Tabii bu lüzum, aslında, yeni Amerikan kredileri sağlamak manasını taşımaktadır. Zira yokluğundan bahsedilen satın alma gücü, dolar kıtlığından ileri gelmektedir. Dünya çapında mübadele dolarla yapıldığına göre her şeyden çok Amerikan parasına ihtiyaç vardır. Zaten bütün feryatların, sonda gelip oraya dayandığı herkesin malûmudur. Anlerson Yeni Delhide bu yolda bir teklifle ortaya çıktığında kongre çevresinde bir ferahlık hissedildi.

"Eisenhower teklifleri"

Amerika, işin ucunu yeni Amerikan kredisine dayandığını anlamamış değildir. Nitekim bilhassa sterlin bölgesine mensup memleketler Para Fonunun ve Dünya Bankasının sermayesinin artması lehinde kampanyaya girişince evvelâ yumuşak davranmamış, kesenin ağzını açmamıştır. Fakat Krutçef rubleleri daha cömertçe dağıtmaya başlayınca ve bilhassa Afrika, Asya ve Güney Amerikaya Rus kredileri açılınca Eisenhower vaziyetini değiştirmiştir. Amerikanın verdiği Amerikan dolarının bazı milletleri rencide ettiği ve bu paranın minnet yerine düşmanlık getirdiği Washington'.un gözünden kaçmamıştır. Fakat rublelere sahayı açık bırakmak da bahis mevzuu olamayacağına göre bir formülün bulunmasına zaruret hasıl olmuştur. İşte, Amerikayı ziyareti sırasında MacMillan Başbakana bu iki malî teşekkülü hatırlatmıştır. Yardım bunlar vasıtasıyla yapılabilir. Amerika perde arkasında kalır, fakat kus rekabeti de önlenebilir. Teklif Eisenhower'e munis gelmiş ve Başkan ağustosun sonunda üç noktalık bir Amerikan görüşü tesbit etmiştir. Anderson Yeni Delhiye işte bu üç nokta cebinde olarak gelmiştir. Amerikan teklifine göre para Fonunda milletlere ait kotalar .arttırılacaktır. Para Fonunun 10 milyarlık sermayesinde Amerikan kotası 2 milyar 760 milyon, İngiltereninki 1 milyar 300 milyon, Fransanınki 525 milyondur. Bunun yüzde 25'i altın olarak, geri kalanı milli para olarak yatırılmaktadır. Şimdi, bu kotalar, yani sermaye arttırılacaktır. İkinci nokta, Dünya Bankasının sermayesinin arttırılmasıdır. Üçüncü nokta bilhassa az gelişmiş memleketleri alâkadar etmektedir: Dünya Başkasına bağlı olarak yeni bir teşekkül yaratılacak .ve bu müessese az gelinmiş, memleketlere uzun vadeli krediler açacaktır. Eisenhower, tekliflerinde hiç bir rakkam üzerinde durmamıştır. Bu haftanın başında Yeni Delhide maliyeciler rakkam meselesini ortaya attılar. Tahmin olunduğuna göre artış yüzde 60 nisbetinde olacaktır. Fakat bazı memleketlerin kotalarım daha yüksek bir nisbette arttırmaları bahis mevzuudur. Meselâ Kanada kendi kotasını yüzde 100 nisbetiride artırmayı kabul etmiştir. Vaziyeti iyi olan Almanyanın da cömert davranması kuvvetle muhtemeldir. Yeni müesseseye gelince, onun sermayesinin büyük kısmı Amerika tarafından tekeffül olunacaktır. Zaten mesele Amerikan yardımını alıngan milletlerin 'hislerini rencide etmeden dağıtmak olduğuna göre bundan tabii bir şey olamaz. Amerika bu sermayeyi zirai mahsul fazlalarından sağlayacaktır. Böyle bir yaradım Türkiyeye yapılmıştır. Zirai mahsul faslalart Amerika tarafından -milli paralar mukabilinde satılmaktadır. Yani Türkiyeye verilen malların bedeli Türk lirası olarak muhafaza edilmektedir. Bunların dolara çevrilme-

Anderson - **Polatkan**
Ne koparsa kârdır

Sehpasız Kalkınma

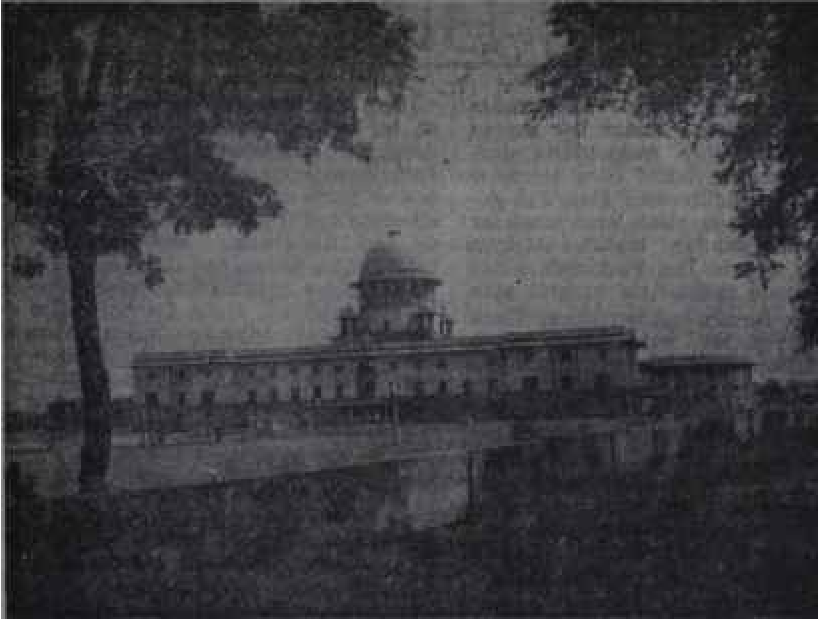

Amerikan Dışişleri Bakanı Foster Dulles, geçen hafta içinde öyle akıllıca sözler söyledi ki, son beş altı senedir kendisinden sadece mantığa ve aklı selime aykırı lâflar işitmeğe alışmış olanlar bir türlü kulaklarına inanamadılar. Dulles, Kemoy ve Matsu adaları ile alâkalı olarak verdiği makûl beyanattan sonra, geri kalmış memleketlerin iktisadi kalkınması mevzuunda da mühim bir noktaya temas etti.

Dışişleri Bakanı, Asyanın İktisadi kalkınması için Amerika Birleşik Devletlerinin sarfettiği gayretlerden bahsetmekteydi. Amerika, As-' yalı memleketlerle imzaladığı ticaret anlaşmalarında müddetleri mümkün olduğu kadar uzun tutuyor ve hazan dört seneyi bile geçen bu müddetler sayesinde geri kalmış memleketlerin ticaret rejimlerine istikrar verilmiş oluyordu. Ayrıca, yine Washington hükümetinin gayretleriyle İhracat - İthalât Bankasının sermayesinde büyük bir artış kaydedilmiş ve böylece hususi teşebbüslere yapılabilecek yardımların hacmi genişletilmişti. Bu genişleme Milletlerarası Para Fonu için de varitti. Tabii, geri kalmış memleketlerde girişilecek büyük projelere de yardım imkânları temin edilmiş ve bir Kalkınma İstikraz Fonu kurulmuştu. Bu arada, bazı memleketlerde takip edilen yatıran projelerinin rizikolarını azaltmak ve müteşebbislere cesaret vermek üzere çeşitli teminat tedbirleri alınmıştı. Nihayet, Amerika Birleşik Devletleri, Dünya Bankasına en çok sermaye katan memleket olarak, Asyalı milletlerin kalkınmasında mali yükün büyük bir kısmını yüklenmekte ve meselâ Colombo Plânı gibi projeleri fiilen desteklemekten geri kalmamaktaydı.

Fakat, asıl mühim olan, Dulles'ın beyanatını bitirirken söylediği son cümleydi. Amerikan Dışişleri Bakanı şöyle diyordu: "Dünyaya göstermek istiyoruz ki, beşeri hürriyetlerle İktisadi refahın birlikte gitmesi pekâlâ mümkündür ve maddeten ilerlemek uğruna beşeri hürriyetlerden fedakârlıkta bulunmak şart değildir."

Ne yazık ki, Dulles'ın kırk yılda bir söylediği bu doğru sözler Uzak Doğu buhranının heyecanı içinde unutulup gitti. Bazı memleketlerdeki devlet adamları da bunları duymamazlıktan geldiler.

Yeni Delhiden bir görünüş

Gelişmemiş bölgenin tam ortası

si bahis mevzuu değildir. Son zamanlarda Amerika bu paradan 225 milyon lirasını Türkiyeye hibe etmiştir. Washingrton'un başka memleketlerde de birikmiş parası vardır. Bunlar yeni teşekkülün sermayesi olacaktır.

Esen hava

Bu haftanın başında Yeni Delhide Batı bloku için ümit verici bir hava esti Amerikanın Rusyayı evvelâ İktisadi sahada yenmek gerektiğini anlaması bilhassa Batı taraftarı az gelişmiş milletlerin liderlerini sevindirdi. Sağlanacak yeni imkânlar bu liderler tarafından iyi kullanılırsa, israf olunmazsa ve demokrasiye doğru hareketler 'süratlendirilirse Rusyanın elindeki silâhlardan biri tesirini'kaybetmiş olacaktır. Zira dünyanın pek çok tarafında sefaletin 1 numaralı Komünizm desteği olduğu artık üzerinde ittifak bulunan bir husustur. Amerikanın henüz anlamadığı, • milliyetçilik hissinin ve hürriyet aşkının da bazı milletleri ister istemez Rusyaya doğru kaydırmakta olduğudur. Amerika tarafından kaale alınmayan milliyetçilik hissi -bilhassa Orta Doğuda olduğu gibi- ve Amerika tarafından desteklenen diktatörler -hem Güney Amerikada, hem Orta Doğuda misalleri çoktur- Batı ile Doğu arasındaki mücadelede iktisadî meseleler kadar mühim rol oynamaktadır. Amerikan aleyhtarı cereyanların nereden geldiğini son zamanlarda araştırma yoluna giden Amerikanın Yeni Delhideki mali tutumu mali güçlüğün teşhis edildiğini göstermektedir. Ama üç dertten birinin teşhisi Amerikayı dertlerinden kurtarmaya yetmeyecektir.

Okuyucu mektupları

Kalkınma hakkında

Metin Tokerin 228 sayılı AKÎS-teki "El Yordamı siyaseti" başlıklı makalesini okurken- aşağıdaki satırlar dikkatimi çekti: "Gıda maddelerini serbest bırakıyorsunuz. Bunun bu günkü şartlar altında derhal bir fiyat yükselmesine yol aşacağını, İktisat Fakültesinin birinci sınıfından ikinci sınıfına bu sene geçmiş bir talebeye sorsanız' söylerdi" diyor.

İlâhi Metin Toker, siz de iyice müskülpesentlerdenmisşiniz de farkında bile değiliz. -Tıpkı vatanımızı 2. Cihan Harbinden kurtaranları bilmediğiniz gibi-. Ayol, sanki **aynı** fakültenin İlk sınıf imtihanlarında kaput gitmiş bir talebe bunu bilmez ini ,ki, çocuğa bir de ikmalsiz sınıf geçmek külfetini ihtiyar ediyorsunuz.

Dr. Mustafa Keskin • **Van**

*

Mecmuanızın 37 Eylül 1958 tarihli son sayısında, yeni ithal kotalarına kahvenin dahil edilmediğine işaret ederek bu hususu tenkid etmenizi hayretle karşıladım. Bugünkü durumda kahve memleketimiz için hakiki bir lükstür. Ayni satırlarda kağıt fiyatlarına yapılan zammı tenkid ve memleketimiz için kahve ve hatta ekmekten daha önemli olan ilim ve fen kitaplarının, kambiyo tevzin Fonunda birikecek milyonların 1-2 milyon eksik olması ihtimaline rağmen, âbların 2.80 krş. luk kuru üstünden ithalini savunacağınızı ümit ederdim: Fikir açlığı kahve yokluğundan daha önde. mütalaa edilmelidir.

Altuğ Onar - İstanbul

*

Milli Savunmaya ayrılan tahsisat, bütçemizde büyük bir yekûn teşkil - etmektedir. Millet, şan ve şeref dolu Ordusunun, gereğinde vazifesini hakkiyle yapabilmesi için "bu yüke severek katlanmaktadır. Bu paralarla sağlanan askeri vasıtalardan bir kısım uçakların parti kongrelerine adam taşımağa tahsis edildiğini, birçok askeri makinaların belediyece yapılması veya yaptırılması gereken şehir yollarında çalıştırıldığını hergün görüyoruz. Hattâ belediyece yıkılması, yıktırılması icabeden binalarda çalıştırılan askerlerin bir kaza ile öldüklerine sahit oluyoruz.

Askeri vasıtaları sivil hizmetlerde kullanmak; askerlerin mesIek dışı işlerde "ölümüne sebep olmak suç değil mi acaba? '

Çok uzun yıllar geçse de, suçların ve suçluların arandığım neden unutuyoruz?

Nuri Öner - Ankara

DÜNYADA OLUP BİTENLER

İngiltere

Aneurin Bevan

Muhalif çatık kaşlı olur-

İktidara hazırlık

İngiliz İşçi Partisinin geçen haftaki yıllık Kongresinden sonra Scarborough şehrinden İngilterenin dört bir yanına dağılan 1.200 delege, şahinlerini meşgul eden herşeye cevap bulabilmiş kimselerin rahatlığı içindeydiler,Delegeler, temsil ettikleri sendikalar, cemiyetler veya mahalli parti teşkilâtların tarafından partinin bir yıllık tutumuna istikamet vermekle vazifelendirilmişlerdi. İçlerinde, daima aşırı sosyalist tedbirlere taraftar solcu unsurlardan statükoculara kadar türlü mezhepten insan vardı. Scarborough toplantısında muhtelif görüş sahipleri fikirlerini serbestçe söyliyebildiler, başkanlık divanına her mevzuda çeşitli takrirler verildi ve her takrirden sonra reye başvuruldu. Reyler delege sayısına göre değil, delegelerin temsil ettikleri partili sayısına göre hesaplanıyordu. Bu yüzden, falanca takririn 1.200.000 reyle kabul edilmesi gibi, "parti kongresini değil, âdeta bir umumi seçimi andıran tâbirlerin sık sık kullanıldığı oluyordu. Tabiî, bu, İngiliz İşçi Partisi içinde, sendikaların nüfusunu muhafaza edebilmek için konulmuş bir usuldu.

İşçi Partisinin gelecek seçimlerde hayli şanslı olduğunu bilenler; bu müstakbel iktidar partisinin kongresinde söylenenleri dikkatle takip ettiler. Kongrede, maarif sisteminden atom bombasına kadar her mevzu görüşüldü. Bütün mekteplerin devletleştirilmesini teklif eden takrirler reddedildi. İngilterenin Nato'dan çekilmesi yolunda bazı aşırı unsurlar tarafından yapılan teklifler de aynı akıbete uğradı. İşçi Partisinin gölge kabinesinde dışişleriyle meşgul olan Aneurin Bevan, Amerikanın Uzak Doğu siyasetini yerden yere vurdu ve Dulles'ın yaptıklarını "hıristiyan yobazlığı" diye vasıflandırmaktan çekinmedi. Fakat, atom ve hidrojen bombaları mevzuuna sıra geldiği zaman, gölge bakan -ışığa çıkacağı zamanları düşünerek- pek ihtiyatlı ve ustaca hareket etti. Bevan, "hidrojen 'bombası yapacağımızı taahhüt etmiyoruz" fakat hidrojen bombası yapmayacağımızı da taahhüt etmiyoruz" diyordu.

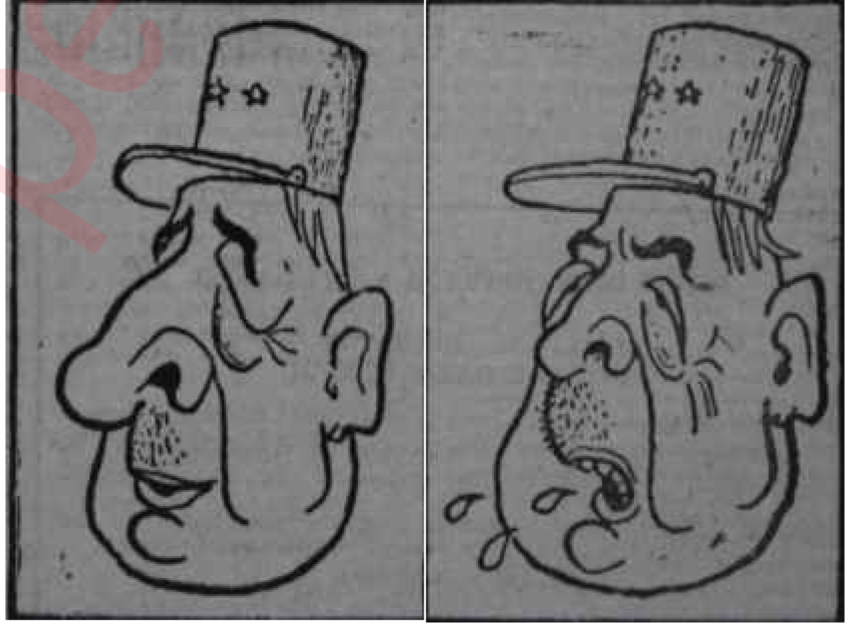
Bevan, Kıbrıs meselesinde aynı elastikiyeti göstermedi. Taksim plânım; veya ortaklık fikrini tamamen reddediyordu. Kıbrıs, önce çoğunluğun hakimiyetine dayanan bir dahili muhtariyet devresi geçirmeli, ondan sonra da yine çoğunluğun arzusuna uygun olarak tam istiklâle gidilmeliydi". Makariosun- son teklifleri üzerinde de dikkatle durmalı ve ortaya çıkan imkânlardan istifade yolları araştırılmalıydı. Bevan'in Kongre ekseriyeti tarafından da tasvip olunan bu sözleri, Türkiyenin Kıbrıs mevzuunda takip ettiği siyaseti çok daha uzun vadeli • esaslara ve ihtimallere göre tesbit etmek zaruretini bir defa daha ortaya koyuyordu.

İşçi Partisinin bu seneki Kongresi, bir bakıma, parti" sol cenahının . zaferiyle neticelenmiştir. 28 kişilik İcrâ Komitesine seçilen üç kadından üçü de parti içinde sol düşünüşü temsil etmektedir. Tabii, Bevan'ın karısı da İcra Komitesine seçilmenin yolunu buldu. Fakat asıl değişiklik, İcra Komitesi başkanlığının seçimi sırasında görüldü. Daha bir hafta önce, Kıbrıstaki İngiliz askerlerinin hunharlığından bahsederek İngiltereyi birbirine katan kızıl saçlı Mrs. Barbara Castle, çoktan beri göz diktiği makama nihayet kavuştu.

Fransa

Burun meselesi

Geçen hafta içinde bir adam Cezayire gitti. Bu, Referandumu takiben "son zamanların en popüler lideri" sıfatıyla Afrikadaki Fransız topraklarını dolaşmaya başlayan General de Gaulle idi. General Cezayire vardığı gün, bayatının en zevkli anlarından birini daha yaşıyordu. Sokaklar, pencereler, damlar ekseriyetini" Avrupalıların teşkil ettiği muazzam bir kalabalıkla dolmuştu ve halk kendisini çılgınca alkışlamaktaydı. De Gaulle, bu heyecan dalgası içinde, şehrin en büyük meydanlarından birine kurulmuş olan muazzam kürsüye çıktı ve altı yıldır pek benimsediği bir jesti tekrarladı. Uzun boylu General, kollarını "V" şeklinde havaya kaldırıyor, böylece hem Beşinci Cumhuriyetin kurulduğunu, hem de zaferin kazanıldığını anlatmak istiyordu. "Po-

Jean Pinatel'in karikatürü

Aynaya kızılır mı?

püler lider' mütemadiyen alkışlarla kesilen nutkunu bitirdikten sonra,- meydan hatiplerinin ucuz numaralarından birini tekrarlamak, yani sözlerini "yaşasın" larla sona erdirmece hevesine kapıldı. Fakat, kurnaz General iki tarafı da idare etmek için, ortalama bir formül' bulmuştu: "Yaşasın Fransa ile birlikte Cezayir! Yaşasın Cezayir ile birlikte Fransa!" diye bağırıyordu. Fakat karşısındaki kalabalık böyle sözlere kanacak cinsten bir kalabalık değildi. General, Meydanın dört bir yanından "Cezayir Fransızdır!" bağırışmalarını duyunca pot kırdığını farkına vardı ve sessiz sedasız kürsüden çekilmekten başka çare bulamadı.

İste bu hafta, Fransadaki fikir adamlarını düşündüren nokta budur: Acaba De Gaulle. kalabalıkların ve meydan gösterilerinin kurbanı olmaktan kendisini kurtarabilecek midir? Fransanın iç durumunu düzeltirken ve bilhassa Cezayir meselesini hallederken mantığa, millî menfaatlere ve demokrasi esaslarına göre mi fcareket edecektir, yoksa, General Massu'nün paraşütçü kıtaları ve Cezayir sokaklarının gözü dönmüş tedhişçileri bu defa da her istediklerini ona dikte edebilecekler midir? Fransa için en nazik safha asıl bundan sonra başlıyor. Referandum, De Gaulle'ün şahsına karşı Fransızların besledikleri hürmeti ve itimadı göstermiştir,fakat asıl siyasi fikirler önümüzdeki millet Meclisi seçimlerinde belli olacaktır. Bu arada, bütün Fransızlar, De Gaulle'ün iktidar sar-, hoşluğuna kapılmaması ve kazandığı reylere güvenip anti-demokratik icraata girişmemesi için duacıdırlar.

Tabii, DeGaulle'ün demokrasi esaslarına sadık kalmasına dua edenlerin başında gazeteciler geliyor. Hürriyetlerin vatanı olan Fransada, De Gaulle'cülerin basınla münasebetleri şimdiye kadar hiç de hoş olmamıştır. Soustelle gibi, "De Gaulle'den fazla De Gaulle'cü" bazı kimseler, müstakil gazeteleri bozgunculuk ve fitnecilikle itham etmişlerdir. Mesele, yalnız "Le Monde" ve "L'Express" gibi ciddî gazetelere baskı yapmak, bunların satışlarına müdahale etmekle kalmamış, mizah gazetelerinde ve günlük gazetelerde çıkan karikatürlerden bile alınanlar olmuştur. Meselâ, "Combat" gazetesinin meşhur karikatüristi Jean Pinatel, De Gaulle'ün burnunu insafsızca büyülttüğü içip, sağcı unsurlardan binlerce tehdit mektubu almıştır. Gerçi, hazretin burnu hakikaten birazcık büyüktü ama, böyle koskoca bir burun resmetmek, devlet büyüklerine karşı halkın duyduğu sevgiyle açıkça alay etmek demekti! Pinatel, bütün bu tehditlere, yine "Oombaf'da neşrettiği" Çifte karikatürle cevap verdi: "Burnunu kocaman çizmekle Sayın Generali zavallı göstermek gibi bir maksat gütmüyorum; isteseydim, küçücük bir burun kondurup öbür hatlar Üzerinde çalışmakla kendisini daha gülüne, hattâ acınacak bir şekle sokabilirdim."

Fransada, önümüzdeki bir kaç aylık gelişme, bu gibi kalem ve fırça sahiplerinin hâlâ gazete sütunlarında görünüp görünemiyeceklerini tâyin edecektir. Ama görünmezlerse, Beşinci Cumhuriyetin ömrünün Dördüncü Cumhuriyetten de kısa olacağına De Gaulle'ün kalıbı basılabilir.

Cezayirde süngü himayesinde rey
İdeal Seçim emniyeti!

Afrika

Beklenmeyen nimet

Fransada ve Fransız Birliğinde geçen hafta yapılan referandumun ilk müsbet neticesi olarak bu hafta yepyeni bir devlet doğdu. Fakat bu yeni Gine Cumhuriyetinin kuruluşu o derece çabuk cereyan etti ki. Fransa ile mevcut/bütün bağların kopması demek olan istiklâl günü geldiği zaman, Batı Afrikalı siyahiler şaşırıp kaldılar: Ortada şöyle gururla selâmlıyabilecekleri bir bayrak veya zevkle dinliyebilecekleri bir millî marşları bile yoktu,

. Aslına bakılırsa, Fransız Ginesinin genç Başbakanı Ture, De Gaulle'ün sözüne bu kadar sadık olacağını tahmin etmemişti. Referandum sırasında, Fransız hâkimiyetinde bulunan bütün topraklar ahalisine şöyle bir sual sorulmuştu: "Memleketinizin Fransız Birliğinde kalmasını, Fransız Milletler Camiası, içinde yaşamasını istiyor musunuz?". Seku Ture, Fransız mekteplerinde öğrendiği fikirlerin tesiriyle, böyle bir teklife kârşı açıkça cephe "almıştı; "Fransız Milletler Camiası" da ne demek oluyordu? De Gaulle hazretleri eski Fransız Birliğinin sadece adım değiştirmekle senelerden„ - beri sürüp gelen müstemlekeciliği - başka bir isim altında devam ettirebileceğini mi umuyordu? Marksizm- "terbiyesi görerek yetişmiş hararetli bir sendikacı olan siyâhî başbakan, balta girmemiş ormanlara, bardaktan boşanırcasına yağan yağmurlara aldırış etmeksizin, memleketini adım adım dolaştı. De Gaulle'ün anayasası aleyhinde söylenmedik söz bırakmadı. Öyle ki, uzun boylu General, meşhur turnelerinden birinde, Ginenin başşehri Conakary'ye geldiği zaman, bu "haddini bilmez zenci" ile birlikte aynı ziyafet masasına oturmayı reddetti. Fakat, arazisi hemen hemen Fransanın yarısı kadar büyük olan bu memleketteki iki milyon zenci, "Reis" Sek Ture ne derse onu yapmağa hazırdı. Nitekim, referandum günü, Gine'deki' bütün sandıklardan deste deste "hayır" çıktı.. İşin asıl inanılmıyacak tarafı, şu ki, Pariste'-ki hükümet, referandumun neticelerine hürmet edeceğini ve Gineye derhal istiklâl vereceğini resmen bildirdi.

Seku Ture, gafil avlanmıştı. Bu kadarını beklemiyordu doğrusu. Hakikaten, . Cezayir! elinden çıkarmamak için herşeyi göze alan Fransanın, böyle durup dururken, zengin bir müstemlekeden vazgeçivermesi kolay anlaşılacak bir hareket değildi. Niyetlerinin samimiyetini halka göstermek ve verdiği sözü daima tutacağını açıkça ispat etmek isteyen General De Gaulle'ün bu büyük

İKTİDAR HASTALIĞI

Habib Burgibanın sürgünden döndükten sonra nasıl karşılandığını, nasıl omuzlarda taşındığım hatırlayanlar geçen haftalar içinde Tunusta olup bitenleri anlamakta güçlük çektiler. Halbuki, demokrasiye .yeni başlamış memleketler hakkında birazcık bilgisi ve tecrübesi olanlar için mesele gayet basitti: Tunusun demokrat cumhurbaşkanı da nihayet İktidar hastalığına yakalanmıştı!

Burgiba, gazetelerin aşırı tenkidlerde bulunmalarını ve memlekette giriştiği - icraatın bu yüzden yavaşlamasını istemiyordu. Gerçi kendisi hâdiselerin zoruyla biraz otoriter idare kurmak zorunda kalmıştı ama, bu, nihayet yine milletin hayrınaydı! Tunus gibi geri kalmış bir memlekette icra uzvunun otoriter davranması ve lüzumsuz tenkidlere kendisini kaptırıp vakit kaybetmemesi lâzımdı. Halbuki, bazı gazeteler hükümeti tenkid hususunda âdeta Fransadaki benzerleriyle yarış etmekteydiler. Meselâ Paristeki tok sözlü L'Express gazetesinin Tunustaki benzeri L'Action devlet büyüklerini tenkid ederken biraz ölçüyü kaçırıyordu. Bu gazetenin sütunları arasında' halkla hükümetin arasını açacak türlü nifak tohumları sezmek mümkündü. L'Action, Cumhurbaşkanlığı Sarayında olup bitenleri diline dolamıştı. Rivayete göre. Burgiba, kendisini ziyarete gelen veya resmen kabul ettiği sefirlerin "huzur-u ali" den çıkarken geri geri çekilmelerini ve üç defa eğilip temenna etmelerini istemeğe başlamıştı. Fitneci gazete, bu haberı verdikten sonra, küstahlığını biraz daha ileriye götürüyor ve bir zamanlar Tunus Beyinin sarayında cari olan bu .usulün Burgiba iktidara gelir gelmez, kaldırıldığını hatırlatıyordu.

Tunus devlet reisi L'Action'un sesini kısmakta hiç güçlük çekmedi ve bu kapatma» ameliyesinden sonra memleketteki fesat kampanyası da sözüm ona' ortadan kalktı! Geçen hafta, gazetenin idarecileri yazı işleri müdürünün edasında toplanıp eski günleri hatırlamaktan kendilerini alamadılar. Burgibayı aralarında görür gibi oluyorlardı. Hakikaten, Tunuslu milliyetçilerin lideri, mücadele yıllarında, akşam üzerleri gazeteye uğrar, makaleler yazar, mizanpaj işlerine yardım eder ve "bu gazete benim elimde büyüdü" diye övünürdü. Tabii, o zamanlar, kimse, büyük kurtarıcının ileride "evlât katili" olabileceğini aklından bile geçirmezdi'.

siyasî gaye uğruna, pekâlâ Gine gibi bir toprak parçasını' kaybetmeğe razı olacağı kimsenin aklına gelmemişti.

Maamaf ih, Seku Türe hiç vakit kaybetmeden işe koyuldu! ve artık müstakil cumhuriyetin Millet Meclisi şeklinde çalışacak olan Müstemleke Meclisini toplantıya çağırdı.Çalışmalarına önümüzdeki haftalarda da devam edeceği anlaşılan. Meclis ağır vazifelerle karşı karşıyadır, önce, bir anayasa yapmak lâzım, Sonra, bayrak meselesini bir karara bağlamak ve -asıl mühimi- memleketi yaşatabilecek mali imkânlar bulmak icabediyor. Fransa, istiklâli' vermiştir ama, bütün iktisadi yardımları da hemen kesivermiştir. Ateşli başbakan, şimdi, ikinci Dünya Harbinden sonra Ginede bulunan demir ve boksit yataklarına güvenmektedir. Bunları işletecek yabancı sermayeyi memlekete getirebilirse, malî meselelerin çoğunu bir çırpıda halledebilir.Fakat, bu işte muvaffak olsa bile, yine de Konkura nehri üzerindeki muazzam baraj gibi bazı büyük projelerden vazgeçmesi lâzım gelecek. Seku Ture'nin şimdi en çok hayıflandığı şey, memleketinin stratejik bir mıntıkada olmayışıdır. Yoksa, bir iki hava üssünü pazarlığa çıkartıp bir değil birkaçı büyük baraj yapmak onun için işten bile sayılmazdı.

Uzak Doğu

Her şeyin bir haddi var .

Bu hafta başında, Taipehdeki Amerikan Sefiri, diplomasi hayatına atıldığına bin defa pişman oldu. Kaç gündür Milliyetçi Çin makamlarına meram anlatmakla meşguldü. Dışişleri Bakanı Dulles'ın Washing"tonMa söylediği bazı sözlerin sebep olduğu endişeleri gidermek vazifesi tamamen onun omuzlarına, yüklenmişti. Dulles'ın söylediği' sözlere bir göz atanlar, Milliyetçi Çinlilerin neden bu. kadar telâşa düştüklerini bir türlü anlayamadılar. Amerikan Dışişleri Bakanı, meşhur keçi inadını bırakmış ve makûl bir teklifle ortaya çıkmıştı. Komünist Çinliler Kemoy ve Matsu adalarına karşı açtıkları ateşi durdururlarsa, Amerika da bu adalardaki Milliyetçi kuvvetlerin geri çekilmesini temin edecek, böylece, dünyanın başına dert açabilecek olan bu hayırsız adalar gayri askeri bir hâle sokulacaktı. Amerika, "adalar Komünistlere verilsin" demernigti, sadece bu avuç içi kadar yerde 85 bin milliyetçi askerin toplanmasındaki mantıksızlığı kabul etmişti. Pekin Hükümeti, kendi kıyılarına hemen hemen bitişik sayılabilecek olan adaların barut fıçısı hâline gelmesine itiraz etmekte hiç de haksız değildi. Üstelik, Amerika bu makûl tâvizi bir bozgun şeklinde göstermemek için meselenin psikolojik cephesini de ihmal etmemişti: Adaların gayri askerileştirilmesi isteniyorsa, ilk hareketin Komünistlerden gelmesi ve kıyılardan açılan ateşin durdurulması şart koşulmuştu. Nitekim, bu hafta ortasında komünist toplarının ateşi kesildi. Pekin hükümeti, Kemoy ve Matsu'yu bir hafta müddetle mermi yağmuruna tutmamağa karar vermişti. Ancak, Varşovadaki görüşmeleri kolaylaştırmak için yapılan bu iyi niyet gösterisine Amerikanın da uyması ve adalara gelmelerine müsaade edilen iaşe gemilerine refakatten vazgeçmesi şart koşulmuştu.

Fakat Formozada sayılan bir hayli kabarık olan mülteci generaller, Uzak Doğuyu alevlendirmek ve bir fırsatını bulup kıtaya ayak basıvermek gibi olmıyacak hayaller peşinde koştukları için, böyle bir hareketi gururlarına yediremiyorlar ve sonuna kadar Adalarda kalmaktan bahsediyorlardı. Hattâ, bazıları,. yeni Amerikan teklifini, yirmi sene önce aşağı yukarı bugünlerde imzalanan Münich anlaşmasına benzetiyorlardı. İşte, bu haftanın sonunda, Taipeh'teki sefir, Amerikanın Formozâdan vazgeçmediğini ve bu Generaller Ordusunun daha bir müddet Afcnerikan vergi mükelleflerinin sırtından geçinmekte devam edeceğini anlatmak için akla karayı, seçiyor du. Parazit generaller adadaki Amerikalı kumandanları çoktan tesirleri altına almışlardı; bu yüzden, Komünistlerin ateş kesmelerinden yirmi dört saat sonra, Kemoy sularında hâlâ Amerikan gemileri dolaşmaktaydı.

Arap Birliği

İki yeni bayrak

Geçen hafta içinde, Arap Birliğinin Kahiredeki binasına iki yeni bayrak daha asıldı. Kırmızı zemin üzerine yeşil yıldızlı bayrak Fas Krallığına aitti; onun yanında, yine kırmızı zemin üzerine beyaz daire ve bu dairenin içinde de kırmızı ayyıldızı ile Tunus Cumhuriyetinin bayrağı dal galamyordu. Böylece Arap Birliğinin bu defaki toplantısına katılan devletlerin sayısı sekizden ona

Kahirede kurulan Hür Cezayir Hükümetinin ilk kabinesi

Sağdan saay!..

çıkmış oluyordu. Tunusun ve Fasın Arap Birliğine girmek üzere müracaat ettikleri ve bu müracaatın kabul olunduğu zaten bilinmekteydi; geçen haftaki merasimden ve oy birliği ile alınan resmi kabul kararından sonra işin formalite safhası da tamamlanmıştır.

Batılı müşahitler Birliğin bu defaki toplantısında ilk defa söz alan Fas delegesinin sözleri üzerinde dikkatle durdular. Fasın Kahire Sefiri Âbdülhalif El Tureyşî, delegasyon başkanı sıfatıyla yaptığı konuşmada, memleketinin halâ yabancı askerler tarafından işgal edilmiş bulunduğunu, fakat bunların Arap topraklarından kovulması için her çareye başvurulacağını söylüyordu. Herkesin aklına, önce. Fastaki bazı garnizonlarda bırakılmış olan Fransız kıtaları geldi. Fakat, Kuzey Afrika işlerini yakından takip edenler, Faslı delegenin sadece Fransızlara imada bulunmadığını anlamakta gecikmediler. Bahsedilen "yabancı askerler" in içinde Amerikalılar da vardı. Âbdülhalif El Tureyşî Fas topraklarında kurulan Amerikan hava üslerinden ve radyo istasyonlarından şikâyetçiydi. Hakikaten, Fransız hâkimiyeti sırasında Amerikalılara tanınmış olan bu imtiyazların müstakil devlet mefhumuyla telif edilmesi bir hayli zordu.

Mamafih, Fas delegesinin sözlerine bakıp da Kuzey Afrikanın yakında yeni bir buhrana sahne olacağı beklenmemelidir. Amerika, başına gelecekleri çoktan sezmiş ve ona göre tedbirlerini almıştır. Washington, bu üslerin beş yıl daha Amerikalıların elinde kalmasına müsaade edildiği takdirde, beşinci yılın sonunda meydanları -bütün teçhizatıyla birlikte- Faslılara bırakmayı teklif etmektedir. Şimdilik. Fasın fazla realist olmayan bir tavır takınması ve istiklâlini kazanmak hususunda hayli yardım gördüğü Amerikaya nankörlük etmesi pek muhtemel görünmüyor. Kimbilir, belki de Tureyşî, Arap Birliği mikrofonlarından faydalanıp, açık arttırmayı biraz daha hararetlendirmek istemiştir.

Güney Amerika

Kolombiyada Devr-i Sabık

Güney Amerika memleketlerinden daima ihtilâl ve hükümet darbesi haberleri gelmiyor, Geçen hafta, Bogota menşeli bir haber, anayasayı ihlâl etmenin, vatandaş hürriyetlerini kısmanın ve nüfuz kullanarak mal iktisap etmenin artık oralarda da gayri meşru sayıldığını göstermektedir.

Güney Amerikanın kuzey - batı ucundaki onüç. milyonluk Kolombiya Cumhuriyetinde son zamanların en enteresan siyasi muhakemelerinden biri cereyan edecektir. Gecen hafta' Bogota'da toplanan Kolombiya' Senatosu eski diktatör Gustavo Roja Pinilla'nın muhakeme edilmeline karar verdi, Pinilla, 'bir hükümet darbesiyle iş başından uzaklaştırılıncaya kadar, birçok kimseyi haksız yere hapse atmış, gazeteleri keyfi kararlarla kapatmış ve nihayet elindeki imkânlardan faydalanarak muazzam mülk sahibi olmuştu. Fakat hükümet darbesinden sonra, memlekette durmayı tehlikeli saymış olacak ki. soluğu tâ Kanarya Adalarında aldı. Şimdi, Pinilla'nın korkmakta ne derece haklı olduğu anlaşılmaktadır. Bu gibi hâdiselere alışmış olan bir memlekette diktatörlerden hesap sorulmasını isteyenlere eskiden pek rastlanmazdı. Herkes, bileğinin kuvvetine güvenip hükümeti devirmeğe çalışmakta" ve devirdikten sonra da sırtım orduya dayayıp vurabildiği kadar vurmakta serbest sayılır, bu işi yapabilenlere halk adetâ hayranlıkla bakardı.

Geçen hafta Kolombiya Senatosunun aldığı karar, bu zihniyetin artık! değişmekte olduğuna işaret sayılabilir. Aslına bakılırsa, Pinillanın muhakeme edilmesi gecen ay Temsilciler Meclisinde kararlaştırılmıştı, fakat kararın katileşmesi için Senatonun tasvibine lüzum vardı. Şimdi, Bogota'da günün meselesi, Pinilla'nın adalardan kalkıp da mahkeme önüne kadar gelip gelmiyeceğidir. Mamafih, Senato, eski diktatör ortalıkta gözükmese bile, muhakemenin yine de yapılmasını ve kararın gıyaben verilmesini kararlaştırmıştır. Maksat, şu veya bu şahsı hapse atmak değil, islenen siyasi suçların cezasız kalmayacağını vatandaşlara göstermektir.

Gustavo Rojas Pinilla

Eden bulur

T I B

Kongreler

Memleketin sağlığı

15. Millî Türk Tıp Kongresi peçen hafta Ankarada toplandı. Hükümet merkezî dört yıldanberi bu çok faydalı toplantıların atmosferinden mahrumdu. 13. ve 14. Milli Tıp Kongreleri İzmirde yapılmıştı Bu seferki toplantının tekrar Ankarada yapılması hükümet merkezini tıbbi kaynaşmaların mihrakı haline getirdi. Memleketin dört bucağından meraklı ve kitabım bırakmamış büyük bir meslektaş kitlesi münakaşalara katıldı.

15. Milli Türk Tıp Kongresinin başlıca konuları şunlardı:

1) Akciğer kanseri teşhis vasıtaları ve erken teşhis (Röntgen. Tomografi, Bronkoskop, Sitoloji). Bu konu Ord. Prof. Dr. E. S. Egeli ve arkadaşları tarafından hazırlanmıştı.

2) Akciğer kanserinin tedavisi (Tıbbî ve Radyolojik).' Bu rapor Prof. Tevfik Berkman tarafından hazırlanmıştı.

3) Akciğer kanserinin cerrahisi. Bu konu da Ord. Prof. Dr. K. t Gürkan tarafından incelenmişti.

4) Kalb cerrahisi (teşhis, hemodinami ve fizyoloji). Doç. Dr. Muzaffer Erman, Doç. Dr. Fahir M. Göksel, Doç. Dr. Remzi Özcan tarafından hazırlanmıştı.

5) Kalb cerrahisi (Doc. Dr. Nihat Dorken) tarafından incelenmişti.

Bu konuların raportörler tarafından açıklanmasından sonra disküsyona geçildi, bir çok hekim söz alarak görüşlerini açıkladılar.

Kongrenin serbest konular kısmı da çok zengindi. Uzak yerlerden bir çok masraf ve yorgunluk karşılığı Ankaraya kadar gelen hekimlere unutulmaz bir bilgi ziyafeti teşkil etti.

En önemli rapor

1 5. Milli Türk Tıp Kongresinin bir de sosyal konusu vardı. "Sağlık plânımız nasıl olmalıdır?" başlığını taşıyan bu rapor memleketimiz hekimlîğinin, yarmanı ilgilendirdiği. ve gelişme yollarını gösterdiği için aşırı bir önem taşımakta idi. Raportörlerin bilhassa bu alanda ömürlerini harcamış kimselerden müteşekkil olması ve birer otorite sayılmaları mevzuun dikkatle gözden geçirilmesini zaruri kılmaktadır. Raportörler Ord. Prof. Tevfik Sağlam, Dr. Tevfik İsmail Gökçe, Doç. Dr. Ragıp Ünerdir. 30 sahifeden ibaret olan bu raporun giriş kısmında Millî Savaştan sonra Sıhhat ve İçtimai Muavenet Vekaletinin kuruluşuna ve ödevlerine dair bilgiler verilmekte, bu raporun hazırlanmasının Sağlık Bakanlığının çalışmalarına yardım etmek amacını güttüğü belirtilmekte, yoksa memleketin bu ana dâvasının planlanmasının bir iki raportörün kudret ve selâhiyeti içinde bir iş olmadığı ve kısa bir raporla böyle geniş bir meselenin hallinin imkânsızlığı ileri sürülmektedir. Her işi lâkırdı ile hallediveren ilim cambazlarının bolca türediği bir devirde bu aksaçlı kahramanların tevazuuna imrenmemek elden gelmedi. Rapor bir çalışma tasarısından (Document de travail) ibarettir. Esasen böyle bir raporun kısa da olsa büyük bir çalışmayı gerektirdiği muhakkaktır. Sıhhat ve İçtimai Muavenet Vekâletinin kurulduğu andan bu güne kadar sağlık işlerimizde sağladığı gelişmeleri gözden geçirmek, bu hususlarla ilgili bir çok kanun, talimat ve vesikaları toplamak, tetkik etmek, yine dünya sağlık teşkilâtının çalışmalarını incelemek lâzımdır. Bu-plânın hazırlanması için ihtiyaçların, ve imkânların da hesaba katılması gerektir. Raportörler konularını işlemek için Türkiye Cumhuriyeti Sıhhat ve İçtimaî Muavenet Vekâletinin başlangıçtan bu yana bir tarihçesini yapmışlardır. Millî Savaştan sonra hazırlanan en önemli plân "sıtma savaş plânı" dır. O zamanki Bakan Refik Saydamın başkanlığında bir sıtma komisyonu toplanarak bu plânla ilgili kanunları Büyük Millet Meclisine teklif etmiş ve 1925 yılında sıtma savaşına bilfiil başlanmıştır. Bu plân bu güne kadar büyük bir dikkatle tatbik edilmiş ve sıtma savaş teşkilâtı gittikçe bütün memlekete yayılmıştır. 1926 da beş bölgede 32 şubesi bulunan ve 1454 köye münhasır bulunan teşkilât 1957 de 61 vilâyette, 34 bölgede 263 şubesi olan ve 16917 köyü, 8.773.354 nüfusu kontrol eden geniş bir müessese haline gelmiştir. Bu gün bu önemli çalışmalar sayesinde Türkiyede sıtmalı nisbeti % 0.3 e, dalak endeksi % 0.2 ye düşmüştür. Sağlık Bakanlığının bu çalışmaları sayesinde memleketimizde çiçek, hummayı racia büsbütün ortadan kalkmış, lekeli tifo yok denecek hale gelmiştir. Frengi de yeni korunma ve tedavi imkânları sayesinde artık birincil derecede bir sağlık problemi olmaktan çıkmıştır. Ancak Türkiyede daha 61.608 frengilinin kayıtlı olduğunu unutmamak lâzımdır. Vereme gelince, bu henüz başta gelen bir meseledir. İstatistiklere göre yurdumuzda senede 25 bin kişi veremden ölmekte, tedavi arayan 250 bin veremli bulunmaktadır. Ortalama verem ölüm nisbeti birçok memleketlerden en aşağı on misli fazladır. Bütün bunlara rağmen yurdumuzda da veremle savaş işleri büyük gelişmeler kaydetmiştir. 1.7.948 de kabul edilen 5237 sayılı kanunla belediyelerin eğlence yerlerinden alacakları gelirlerin yüzde 10 unun mahallî verem savaş derneklerine verilmesi temin edilmiştir. 1949 da Sağlık Bakanlığı gönüllü teşekküllerin mümessilleri ve bu sahada ihtiras sahibi bilginlerden ve ilgili bakanlık mümessillerinden müteşekkil bir verem istişare komisyonu toplamıştır. Bu komisyon memleketimizin ihtiyaçlarına ve dünyadaki eşlerine uygun 'bir verem savaş programı hazırlamıştır. Yine Sağlık Bakanlığı 11 Nisan 1949 da Millet Meclisinden geçirdiği bir verem tahsisatı kanunu ile her sene 4.5 milyon liradan 10 yılda 45 milyon liraya varan önemli bir fon tesis etmiştir. Bu sayede verem yatak sayısı 1949

15. Millî Türk Tıp Kongresine katılan delegelerden bir grup

Dert çok, hemdert yok...

da 1007 iken 1957 de 8600 e yükselmiştir..- 1960 ve 1055 yıllarında bakanlık iki defa daha verem istişare komisyonunu toplamıştır.

Personel

Raporda Türkiyenin hekim durumu dikkatle ele alınmıştır; Bundan öğrendiğimize göre 1937 de Türkiyenin nüfusu 16 milyon, hekim sayısı 2900 dür. 5600 kişiye bir hekim düşüyor demektir. Bu nisbeti hiç olmazsa 2000 kişiye bir hekim düşecek seviyeye ulaştırmak için çareler aranıyor. Tıp talebe yurtları açılıyor. Bir yandan da Ankara Tıp fakültesinin kurulmasına teşebbüs ediliyor. 1943 yılında açılan Ankara Tip Fakültesi ilk mezunlarını 1945 - 46 da veriyor. 1945 - 1967 yılları arasında Ankara Tıp Fakültesinden yetişen hekim sayısı 1798 dir. Aynı tarihler arasında İstanbul Tıp Fakültesinden 4274 hekim mezun olmuştur. 1957 - 1958 yılında İstanbul Tip Fakültesinde 2325, Ankara Tıp Fakültesinde 1683, toplu olarak 4008 tıp öğrendiği mevcuttur. 1957 yılı sonunda Türkiyede toplu olarak 10.938 hekim vardır, 1955 nüfus sayımında Türkiye nüfusu 24.111.000 dir. Son yıllık artma oranı esas tutuluna 1957 de Türkiye nüfusunun takriben 25.5 milyon olması gerekir. Buna göre Türkiyede 2300 kişiye bir hekim düşmektedir. Buna bakarak memleketin hekim dâvasının halledildiğine hükmetmemelidlr. Yeni bir darlık baş göstermiştir. Bu darlığın başlıca sebebi hekimlerin büyük şehirlerde toplanmış bulunmasıdır. Hekimlerin % 48 sı İstanbul, Ankara, İzmir, Adana, Bursa gibi başlıca beş büyük şehirde yer-, leşmiş bulunmaktadır. Nüfus toplamı 2.5 milyon olein bu beş şehirde 5044 hekim bulunmakta ve 497 kişiye bir hekim düşmektedir. 23 milyon nüfusu barındıran öbür bütün vilâyetlerde ise 5898 hekim çalışmakta -bütün hekimlerin % 54 u- ve 3934 kişiye bir hekim düşmektedir.

Mütehassıslar

Yurdumuzda mütehassısların fazla olması da ayrı bir sıkıntı konusu olmaktadır.. Bunlar büyük şehirleri tercih etmektedirler. Mütehassısların da % 65 i, nüfusu 100 binden fazla olan beş büyük şehri? mizde yerleşmiştir. İstanbuldaki hekimlerin % 78 i mütehassıstır. Bazı hastahanelerde 8-10 yatağa, hattâ yatağa bir mütehassıs düşmektedir. Mütehassıs namzedi demek olan asistanların sayısı da gün geçtikçe artmaktadır. 1958 de Türkiyede 1439 asistan mevcuttur. Amerikada bile ihtisasa bu kadar hücum, görülmüş şey değildir. Şu halde memleketin her tarafında halka yararlı olabilecek ve küçük cerrahi müdahaleleri bile başarabilecek kalitede pratisyenlerin yetiştirilmesine önem vermek gerekmektedir. Pratisyen hekimin halk ve devlet nazarında itibarı yükseltilmelidir. Pratisyen hekim' tatmin de edilmelidir: Lojman temini, terfi imkânları, tazminat verilmesi, bilgilerinin arttırılması için staj ve kurslara tabi tutulmaları, lisan bilgilerinin desteklenmesi, hattâ yabancı memleketlere tercihan gönderilmeleri bu tatmin yollarından akla gelen bazılarıdır;

Tavsiyeler

Raporda ayrıca hemşireler, ebeler, sağlık memurları ve sağlık mühendisleri, bunların tatminleri, yetiştirilmeleri, sayılarının arttırılması, kalitelerinin, yükseltilmesi hakkında da bazı tavsiyeler vardır. Sağlık müesseselerine gelince, bunların durumu da gözden geçirilmiştir. 1958 yılı başında Türkiyede tedavi müesseselerinde 42:201 yatak mevcut olduğu, 600 kişiye bir yatak düştüğü bildirilmektedir. Bu miktarın arttırılmasına ihtiyaç vardır. Tedavi müesseselerinin' büyült şehirlerde teessüs etmiş olmasının mahzurlarından bahsedilmekte ve bunların bütün memlekete şamil bir hale getirilmesi, bundan sonra tesis edilecek yem sağlık müesseselerinin yurda dağılmasının göz önünde tutulmasının zaruretine işaret edilmektedir. Bu dispersiyonun ve seyrekleştirmenin gelecek savaşlarda büyük önemi olacağı muhakkaktır,

Bakanlığın istişare komisyonları kurması da çok favdalı olacaktır. Bakanlık bu komisyonlar sayesinde mali külfetlere girmeden bir çok mütehassısın ilim ve tecrübesinden faydalanma imkânlarını sağlamış olacaktır. Bu komisyonlar bir çok konularda bakanlığın çalışmalarına rehber olacaktır. Bu komisyonlardan bazıları şunlar olabilir:.

1) Halk sağlık eğitimi istişare komisyonu.

2) Verem istişare komisyonu

3) Kanserle savaş istişare komisyonu

4) Trahom savaş istişare komisyonu

5) Ankilostom savaş istişare komisyonu

6) 'Sıtma savaş İstişare komisyonu

7) Uyuşturucu zehirlerle savaş komisyonu

8) Zührevi hastalıklarla savaş komisyonu

9) Akıl hıfzıssıhhası savaş komisyonu

10) Beslenme istişare komisyonu

II) Ana - Çocuk bakımı istişare komisyonu,

15. Milli Türk Tıp Kongresi gelecek kongrenin yine Ankarada yapılmasına karar vermiş, bu kongrede konuşulacak konular tespit edilmiş ve kapanmıştır.

Dr.E.E.

Okuyucu mektupları

Kıbrıs *hakkında*

Oğlumun adı Levent Öztarhan Bu sene üçüncü sınıfa geçti Tarihe meraklıdır. Türklerin mert ve sözünün eri olduklarını öğrenmiştir. Eski Türk Hakanlarının ne, kadar cesur olduklarını bize iftiharla anlatır. Türkler bir defa and içip söz verdiler mi, artık iş bitmiştir. Oğlum bunu biliyor.

Geçmiş günlerden bir pazar günü Beyazıtta 300,000 kişilik tarihi Kıbrıs Mitingine oğlumu da götürdüm. Muazzam kalabalıkta o da bizimle beraberdi. And içti "Ya Taksim, ya ölüm" diye canı yürekten bağırdı. Radyolarda -haftalarca nakledilen Kıbrıs mitingleri oğlumun içinde yer etti. Oğlum gece uykularında bile "Ya Taksim, ya ölüm" diye sayıklıyordu. Şimdi aradan aylar geçtikten sonra oğlum bana şötuybr: "Babacığım, ne oldu bizim içtiğimiz andlar?"

Oğluma ne cevap vereceğimi, bilemiyorum.

Alparslan Öztarhan • İstanbul

*

Vatan sathında günlerce, haftalarca, hattâ aylarca her vilayette mitingler tertip ettik. And içtik: Ya Taksim, ya ölüm! O günden bu **yana** da 26 milyon bu andın tahakkukunu bekliyor. Biz vatandaş olarak hala andımızda musırız. İcâp ederse Kıbrıs uğruda can vermeye bile hazırız. Ne var ki, Orta Doğuda kopan fırtına bize değil ama başımızdakilere "Kıbrıs dâvasını unutturdu. Hiç değilse bu yeminlerin, anaların üzerine bir perde çekildi. Bir gün **işittik** ki, ilk **plânı** red ettiğimiz **halde** İkinci İngiliz planını -birincisinden **daha** az tatminkâr- kabul etmişiz. Üstelik Kıbrıs ta tethişler devam etmekte ve hemen her gün bir kaç ırkdaşımız can vermektedir. Simdi ne oluyor? Taksim, taviz kabul etmez tek Türk tezi idi. Biz aylarca, yıllarca .böyle bağırdık. Kıbrıslı , vatandaşlarımıza müjdeler yolladık. İstiklale kavuşacağınız günler yakındır dedik. "Simdi ise ne sesimiz sıkıyor ne soluğumuz. Kıbrıslı Türkler bizden bu susmanın hesabını sormayacaklar mı?

İnce Kartalkaya - Kars

*

İngilizlerin Birinci Kıbrıs Plânı--m red eden Dışişleri Bakanlığının birincisinden çok daha aleyhimizde bir hava taşıyan ikinci İngiliz Plânını kabul etmesi bizim üzerimizde bir soğuk duş tesiri yaptı. Günlerdir bu mevzuda aklı erenlerle kafa kafaya verdik düşünüyoruz. Bu için sebebi hikmeti ne ola ki diye. Ama bir türlü kerametine eremedik. Siz de bu mevzuda her zamankinin aksine, bayii kapalı ve çekingen bir dil kullanıyorsunuz. Şunu açıkça bir anlatsanız da, herkes ne olup bittiğini anlasa.

Kutlu Gönen -Fatih

İstanbul

Kopacak kuyruklar!

Piyasada, bazı maddeler üzerindeki sıkıntı sık sık kuyruklara rastlamamıza sebebiyet Veriyor. Et kuyruğunu, peynir kuyruğunu gaz kuyruğunu, yağ kuyruğunu anlamak mümkündür. Ne yaparsak yapalım, ne dersek diyelim bu maddeler **bol**lasmadıkça kuyrukların da arkası kesilmiyecektir. Ama bu tabii kuyruklara zaman zaman suni kuyrukların da ilâve edildiği muhakkaktır. Bunlar düşüncesizlik, intizamsızlık yüzünden yaratılan fuzuli kuyruklardır ki, bunlardan bir tanesi okulların açılışı dolayısı ile uzadı gitti. Binlerce talebe günlerce polis kordonu altında, okul kitaplarım almaya halde korkuyordu. O zaman eve eli boş dönecekti. Aksam olmuştu. Bütün talebelerin elinde listeler vardı, bulunan kitapların üstünü çiziyorlar, bu arada bir çok yanlışlıklar yapıyorlardı. Hocalar, istedikleri yazarların kitaplarım seçtikleri için, arananı bulmak güçleşiyordu ve tesadüflere bağlı idi. Yanlış alınan kitapların değiştirilmesi ise, yeni kargaşalıklara yol açıyordu.

Et, peynir, gaz kuyruğu ne zaman kalkar kestirmek güçtür. Ama bu intizamsızlık kuyruğunu kaldırmak mümkün ve kolaydır. Okullar, hocaların istedikleri kitapları kooperatifleri vasıtası ile alır ve çocuklara dağıtırlar.. Bundan kolay Ve basit bir şey tasavvur edilemez. Birçok özel okulların tatbik ettikleri usûlü,

Bir kitapçı dükkânında bekleşenler

"Bir kitap uğruna Ya Rab ne vakitler geçiyor"

çalıştılar. İtişip kakıştılar, erlerine geç kaldılar, okul saatlerini kaçırdılar, ağlıyan miniminiler, işi gücü bırakıp kitapçı kitapçı dolaşan anne ve babalar oldu. Geçen haftanın başında Beyoğlu, bu bakımdan görülecek halde idi. Kitap Sarayı önünde polisle münakaşa eden bir anne, kuyruğa girmeden dükkâna girmek istiyordu, önce dükkâna girip filanca kitapların bulunup bulunmadığım soracak, sonra çıkıp ona göre kuyruğa girecekti. Polis bırakmıyordu. Tabii haklıydı, çünkü içerisi ana baba günü idi. İzahat verecek bir memur da yoktu. Ama anne de yerden göğe kadar haklı idi. Çünkü Taksimdeki kitapçının önünde bir saat bekledikten sonra aradığı kitapların mevcut olmadığını öğrenmişti. Aynı şeyle tekrar karşılaşmaktan fena Millî Eğitime bağlı okulların tatbik etmemesi cidden şaşılacak şeydir.

Program, intizam dâvası anlaşılıyor ki müessese olarak, şahıs olarak hepimizin davasıdır. İşte bu tip kuyrukları koparmak hakikaten elimizdedir.

Moda

Bir terzihanede

Güzel yüzlü, şişman kısa boylu bir hanım önündeki modellere büyük bir hayranlıkla bakıyordu. Sahifeleri çevirdi çevirdi, sonra parmağı ile birisini işaret ederek:

"— Bu nefis, ne dersiniz Enver **bey."** diye sordu.

Hanımın seçtiği model hakikaten nefis bir modeldi Bunu Dior'un 1.70 boyundaki incecik mankeni giymişti.

"— Bu, ampir modası değil mi Enver bey?"

Enver bey İstanbulun tanınmış sanatkâr terzilerinden Enver Baki idi. Düşünceli duruyor, ince modele, bir de karşısındaki şirin yüzlü, toplu müşteriye bakıyordu. Acaba onu kırmadan nasıl konuşabilirdi? Müşteri yeni idi. Ama Enver Baki dikiş, kadar hanımlarla konuşmasını da bilirdi. Yavaş yavaş bazı sualler sormaya başladı. Gardrobunda aynı tipte başka elbiseleri var mıydı, bu elbiseyi nerelerde giymek niyetindey-' di, daha zayıf görünmek ister miydi? Müşteri bu suallere rahat rahat, samimi cevaplar verdi. Aman Allah, en büyük derdi, elbet biraz daha ince, biraz daha uzun görünmekti. Enver Baki işte en hassas noktayı yakalamıştı. Derhal bir mulaj getirtti müşteriye giydirtti. Bu model ampir değildi ama, modaya uygun bir hava taşıyordu. Sonra sevimli müşteriyi cidden bir kaç santim uzatmış gibiydi.

Toplu hanim, terzihanenin dik ve bitmez merdivenlerinden aşağıya, ineıfken, hayatından memnundu.

Her insana bir model

Enver Bâki "her kadın şık ve zarif, giyinebilir der; ama her kadın muhakkak , tıpa tıp modayı takip etmek İsterse tabiî iş güçleşir. Modanın bir havası, bir umumi hattı vardır ki, işte şık olmak isteyen kadının takip etmeğe mecbur olduğu şey budur. Çuval herkese gitmez, bu seneki ampir modası da her kadını güzel göstermez ama, yumuşak hat, **her** kadının kendi vücuduna göre en güzel şeklini alabilir. İyi bir terzi müşterisi ile anlaşırsa elbirliği ile en yakışanı bulabilirler. Zaten terzi ile müşteri arasında en mühim şey bu anlaşmadır. Böylece terzi severek ve istiyerek diker, müşteri severek ve istiyerek giyinir. Bir elbisenin muvaffakiyet şartlarından bir tanesi de budur. Model vücuda göre tadil edilmeli, yakışan yakıştırılarak yapılmalıdır.

Paris modanın merkezidir, dünyanın herhangi bir başka noktasında, herhangi başka bir sanatkâr Patisten çıkan hatlara zıt hatlarla yepyeni kreasyonlar yapamaz. Meselâ etekler dizde iken, elbet şahsi kaprisle, onu ayak bileklerine indiremez. yumuşak hat modası varken, beli sıkıp göğüsleri veya kalçayı meydana çıkaramaz. Ama çirkin bacakları örtmek için birkaç santim üzerinde oymyabilîr, beli biraz daha bol bırakır veyahut biraz daha gösterebilir ve yeni havayı muhafaza ederek, se nelerce modası geçmiyecek zarif, modeller yaratabilir. Unutulmaması icabeden şey o her kadının kendisine has hususiyetleri bulunduğu, her kadın vücudunun tek olduğudur.Bunun içindir ki, modelleri aynen herkese tatbik etmek daima mesut bir' netice vermez. Vücuda göre tadil edilmiş modellerle modayı takip eden kadın, dalma daha şık daha zarif

ve güzeldir.o yoldan geçerken belki herkes Vogue'dan fırlamış diye dönüp bakmaz ama, "ne zarif kadın" diye bakar. Buna mukabil, modayı takip etmek pahasına gülünç olanlar da vardır.

Para lazım mıdır ?

Her kadın yaşadığı hayata göre ve içtimai mecburiyetlerini hesaplıyarak giyinirse çok para sarfetmeden, şık olabilir. Tabii bunun için modayı körükörüne takip etmek prensibi yerine, şık olmak prensibi üzerinde durulmalıdır. Her halde giyimde paradan çok bilgi lazımdır. Giyimlerine çok para aarfeden birçok hanımların hiç de şık olmadıklarım itiraf etmek mecburiyeti vardır..

Prensipler

Şık olmak isteyen kadın evvelâ bütçesini, içtimai mecburiyetlerini yaşadığı hayatı hesaplamalıdır. Nelere ihtiyacı vardır, ne zaman, nerede, neyi giyinecektir? Elbise yapmak isteyen kadın bunları iyice plânlayıp, terzisi ile konuşursa dolapta asılı kalan veyahut olmıyacak yere mecburiyet yüzünden giyilen bîr elbiseden kurtulur. Kadın giyim hakkında kararlar verirken kaprise degil ihtiyaca cevap verebilecek şekilde hareket etmelidir. Şıklık zaten ancak bu şekilde mümkün olur, yoksa zengin bile olsa, elde edilecek gardrop aburcubur gardroptur. Dopdolu gardrobu karşısında kadın kendisini çırılçıplak hissedecektir. Gardıroba yeni bir parça ilave ederken daima eskileri göz önünde tutmak, aksesuvarı, renkleri hesaplamak lâzımdır. Terzi, müşterisine mesela bir gece tuvaleti dikerken bu tuvaleti birkaç defa mı, yoksa senelerce mi giyineceğini bilmelidir. Bir gardrobun tek tuvaleti ile birkaç tuvalete ilave olarak yapılan tuvalet başka başka şartlara tâbidir. Temel kıyafetleri, tayyör, elbise ve mantoları bulunan, iyi tanzim edilmiş bir kadın gardrobu, hiç te zannedildiği gibi çabuk demode olmaz. Bunlara her mevsim yapılan ilâvelerle kısa zamanda zengin bir gardrop elde edilebilir. Gündelik kıyafet olarak, zarif etek-bluz. svter-bluz kombinezonları şık kadının yardımcısıdır.

Elbiseyi kadın güzelleştirir

Elbiseyi güzelleştiren kadındır. Bazı modeller bilhassa kadının hareketleri ile adeta canlı bir hal alır. Hareket, yani bar kadının oturup kalkmasını, yürümesini, ayakta durmasını bilmesi elbise biçimi üzerinde mühim rol oynar. Böylece aynı model, aynı şekilde dikilse de, her kadında aynı tesiri uyandırmaz. Bunun içindir ki model seçerken yakıştırmak, bünyeye, tipe göre karar vermek ve modelleri vücuda intibak ettirmek şarttır. Çünkü kadın elbiseyi güzelleştirir ama, bazan da onu çirkinleştirir.

Acaip yarış

Enver Bakinin en mühim merakı bir kokteylde, bir toplantıda, sokakta kadınları uzaktan tetkik etmektir. Sokaktaki kadına salonda ki kadının daha şık giyinmesi için muhakkak biraz daha çok bilgiye ihtiyacı vardır. Modayı takip etmek pahasına gülünç olan kadınlar gibi, yerine göre giyinemiyen birçok kadınlar vardır. Beyoğlundaki bazı sinemaların her film değişişinde prömiyerine gitmek ihtiyadında olan bazı hanımların kıyafetleri, daha ziyade ağır bir suvare kıyafetidir ve böyle gecelerde bu hanımların gösterdikleri İhtişamla, bilet parasını ödeyip bir film seyretmeğe gelen normal vatandaşın kıyafeti arasında gülünç ve bazen acıklı bir tezat göze çarpmaktadır. Bir sanat gösterisi mahiyeti taşıyan herhangi davetiyeki bir prömiyere. husus surette itinalı giyinmek yerinde olur ama, bilhassa umuma açık olan yerlerde çok ölçülü giyinmek ve gülünç olmamak lâzımdır,

Bir operanın ilk temsili ile bir film prömiyerini birbirine karıştır--mamak şarttır. Resmi bir kokteyle, streples elbise ve bir yemekli sami-. mi kokteyle ciddi bir tayyörle giden, kadınlarımız cemiyetimizde henüz, pek çoktur. Gene aynı zihniyetle, yeni açılmış bir lüks lokantada pırıltılı iğneler, kürkler, dekoltelerle göz kamaştırma yarısına girişen, kadınlar çoktur. Balıkpazarında vizon yakalı astragan ile alışveriş yapan kadınlara rastlamak, insanı ancak güldürür.

FETVA!

Jale CANDAN

Hiçbir şekilde şüphe kaldırmıyan birşey varsa o da irticaın bir memlekette daima düşmanlar tarafından körüklendiği ve safi bilgisiz birçok kimselerin cahil propagandalara kapılarak düşmana alet olduklarıdır. Bir memleketi irtica kadar geriye götüren, yıkan birşey tasavvur etmek nasıl güçse, irtica kadar düşmanın ekmeğine yağ süren birşey bulmak ta o nisbette güçtür.

Hâdiseyi biliyorsunuz: Ankaradaki Diyanet İşleri Başkanı Kur'anı Kerimin yeni harflerle yazılamayacağtna dair Batı Trakyada Yunan parasıyla çıkan bir gazeteye fetva göndermiştir.

Havadis memlekette geniş tepkiler yaratmıştır. Bence havadis cidden üzücü ve düşündürücüdür ama; doğrusu hâdiseleri takip edenler için biç te şaşırtıcı değildir.

Memleketin herhangi bir köşesinde bir irtica hareketi belirir, basın ver yansın eder, aydınlar üzülür, adalet harekete geçer mesele Büyük Meclise intikal eder, herkes fikrini söyler, Diyanet İşleri susar. Diyanet İşleri din bakımından, İslâmiyet bakımından bu irtica hareketlerini tasvip! eder mi, etmez mi? Elbette ki dinimize göre tasvip etmemesi, derhal hakiki din anlayışını, hakiki müslümanlığı geniş halk tabakalarına anlatması, memleketi yolundan alıkoymak isteyen yobazlığı sahte dindarlığı teşhir etmesi beklenir. Fakat işte böyle zamanlarda Diyanet İşleri daima "altından bir sükûta" bürünmekte mahirdir.

Bugün memlekette Türk aydınını üzen bir kara çarşaf meselesi var. Kara çarşafın kanunla yasak edilip edilmiyeceği bir münakaşa mevzuudur. Karaçarşafın islâmiyette bir ilgisi olup, olmadığı da gene bir başka münakaşa "mevzuudur. Diyanet İşleri, bu mevzuda da daima susmuştur. Asırlar boyunca -dinimizi ve cemiyetimizi her şekilde istismar etmiş olan sahte bir şekil iptilflsı yüzünden İslamiyetin gerçek manasına varamadığımız bir hakikattir. Yüksek bir din anlayışı, İslâmiyetin felsefesi, ahlâk prensipleri daima kapkara, korkunç ve geri şekiller içinde boğulmak istenmiştir. Diyanet İşleri Başkanı radyoda konuşur, isterse beyannameler neşreder, salâhiyetti imza sahiplerine gazetelerde yazılar yazdırtabilir. Bu kadar imkân varken Diyanet İşleri Başkam ve teşkilâtı neden daima susar? Bu yalnızca ilgisizlik, yalnızca nemelâzıracılık, yalnızca renksizlik değildir. Bu sükût birçok defa maalesef tasvip mânasını gizlemektedir ve Batı Trakyadaki mürteci gazeteyi Ankaradan yardım aramaya götüren şey muhtemelen bu "sükût alimdir" prensibidir. Memlekette, İslâmiyet! hem müminlerine, hem de dünyaya iyi bir şekilde tanıtacak kıymetli, İyi yetişmiş geniş fikirli bilgili din adamlarının mevcut olduğunu zannediyorum. Diyanet İşlerini bilgili ve muktedir ellere devretmek icabetti ğine inanıyorum. Fakat Hayırlıoğlunun vazifesinden istifa etmesi kâfi midir bilmem. Yunan parası ile çıktığı iddia edilen bir mürteci gazeteye fetva yollamakla, Kur'anı Kerimin arap harfleri ile mi, yoksa lâtin harfleri ile mi yazılıp okunmasının daha doğru olacağını ele alan

ilmî bir münâkaşaya girişmek arasında büyük fark vardır. Eyüp Sabri Hayırlıoğlu. Türk milletinin vicdanında uyandırdığı istifhama cevap vermek, işgal ettiği mevkii hertürlü şüpheden uzak tutmak durumundadır.

CADI KAZANI (The Crucible)

Büyük tiyatro

Cadılar arasında

Geçen haftanın sonunda Ankaralılar, hakikaten nefis bir piyesin güzel şekilde temsilini seyretmek fırsatını buldular. Mevsim yeni açıldığı için bu, kulaklardaki ve gözlerdeki pası kolaylıkla aldı. Doğrusu istenilirse Devlet Tiyatrosunda devrin "meşhur piyesler" ini seyretmek her zaman kabil olmamaktadır. Yeni mevsime bir Arthur Miller ile girmek eğer o istikamette hayırlı bir işaretse sevinmemek kabil değildir.

Büyük kütleler Arthur Miller ismini iyi bilirler. Bu upuzun boylu, gözlüklü musevi meşhur Maryline Monroe'nun bahtiyar kocasıdır. Ama aslında, dilber Maryline Arthur Miller'in karışıdır. Zira upuzun, boylu musevi şimdiden tiyatro tarihinde kendisine bir ebedî mevki sağlamıştır. Hakikaten Arthur Miller için devrin en şöhretli ve en sağlam tiyatro yazarlarından biri sıfatını vermek hiç mübalâğa değildir.

İkinci Dünya Savaşı sonrası insanının cemiyet içindeki meselelerini sahneye getiren bir yazar olarak oyunları sık sık dünya sahnelerine çıkan Miller, 1945 yılında yayınladığı "Focus" adlı romaniyle evvelâ bir romancı olarak belirmiştir. 1947 de All My Sons ile Broadway'a ilk adımını attı. İnsan tutkularını gergin bir şekilde veren bu dramdan sonra 1949 da Satıcının Ölümü sahneye kondu ve Amerikada, daha sonra da Avrupada büyük tepkilere yol açtı. Nihayet 1953 de Cadı Kazanı ve 1955 de son oyunu olan A View from The Bridge ortaya çıktı.

Miller, İbsen'den bu yana modern oyun yazarlarının çoğunun ortak kişiliği gibi görünen "sosyal gerçekçilik" in temsilcilerinden biridir. Miller'in oyunlarında ön plâna geçen trajik gerginlik, bu sosyal

On yedinci asrın sonlarına doğru Amerikanın Salem kasabasında halk bir nevi kollektif delilik krizi geçirerek şeytana satılmış cadı avına çıkmış, herkes hasmına büyücülük isnad etmeğe başlamış, neticede dört ay zarfında yüzlerce masum insan hapsedilip mahkemeye verilmiş, on doku kişi asılmış, bir kişi de göğsüne kayalar yığılmak suretiyle ezilerek öldürülmüştü. Amerikan tarihinin en karanlık sayfalarından birini teşkil eden bu facia ile

1950 yıllarından sonra aynı memleketin savuşturduğu McCarthyism belâsı arasındaki benzerlik açıktır. O zamana kadar birkaç piyesi ve bilhassa Satıcının Ölümü ile dünya çapında şöhrete ulaşan Arthur Miller Cadı Kazanı adlı eserini işte bu ikinci "cadı avı'* devresinin havası içinde yazdı. Bakın Miller o günleri nasıl anlatıyor:

"Sanki bütün memleket daha yeni kurulmuştu, sanki daha birkaç yıl evvel herkesin riayet etmesinin 'gayet tabii sayıldığı en basit mertlik ve nezaket kaideleri milletin hafızasından siliniver-mişti. Senelerdir dostum olmuş insanların yüzüme bakmadan yanımdan geçtiklerini gördükçe neye uğradığımı şaşırıyordum. Hayretimi arttıran bir husus vardı: Bu insanların mahsus, şuurla, bir plâna uyularak korkutulduğunu biliyordum. Ama onlar bilmiyorlardı. Tek bildikleri, tek hissettikleri şey korkuydu. İnsanın iç dünyasıyla ilgili bir duygu olan korkunun böylece dış dünyada çevrilen dolanlarla yaratılabileceğini anlamak beni fena halde şaşırttı. Cadı Kazanının her kelimesinde bu hayretimin tesiri vardır.

... Etrafımdakilerden solculukla filân alâkası olmayanlar da olanlar kadar korkuya kapılmışlardı. Tanıdıklarımdan biri patronunun odasına çağırılıp sorguya çekildiği sırada solculukla en ufak bir ilgisi bulunmadığını söylediği zaman asıl felâketin bu olduğu cevabını aldı. Kendisini itham edenlere verecek birşeyi yokmuş; yani küçük bir itirafta bulunabilse belki yakasını kurtarabilirmiş ama bu durumda imkânsızmış! Sonunda adamcağız işinden atıldı. Sinirleri öyle bozuldu, iradesi öyle kırıldı ki bir yıldan fazla zaman evinden çıkamadı."

Cadı Kazanı cemiyetin bu türlü ahmaklık ve korkaklıklarına karşı bir protesto olmakla beraber kuru bir tez piyesi veya kuvvetini aktüaliteden alan bir "mesaj" eseri değildir, öyle olsa Amerika McCarthyism derdinden kurtulduktan sonra Cadı Kazanı da kuvvetini kaybederdi. Halbuki Miller'in eserleri arasında bugüne kadar en çok oynanmış ve halen en sık oynanmakta olanı budur. Zira Cadı Kazanı, yazarının "dış dünyada çevrilen dolaplar" dediği işleri anlattığı kadar bunların insan ruhundaki akislerini de araştırmaktadır. Asıl teması McCarthyism değil, insan korkaklığı ve mertliğidir. Bu itibarla tezi yalnız Amerikanın McCarthyist devline değil, meselâ Rusyanın Stalinist devrinin bazı safhalarına da tatbik edilebilir.

Arthur Miller herşeyden evvel bir sanatkâr, Cadı Kazam da herşeyden evvel güzel ve bütün dünyaca kabul edilip klâsikleşme yolunda bir sanat eseridir.

gerçekçiliğinin bîr sonucu olmaktadır. Kişilerin tutkularının, duygularının, sevgilerinin ustaca gizlendiği çatışma, All My Sons'ta kişi bencilliği ile cemiyet sorumluluğu arasında patlak vermekte, aynı gerginlik ise Satıcının ölümünde daha koyulaşan sosyal meseleler ile Satıcı Willy arasında belirmektedir.

. 1953 de Cadı Kazanının ortaya çıkışı, kişileri kötü sonuçlara sürükliyen cemiyetlere indirilen büyük bir darbe olmuştur. Cadı Kazam ilk bakışta tarihî bir dramdır. Miller, 1692 yılında Teni İngilterede cereyan etmiş Ur hâdiseyi mahkeme tutanaklarından inceliyerek ele almıştır. Hâdise, kaba görünüşü ile Salem'deki cadı avının trajik hikâyesinden başka birşey değildir.

Piyes ve şahısları

Arthur Miller Amerikan tarihinin bu utanç verici sayfasını naklederken eserini bir kaç kuvvetli şahsın etrafında kurmuştur. Bir mert adam var: Proctor. Proctor'un karısı Elizabeth belki asil, fakat soğuk, haşin bir kadındır. Evlerinde çalışan bir genç kutla, rahibin yeğeni Abigail ile Procter günah işler. Elizabeth işin farkına varır ve Abigail'i uzaklaştırır. Fakat genç kız, yakışıklı Proctor'u hatırından çıkarma mıştır. Cadı avı, başta Abigail, bir çok genç kısın gece ormanda ruh çağırmalarının duyulmasıyla başlar. Genç kızlar cezalandırılacaklarından korkarlar ve bir komedi oynamaya koyulurlar. İddialarına göre. kendilerine Şeytan görünmüştür. Şeytan genç kızları Tanrının hizmetinden alıp kendi hizmetine sokmaya çalışmıştır. İşin fecisi kızlar Şeytanın yanında bir çok Salem'liyi gördüklerini. söylerler. Din adamları derhal faaliyete geçerler ve isim tesbitine başlayarak cadı avlamaya

koyulurlar. Herkes, bir sebepten kızdığının ismini ortaya atar; Tabii Abigail'in kurbanı Elizabeth'tir. Fakat Proctor vaziyeti anlar ve müdahale eder. Buna rağmen insanlar bir defa çılgın hale gelmişlerdir. Bizzat Proctor itham olunur. Eğer itiraf etse, Şeytanla, işbirliği yaptığını kabul etse öldürülmeyecektir. Nitekim bir çok Salem'li pabucu pahalı görünce Şeytanın adamı olduklarım söylerler.. Yalnız mertler, çocuklarına bırakacakları ismin şerefi ne demektir, onu bilenler bu yalana tenezzül etmemektedirler. Proctor itiraf eder. Fakat bu, Abigail ile işlediği günahın kefaretini Ödemek için, kendisini alçaltacağını bile bile katlanılmış bir fedakârlıktır. Bu fedakârlığı yaptıktan, yani kendisini Salem'in mert insanları arasına sokmamak arzusunu gösterdikten sonra imzalı kâğıt vermeyi reddeder. Çocuklarına lekeli isim bırakmayacaktır. Alnı açık idam sehpasına çıkar.

Temsil hakkında

Cadı Kazanının temsili kolay bir temsil değildir. Piyesin havasını Vermek, Salemin atmosferini gülünçlüğe düşmeden belirtmek çok gayret ister. Temsilin dekorundan mizansenlerine, şimdi rejisörler ecnebi mecmualardan yardım görüyorlar. Ama havayı vermek bir şahsi marifettir. Cadı Kazamı, ikinci perdeden itibaren bu havaya kavuşuyor ve tansiyon arta arta Son perdeye kadar geliniyor. Bu bakımdan eseri Cüneyt Gökçer başarıyla sahneye koymuştur. Başarıda 1 numaralı âmil, Elizabeth rolünü oynayan Muazzez Kurdoğlu oluyor. O sahnede göründükten sonradır ki İlk perdenin alaturkaya kaçan havası dağılıyor ve temsil başka istikamet alıyor. Proctor rolünde Nuri Altınoku başarılı saymak son derece zordur. Nuri Altınok hâlâ "Fareler ve İnsanlar" ı oynuyor. Miller'in Proctor'unu hatırlatan tek tarafı galiba heybetli vücudu.

Temsilde bir genç kus hususi dikkati üzerinde topluyor: Gülgun Kutlu. Gülgun Kutlu,. Hatıra Defterinin unutulmaz Anna Frank'ıdır. Seyirci Gülgundan o roldeki başarıcını Abigail'de göstermesini bekliyor, itiraf etmek lâzım ki, hayal sukutunu bu bekleyiş doğuruyor. Zira genç sanatkâr Abigail'i hiç fena oynamıyor, buna rağmen bir Anna Frank olamıyor.

Bir rahip rolünü oynayan Halûk Kurdoğlu, sesinden edasına, gözlerin önüne bir Cüneyt Gökçer getiriyor. Anlaşılıyor ki Gökçerin tesiri altında. Bunun kendisine faydası da dokunuyor, zararı da.. Her halde Kurdoğlu kendisini bulacak ve sanatında yükselecektir, öteki rahip Nihat Aybarsa gelince, ilk perdeye bir yerli piyes havası veren en çok onun oyunudur.

M U S İ K İ

Sanatçılar

Nadia Boulanger
Şuur, yani kulak

İdilin hocası

Bu hafta, seçkin bir musikişinas yurdumuzdaydı. Bizde daha çok "İdil Biretin hocası" diye bilinen, fakat batının musiki çevrelerinde, yirminci yüzyılın en tesirli öğretmeni diye tanınan Nadia Boulanger, sevgili öğrencisinin solist olarak katılacağı, Schumann ve Mozart konsertolarıyla Franck'ın Senfonik Varyasyonlarını çalacağı konserde Cumhurbaşkanlığı Orkestrasını idare etmek için Türkiyeye gelmişti. Kendisini rıhtımda karşılamaya gelen gazetecilere, bütün tok sözlülüğüyle "İdil için olmasaydı, Türkiyeye gelmek aklıma bile gelmezdi" dedi.

71 yaşındaki Nadia Boulanger, Paris Konservatuarında yetişmiş, armoni, kontrapunta, fuga, org ve refakatten birinci mükâfatları almış, 1908'de ikinci Roma Mükafatım kazanmıştır. Konservatuarda, Ecole Normale de Musique'de ve Paris yakınında Fontainebleau'daki Amerikan Konservatuarında bestecilik öğretmenliği yapmıştır. Bugün bu konservatuarın müdiresidir. 1938 yılında Boston Senfoni Orkestrasını idare etmiştir. Birçok milletten birçok bestecinin öğretmenidir; bu ara, bütün bir neslin en önemli Amerikan bestecilerini, Aaron Copland'ı, Walter Piston'u, Douglas Moore'u, Roy Harris'i, Virgil Thomson'u o yetiştirmiştir.

Öğrencilerinin kaabiliyetlerinl, kendilerini ilk gördüğü anda anlar. Çalışma isteklerim yeter görmediklerini kabul etmez. Kalanların, çalışmalarını olduğu kadar, hususi hayatlarını da, bir diktatör sertliğiyle düzenler. Musiki «eğitiminde, kulak terbiyesine çok geç başlandığından şikâyet eder. "Bütün kaygım, bir musikişinasın şuurunu geliştirmektir. Musikişinasın şuuru ise kulağıdır" der. En küçük yaşta yetiştirmeğe başladığı öğrencilerden, en iyi neticeleri aldığım söyler: "Üç yaşında bir çocuğa, bir yıl süreyle her gün bir nota öğrettim. O zamandan beri Ömrü boyunca musiki sihirken yanlışlık yapmadı. Üç yaşındayken gördüğü bu eğitim hayatımn ayrılmaz bir parçası oldu."

Nadia Boulanger, eğitiminde en sıkı disiplinin hararetli bir taraftan ve uygulayıcısıdır. "Musikide, disiplinin yerini alacak başka bir şey yoktur" der: "Musiki tarihini ve akademik biçimleri ne kadar iyi bilirseniz, ilerde besteciliğe başladığınızda o kadar serbest olursunuz."

Fakat Nadia Boulanger'nin görüşlerinden biri, bilhassa düşündürücüdür: "Beğendiğiniz eserlerin bir listesini yapınız. Onları ezbere biliniz. Sonra, musiki yazarken, içinizden geldiği gibi, içinizden dinlediğinizi yazıma. Aşikâr saydığıma şeyleri bertaraf etmek için kendinizi sıkarsanız hayattan uzaklaşmış olursunuz."

Boulanger'nin yetiştirdiği besteciler, hele Copland'lar, Harris'ler, Thomson'lar, öğretmenlerinin bu tavsiyesini bilhassa tutmuşa benziyorlar.

Sinemacılar

Yeni isimler

Sinema, her gün yeni isimler kazanmakta devam ediyor. Dikkati çeken husus, son yıllarda. sinema alanında isim yapan bütün yeni sinemacıların ya sinema öğretiminden, ya sinema tenkidçiliğinden, ya da genç yaşta sinema rejisör asistanlığından geçmiş olmalarıdır. Yani sinema artık gelişigüzel seçilen, tesadüfen girilen bir meslek olmaktan uzaklaşmaktadır. Sinemacı, anlatmak istedikleri için en elverişli vasıta olarak sinemayı bulduğundan dolayı bu mesleği sekmekte ve doğrudan doğruya bu meslek için hazırlanmaktadır.

Geçen yılın yeni isimleri daha çok Fransada kendini göstermiştir.İngilterede tiyatro ve roman alanındaki "öfkeli delikanlılar" ın bolluğuna karşılık, Fransa da sinema alanında en aşağı yarım düzüne "öfkeli delikanlı" çıkarmıştır.

Marcel Camus: Bu delikanlıların en yaşlısı olan Camus -46 yaşındailk filmini geçen yıl 'çevirdi, ama sinemadaki tecrübesi oldukça eskidir. Önce güzel sanatlarda çalışan -resim öğretmenliği, ressamlık, heykeltraşlık. Camus, daha sonra rejisör yardımcılığı ve bası filmlerde teknik müşavirlik yaptı. Rejisör yardımcısı olarak Jacques Becker (Casque d'Or, 1961), Georges Rouquier (Sang et Lumiere, 1958), Alexandre Astruc (Les Mauvaises rencontres, 1955), Luis Bunuel Celâ s'appelle l'Aurore, 1965) ile birlikte çalıştı. Tek başına ilk film denemesini 1960 de çevirdiği kısa dokümanterle (Renaissance du Havre) yaptı. Nihayet geçen yıl Çin Hindinde çevirdiği "Mort en Fraude - Kaçakçıya yakışır ölüm" ile rejisörlüğe geçti. "Mort en Fraude" Çin Hindinde kuzey ve güney Viyetnam savaşları sırasında geçmektedir. Farkında olmaksızın bir döviz kaçakçılığına karışan bir Fransız delikanlısı bir Viyetnam köyüne saklanır. Önce etrafına karşı kayıtsız, horgörür bir şekilde davranan delikanlı yavaş yavaş yerlilerle ilgilenmeğe, onları anlamağa ve sevmeğe başlar. Sonunda da onların yanısıra çarpışırken 'ölür. Camus'nün filmi, Uzak Doğuda çevrilen birçok Amerikan ve Avrupa filmi gibi egzotizme dayanan bir eser değildir. Gerçi, "Kırmızı balon" un usta kameracısı Edmond Sechan'ın nefis fotoğrafları Çin Hindinin değişik manzaralarım kaçırmıyorsa da, filmin asıl değeri, ticariye pek âz boyun eğerek, konusuna gerçekçi bir görüşle eğilmiş olmasıdır. Bu bakımdan Camus'nün daha çok Jean Renoir'ın "The River - Rüya gibi geçti"sinin izinden yürüdüğü söylenebilir. Camus, şimdi Brezilyada tamamiyle zenci oyunculardan meydana gelen bir kadro ile Orpheus efsanesinin modern bir versiyonunu (Orpheus negro) çevirmekle meşguldür.

Roger Vadim: Camus'den 16 yaş küçük olmasına rağmen Vadim'in **gerek sinema tecrübesi, gerekse filmleri daha soktur. Rus asıllı olan -asıl adi Vladim Plemmiannikof- Vadim, önce tiyatro için hazırlandı. Charles Dulîin'in derslerine devan etti. 1944 - 47 arasında sahneye çıkti. Bir ara Paris • Match dergisinin muhabirliğini yaptı, sonra senaryoculuğa başladı. Buradan Marc Ailegret'nin rejisör yardımcılığına geçti. Onun "Avec Andre Gide" (1951) ve "Julietta" sında (1953) dilişti. Bu arada henüz küçük bir figüran olan Brigitte Bardot ile tanıştı, az sonra da evlendi. Bu olay, ikisinin de meslek hayatında bir dönüm noktası teşkil eder. Daha, Bardot'nun iki filmi için hazırladığı senaryolar (Futures Vedettes, 1954 Cette sacree Gamine. 1955) B. B. nin ilerdeki tipini ortaya koyuyordu. Hiç şüphe yok ki, bugünkü B. B. doğrudan doğruya Vadim'in eseridir. 1956 da B. B. ile çevirdiği ilk filmi "Et... Dieu crea la Femme - Ve Allah kadını yarattı", içindeki cüretli açık sahnelerin bolluğu yüzünden uyandırdığı münakaşalar, bütün dikkati bu yöne çekmesi yüzünden yahut da beş kıtanın sansüründe geçirdiği kesintilerden dolayı tam mânasiyle değerlendirilememiştir. Şüphe götürmiyen bir taraf varsa, o da, bu filmde B. B. nin canlandırdığı ahlâk kayıtları, tanımıyan, insiyaklariyle yaşıyan, zevke düşkün tipin, zamanımızda epey yaygın olduğu ve Vadim'in de bu tipi iyi etüd ettiğidir. Vadim aynı tipin biraz değişik olanını, ertesi yıl çevirdiği "Sait-on jamais? - Bilinir mi ?" de, bu defa Françoise Arnoul ile canlandırdı. Araya bir kalpazanlık hikâyesinin prodüktör zoruyla sokuşturulması yüzünden, hikâyenin bütünlüğü bir hayli aksıyan filmde, yine ilk filmdeki müşahede kuvvetinden başka, Vadim'in Cinemascope ve rengi de ustaca kullandığı görülüyordu. Üçüncü filmi "Leş Bijoutiers du Clair de Lune Ayışığı mücevhercisi" nde (1958) yine B. B. yi kullanmakla birlikte ilk iki filmin başarısına eriştiği söylenemez. İspanyada geçen bir aşk ve cinayet hikâyesi hemen tamamiyle ticari bir zihniyetle anlatılmaktadır. Bununla beraber, Vadim'in en çok merakla beklenilen eseri, şimdi çevirmeğe hazırlandığı "Liaisons dangeureuses - Tehlikeli alâkalar" dır. Laclos'nun bu ünlü romanında Vadim'in büyük bir rahatlık ve ustalıkla işliyebileceği birçok sahneler vardır.**

Claude Chabrol: İlk filmi "Le Beau Şerge . Yakışıklı Serge"i (1968) 28 yaşındayken meydana getiren Chabrol, sinemaya tenkidcilik yolundan girmiştir. Savaş sonrasının önemli sinema dergileri arasında yer alan "Cahiers du Cinema" da tenkidcilik yapmaktaydı. Geçen yıl da Eric Rohmer ile birlikte Alfred Hitchcock hakkında bir kitap yayınlamıştı Chabrolun, "Yakışıklı Serice*' den Önceki tek sinema tecrübesi, kendisi gibi bir tenkide! olan JaeQues Rivetıte'in orta' uzunluktaki fil-

"Yakışıklı Serge"
Çocukluk hayalleri

L. Malle "Darağacı asansörü" nü çevirirken

Şöhrete giden yol

mi "Le Coup du Berger" nin senaryosuna katılması ve prodüktörlüğünü yapması olmuştur. Bu kısacık tecrübesine rağmen, "Yakışıklı Sergende hem rejisör, hem senaryocu, hem de prodüktör olarak çalıştı. Kendi parasiyle çevirdiği -20 milyon frank- ve bundan dolayı hiçbir taviz vermeden istediği gibi meydana getirdiği bu film, Chabrol'un gençliğinin büyük bir kısmım geçirdiği köyde çevrilmiştir. "Yakışıklı Serge", çocukluk arkadaşını bulmak için köyüne dönen bir* delikanlının hikâyesini anlatıyor. Ama köye dönen delikanlı, eskiden gözüne bir kahraman olarak görünen "Yakışıklı Serge" i şimdi çoluk çocuğa karışmış, ayyaş, kaba ve kavgacı bir insan olarak buluyor. Filmin bundan sonraki kısmı "Yakışıklı Serge" i yola getirmek için delikanlının sarfettiği gayretleri anlatmaktadır. Chabrol, bu yılki Cahnes Festivalinde yarışma dışı gösterilen ye büyük ilgi toplıyan bu ilk filminden sonra şimdi, biri "iyi" diğeri "kötü" iki yeğenin Paristeki maceralarını anlatan "Les Cousins - Yeğenler" i hazırlamaktadır.

Loula Maile: Yeni Fransız rejisörlerinin en genci -26 yaşında-, buna rağmen ilerisi için en çok ümit vereni Malle'dir. Maile, Fransanın tanınmış sinema okullarından biri olan "Fotoğraf ve Sinema Tekniği Okulu" nda okudu. 1953 te Televizyon alanında da çalıştı. Ertesi yıl, Jacques _ Yves Cousteau'nun meşhur deniz araştırmaları gemisi "Calyps" sefere çıkarken Maile de Cousteau'-nun yardımcısı olarak yola çıktı. Birlikte çevirdikleri "Le Monde du Silence , Sessiz dünya" (1955) bu seyahatin mahsulüdür. Maile, ertesi yıl Robert Bresson'un "Un Condamne a Mort s'est echappe - Bir idam mahkûmu kaçtı" sında teknik yardımcı olarak çalıştıktan sonra, geçen yıl ilk filmi "Ascenseur pour l'Eçhafaud - Darağacı asansörü" nü çevirdi. Filmin konusu bir polis romanından alınmıştı. "Mükemmel cinayet" hazırlıyan ve tatbik eden bir katilin, asansördeki bir arızadan dolayı "kapana 'sıkışması"nı anlatıyordu ve filmin büyük bir kısmı bu asansörün içi ile katilin durumundan habersiz- olan karısının Paris sokaklarındaki macerası arasında bölünüyorduk Clouzot ile Hitchcock'un, "gerilim" i sonuna kadar kullandıkları filmlerini hatırlatan, fakat bunu daha tabii, daha ustalıklı, aynı zamanda çevredeki olaylara daha bağlı olarak -filmde Cezayir savaşlarına ısrarlı imalar yer alıyordu- anlatan film, rejisörünün dediği gibi sadece bir "üslûp denemesi" olmakla kalmıyordu. Louis - Delluc armağanım kazanan bu filmden sonra, iki ay önceki Venedik Festivalinde jüri özel armağanını alan, Malle'in ikinci filmi "Les Amants Aşıklar" (1958), bu genç rejisörün başarısının "tesadüfi" olmadığım ortaya koyuyordu.

İki isim daha

Yılın yeni isimleri arasında biri İtalyan, diğeri Kanadalı iki rejisör de yer almaktadır. İtalyan rejisör, Malle'nin filmi ile Venedik Festivali jüri özel armağanını paylaşan Francescö Rosi'dir. Şimdi 36 yaşında olan Rosi, İtalyan yeni - gerçekçiliğinin ilk eserini, daha sonra da en olgun eserlerini veren Luchind Visconti'nin yanında çalışmış, Visconti'nin 1948 de çevirdiği -La Terra trema - Yer sarsılıyor", 1954 te çevirdiği "Senso- Günahkar gönüller" de yardımcı rejisörlük yapmıştır. Bununla beraber. İlk filmi "La Sfida - Meydan okuma", büyük bir ustanın yanında çalışmasına rağmen kişiliğini kaybetmiyen bir sanatçı olduğunu ortaya koymaktadır. Gerçi, Napolili olan Rosi'nin Napoli halindeki gangster - kabzımalları ele alan filminde yeni gerçekçilik ile Amerikan gangster filmlerinin izlerine rastlamak mümkündür. Ama ne birincilerin "müspet" kahraman yaratmak çabası; ne de ikincilerin sansüre ve ticariye fazla boyun eğişleri "La Sfida" da yor almamaktadır.

Yılın en genç rejisörünün -24 yasında-' Kanadadan Sıkması oldukça yadırganabilir. Zira Kanadada kısa ve orta uzunlukta filmler ne kadar gelişmişse, hikâyeli uzun filmler o kadar geri kalmıştır. Kanada film sanayiinin kısa dokümanterlere göre ayarlanması, yanıbaşındaki Amerika ve bağlı olduğu İngilterenin uzun filmler alanındaki sağlam kurulu sanayii, aynı dili kullanması, aynı kültüre mensup olmaları, Kanadada hikâyeli uzun filmlerin gelişmesine daima engel olmuştur. Genç Sidney Furie de, bunu göze alarak, filmini kendi hesabına, güçlükle sağladığı imkânlarla çevirmiştir. "A Dangerous Age - Tehlikeli çag", tabir caizse "amatör imkânlarla 'meydana getirilmiş profesyonel film dir. Furie'nin filmi, çocukluktan erginliğe geçişteki "tehlikeli cağı" ele alıyor. Birbirini seven, fakat yasları küçük olduğu için evlenemiyen, bundan dolayı siniri aşıp Birleşik Amerikaya giderek orada evlenmeği, ailelerini bir olup bitti karşısında bırakmayı tasarlıyan iki Kanadalı lise öğrencisinin macerasını anlatan film, son. yılların yaşlı ihtiyar bir çok rejisörleri gibi "âsi gençlik" meselesini ele alıyor. Furie'nin yaşı, bu meseleyi hepsinden daha iyi, kahramanlarını daha yakın olarak anlamasına yardım ediyor. Daha Ön* çeki tek tecrübesinin televizyon yazarlığı olması, .anlatmak istediğini kısa, kestirme ve en can alacak noktalarıyla ortaya koymasını sağlıyor. Nitekim 69 dakikalık bu film, delikanlının "isyanından", genç kızın tereddüdüne; sınırın öte yanına geçip zorlukla karşılaştıkları yahut delikanlının evli çiftlerin durumunu gördüğü vakit yavaş yavaş evlenmekten caymasına; genç kızın delikanlıdan daha çabuk "olgunlaşmasına", sorumlulukları daha iyi anlamasına... kadar "tehlikeli çağın" bütün psikolojisini anlatabilmektedir. Brando, Dean, Francioso, Newman... gibi "Actors Studio" dan yetişen genç oyuncu Ben Piazza'nın perdenin kazandığı yeni bir değer oluşu da göze çarpmaktadır. Fakat hepsinden önemlisi, Furie'nin filmiyle, Kanadada ve sinemasının kuruluşu- Kanadanınkine benziyen ülkelerde amatör imkânlariyle profesyonel filmler çevirmek için iyi .bir örnek verilmiş olmasıdır.

S P O R

Futbol

Bir deli taş atar...

Geçen haftanın sonunda Dolmabâhçe Stadının halini görenler ister istemez ağlayan ayva ile gülen nar hikâyesini hatırladılar. Stad ikiye bölünmüştü. Tribünlerin bir tarafında oturanlar hırslarından yumruklarını kemirirken, diğer taraftakiler sevinçlerinden yerlerinde oturtmuyor, avazlarının çıktığı kadar bağırıyorlardı. Stadın ortasındaki yeşil sahada ise mağlûbiyeti kabul etmiş ama gene de sahayı terk eti mektense mücadele yerinde kalmayı tercih eden bir cengâverle, karşısındakini yeneceğinden emin, ama gene de onun izzeti nefsi ile oynayıp hırslandırmaktan çekinen 'bir başka cengâveri andıran, iki takım canlarını dişlerine takmış didişip duruyorlardı. Hakemin düdüğü birinci haftaymın sona erdiğini bildirir şekilde uzun uzun çaldığında, her iki taraf da âdeta mecalsiz adımlarla soyunma odalarına doğru sürüklendiler. İşte tam bu sırada da ne olduysa oldu. Stadın üzgün insanlarla meskûn kısmında oturanlar arasından bir genç asabi bir tavırla elindeki şişeyi sahaya doğru fırlattı. Şişe bir gazoz şişesiydi. Sanki koca sahada düşecek bir başka yer yokmuş gibi havada geniş bir kavis çizdikten sonra gitti, gitti de kenarda üzgün bir tavırla duran gençten bir adamın kafasına çarptı. Genç adam bir an yerinde sallandı' nereden geldiğini anlayamadığı bu seng-i belâ gözlerinde şimşekler çaktırmıstı. Olduğu yerde bir sallandı ve gayri ihtiyari elini başına, alnının üstüne götürdü. Saçlarının arasında parmaklarına değen, sıcak bir mayi idi. Başı yarılmıştı. Genç adamın yanında duranlar kollarına girdiler, etraftan, koşuşanlar oldu. Doktor geldi. Yaralının derhal tedavisi yapıldı. Genç adama geçmiş olsun denildi, özür dilendi. Ama bu arada tedavi edilemeyecek olan bir başka yara daha açılmıştı ki artık onu ne doktorlar, ne de bir başka kimse tedavi edebilirdi. Bu yara, Türk sahalarında bir yabancının kafasına gazoz şişesi atılarak zedelenen spor şerefimizdi.

Hâdise, son haftaların en mühim maçı olan Fenerbahçe - Beşiktaş maçının haftaymında cereyan ediyordu. Kafası yarılan Beşiktaş takımının İtalyan Antrenörü Remondini, şişeyi atan ise gene ayni takımın hastalarından Muammer Tatlıcı idi. Tatlıcı biraz sonra karakolda verdiği ifadede "İkinci golden sonra çok sinirlendim, kendimi kaybettim" diyor du. Beşiktaşın daha maçın ilk devresinde peş peşine iki gol yemesi ile çileden çıkanlar arasında yer alan Tatlıcının bu sözleri, klâsik suçu kabullenme numaralarındandı ama İtalyan Antrenör gene de centilmence davranarak Tatlıcıyı af ettiğini söylemekten kendini alamadı. Ancak, sadece Remondininin af etmesi ile hâdisenin kapanmasına imkân yoktu. Zira bu hâdise, hemen her maçta olması mümkün çılgınlıklar. ve tecavüzler zincirinin kolay kolay unutulamayacak, af edilemeyecek bir halkası idi. Remondininin kafasına atılan şişe aslında spor terbiyemizin kıtlığını gösteren bir hareketti. Bu bakımdan af edilmemeli, üstünde durulmalıydı. Muammer Tatlıcının mutlaka cezalandırılması şeklinde değil, spor terbiyemizin kıtlığı noktasından bu meselenin üzerinde durulmalı yara deşilmeliydi. Halbuki ne oldu? Çok değil, hadisenin üzerinden üç gün geçtikten sonra, Remondininin kafasındaki gazoz şişesi yarığının izinden evvel Muammer Tatlıcının hareketinin izi hafızalardan silindi gitti. Acı olan, yüz kızartan asıl budur, yoksa sunun veya bunun kafasının yarılması değil.

Faik Gökay

Gözlüğe de ihtiyacı, yok ama...

Harcanan takım

Pazar günü Dolmabahçe stadında oynanan Fener-Beşiktaş maçı sadece gazoz şişesi hadisesi ile kapansaydı belki bir dereceye kadar teselli bulmak mümkün olurdu. Ama hadise bu kadarla da kalmadı. Bir başka hadise daha spor terbiyesinin, spor ahlâkının ve spor seviyemizin derecesini ortaya koydu. Maçın ikinci haftaymında birinci devrenin peşin mağlûpları Beşiktaşlılar birden şahlandılar. O kadar ki, galip ve mağrur Feneri edeta sahadan sildiler. Daha haftaymın ilk dakikalarında siyah beyaz forması içinde bir dev gibi duran Büyük Ahmet 25 metreden şahane bir şutla ayağındaki topu Fener kalesine soktu. Şişe hadisesi ile asapları iyice gerilmiş olan Beşiktaş taraftarları gözlerine- inanamıyorlardı. Mağlup takım galibiyet peşindeydi. İnanılarak şey değildi.. Beşiktaş akıncıları Fener kalesinin önünden ayrılmıyordu. Basri adeta kanatlanmıştı. Bir ara ortadan sürüklenip gelen topu Kayanın ayağından söküp aldı ve kaleye doğru uzattı. Ama Fenerli Nedim, topa eliyle müdahele etti. Hayret! Nedimin hemen yanında duran hakem Faik Gökay, o öttürmeğe pek meraklı olduğu düdüğünü öttürmüyordu. Hakem Fenerli, Beşiktaşlı ve tarafsız bütün seyircilerin, artık bu işin kurdu olmuş bütün idarecilerin ve spor yazarlarının gözleri önünde yüzde yüz penaltı verilmesi gereken bir harekete aldırmadan oyunu devam ettirdi. Herkes şaşkındı. Bu da o günkü maçın ikinci safhası oldu. Bir dert bir kere daha bütün açıklığı ile 'önüne serildi: Bizde kaliteli sporcu, kaliteli seyirci yetişmediği gibi kaliteli hakem de yetişmiyordu. Spor sahalarımızın binlerce derdinden biri de buydu...

Bariz bir penaltının, yüzde yüz hakları olan bir penaltının verilimediğini gören siyah beyazlılar bir defa bozuldular. İkinci haftaymın başından beri devam eden şahlanış bir anda yok oldu. Biraz evvel adeta rakiplerini silercesine oynayan Kara Kartallar bu sefer sahadan kendileri silindiler. Sarı lacivertliler ise kendilerine gelmiş, Canın müsait bir pasım yakalayan ve iyi kullanan Şeref sayesinde üçüncü gollerini kaleye sokmuşlar ve galibiyetlerini perçinlemişlerdi. Beşiktaş ise bu golden sonra sahadan büsbütün yok olmuştu. Dakika 84. Lefter ve Ergun muhtemel bir golün peşinde iki taraflı ataktalar. Fakat siyah - beyazlı kaleyi müdafaa eden Varol topu geri çeviriyor. Nereye? Mikro Mustafanın önüne. O zayıf nahif, o ufak tefek, kara kuru Mikro Mustafa kendisini tanımayanların imkân ve İhtimal veremeyecekleri kadar sert bir sol vuruşla topu geldiği yere, Beşiktaş kalesine yolluyor. Top ağlarda.

taş

karikatür

MÜTHİŞ HIRSIZ YAKI-YAKI NİHAYET YAKALANDI. Polisimizin büyük başarısı!!!

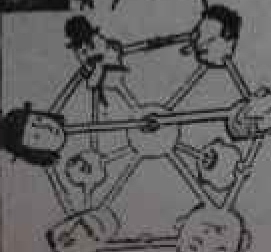
taş

lûgatı

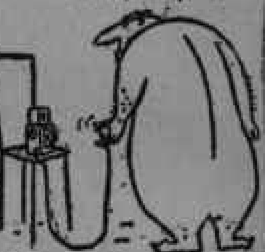

TÜRK MİZAHINDA GÜÇ BİRLİĞİ!..

Karikatür ve Taş Dergileri 14 üncü sayılarını birlikte çıkarıyorlar

YAZARLAR:

Adnan Veli, Aziz Nesin, Bülent Oran, Çetin Altan, Haldun Taner, Handan Göz, Hasan Deniz, Hüseyin Korkmazgil, İlhan Selçuk, İlhan Engin, Mehdi Zıt, Oğuz Alplâçin, Orhan Kemal, Osman Çamurdan, Rifat Ilgaz, Selâmi İzzet Sedes, Suavi Süalp, Tahir Alangu, Yalçın Kaya.

KARİKATÜRİSTLER:

Altan Erbulak, Ali Ulvi, Bedri Koraman, Cafer Zorlu, Ferit Öngören, Ferruh Doğan, Metin Gökçe, Mim Uykusuz, Mıstık, Nehar Tüblek, Niyazi Yoltaş, Orhan Enez, Ratip Tahir, Salim Tuncer, Semih Balcıoğlu, Semiramis Aydınlık, Suat Talaz, Turhan Selçuk, Uğur Köseahmetoğlu, Yalçın Tüzecan, Yurdagün, Zeki Beyner

14 OCAKTA

Bir Taş - Karikatür alınız

taş

karikatür

